

για τη συμβουλευτική γυναικών αιτουσών άσυλο και
προσφύγων, θυμάτων έμφυλης βίας

Βοηθώντας τη γυναίκα να
ανασυνκροτήσει την ιστορία της

Επιμέλεια

Inka Lilja

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

Aleksandra Anikina

Εικονογράφηση:

Simone Gaglione

Το παρόν εγχειρίδιο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Συνδιαμορφώνοντας μια συμβουλευτική μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια», 2017-2019.

Το παρόν εγχειρίδιο αφιερώνεται σε όλες τις γυναίκες πρόσφυγες που κατάφεραν να σταθούν στα πόδια τους και σε όλους τους εξειδικευμένους συμβούλους που εργάζονται στους κάτωθι αναφερόμενους οργανισμούς, οι οποίοι έχουν ως στόχο να στηρίζουν τις γυναίκες στην ανασυγκρότηση της ιστορίας τους.

01.08.2019, Ελσίνκι

«Η παρούσα δημοσίευση χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020). Το περιεχόμενο της παρούσας δημοσίευσης συνιστά αποκλειστική ευθύνη του συντάκτη και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι εκφράζει τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ:**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1**

Τρόπος σύνταξης του παρόντος εγχειριδίου και τρόπος χρήσης του

Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο σχετικά με την έμφυλη βία

Μορφές έμφυλης βίας

Παράγοντες που ενισχύουν τον κίνδυνο έμφυλης βίας

Συνέπειες έμφυλης βίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΣΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η έμφυλη βία ως παράγοντας ώθησης της αναγκαστικής μετανάστευσης

Το συνεχές της βίας

Εμπόδια στην καταγγελία εγκληματικών πράξεων

Το δίλημμα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΩΣ ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Πόροι και δομές που χρειάζονται για τη συμβουλευτική

Η διαδικασία της συμβουλευτικής

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τη γυναίκα

Ενημερώστε τη για τα δικαιώματά της

Βοηθήστε τη να ανασυγκροτήσει την ιστορία της

Στηρίξτε την επιλογή της

Συνεργασία με άλλους παρόχους στήριξης και συναφείς αρχές

Πάροχοι καταλυμάτων

Ιατρικές υπηρεσίες

Πάροχοι νομικής αρωγής

Αρχές ποινικής δικαιοσύνης

Διακρατική συνεργασία

Διατομεακά θέματα

Ασφάλεια γυναικών-θυμάτων και προσωπικού

Ανήλικοι και γυναίκες-θύματα με παιδιά

Γνώσεις πολιτισμικού περιεχομένου

Βοηθώντας αυτούς που προσφέρουν βοήθεια

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τρόπος σύνταξης του παρόντος εγχειριδίου και τρόπος χρήσης του

Σκοπός του παρόντος εγχειριδίου είναι η περιγραφή μιας συμβουλευτικής μεθόδου για την παροχή στήριξης σε γυναίκες πρόσφυγες, οι οποίες έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας. Το εγχειρίδιο δημιουργήθηκε κατά τη χρονική περίοδο 2017-2019 στο πλαίσιο έργου με τίτλο «Συνδιαμορφώνοντας μια συμβουλευτική μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια», 2017-2019.

Πλαίσιο 1.Ορισμός της γυναίκας πρόσφυγα στο παρόν εγχειρίδιο

Με τον όρο «γυναίκες πρόσφυγες» δεν νοούνται μόνο οι γυναίκες, στις οποίες έχει χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει της Σύμβασης του 1951 περί του Καθεστώτος των Προσφύγων, αλλά όλες οι γυναίκες, οι οποίες βρίσκονται στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα (δηλ. αιτούσες άσυλο), έχουν λάβει διεθνή προστασία (δηλ. βρίσκονται σε καθεστώς επικουρικής προστασίας ή πρόσφυγα) ή βρίσκονται σε διαδικασία απέλασης, στις οποίες επομένως δεν έχει γίνει αποδεκτό το καθεστώς του πρόσφυγα, της επικουρικής προστασίας ή άλλο καθεστώς.

Η συζήτηση σχετικά με το έργο «Συνδιαμορφώνοντας μια συμβουλευτική μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας» ξεκίνησε στα τέλη του 2016, κατά τη διάρκεια της αυξημένης εισροής μεταναστών στην Ευρώπη. Αρκετές ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα των (γυναικών) αιτούντων ασύλου ανά την Ευρώπη άρχισαν να καταγράφουν τις εμπειρίες έμφυλης βίας που βίωναν γυναίκες πρόσφυγες. Το ζήτημα της έκτασης και των μορφών έμφυλης βίας έφερε επίσης στην επιφάνεια ζητήματα που αφορούν στην υποστήριξη που θα πρέπει να παρέχεται στις γυναίκες αυτές. Σε πρακτικό επίπεδο, η εμπειρία των εταίρων ΜΚΟ ανέδειξε το γεγονός ότι οι γυναίκες πρόσφυγες αντιμετώπιζαν πολλά εμπόδια, όταν επρόκειτο να λάβουν τη στήριξη που δικαιούνταν ως θύματα έμφυλης βίας σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ε.Ε., και ιδιαίτερα σύμφωνα με την Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων, καθώς και βάσει διεθνών δεσμεύσεων, όπως της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκε μια

κοινοπραξία συναποτελούμενη από τους SOLWODI (Γερμανία), Consiglio Italiano per i Rifugiati (Ιταλικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες), Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, G.I.R.A.F.F.A. Gruppo Indagine Resistenza alla Follia Femminile (Ιταλία), Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Kuopion Settlementti Puijola (Φινλανδία), Υπηρεσία των Ιησουιτών για τους Πρόσφυγες (Κροατία), Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταναστριών Γυναικών και Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Εγκλήματος (HEUNI), το οποίο υπάγεται στα Ηνωμένα Έθνη, η οποία εκπροσωπεί έξι Κράτη Μέλη της Ε.Ε. και η οποία υπέβαλε αίτημα για τη χρηματοδότησή της από το Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με σκοπό να αναπτύξει συμβουλευτικές μεθόδους για την παροχή αποτελεσματικότερης στήριξης σε γυναίκες πρόσφυγες, οι οποίες έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας.

Το έργο περιελάμβανε συμβουλευτική σε εβδομαδιαία βάση για γυναίκες πρόσφυγες σε καθένα από τα παραπάνω έξι Κράτη Μέλη. Επιπλέον, συλλέξαμε στοιχεία από γυναίκες στις οποίες παρασχέθηκαν υπηρεσίες συμβουλευτικής για τις εμπειρίες τους σε περιστατικά βίας. Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Εγκλήματος (HEUNI) ανέλαβε την ευθύνη για το σκέλος της συλλογής δεδομένων, στο πλαίσιο του οποίου συλλέχθηκαν εκτενή ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα σχετικά τόσο με το φαινόμενο γυναικών προσφύγων που έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας όσο και με τα όσα διδαχτήκαμε παρέχοντάς τους στήριξη. Η παραπάνω συλλογή δεδομένων διενεργήθηκε με την μέθοδο του ημερολογιακού συστήματος αρχείων, η οποία αναπτύχθηκε ειδικά για τον σκοπό αυτό. Για τη μεθοδολογία αυτή πηγή έμπνευσης αποτέλεσε η έννοια της συν-δημιουργίας, δηλαδή της δημιουργίας μιας υπηρεσίας μέσω της χρήσης της γνώσης των ιδίων των χρηστών μιας υπηρεσίας. Δεδομένου ότι στην προκειμένη περίπτωση οι χρήστες της υπηρεσίας βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη θέση, η συν-δημιουργία, με άλλα λόγια «η φωνή των γυναικών-θυμάτων», ακουγόταν διαμέσου των αρχείων των συμβούλων του έργου.

Τριάντα σύμβουλοι που εργάζονταν για το εν λόγω έργο στους προαναφερθέντες οργανισμούς διατηρούσαν σε εβδομαδιαία βάση ημερολογιακό αρχείο συμβουλευτικής υποστήριξης, στο οποίο περιέγραφαν τις εμπειρίες τους από την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γυναίκες πρόσφυγες. Μέσα σε ένα έτος συγκεντρώθηκαν περισσότερα από 600 αρχεία (από τον Μάρτιο του 2018 έως τον Μάρτιο του 2019). Μέσα από την ενδελεχή ανάλυση του ημερολογιακού αυτού αρχείου υλικού αποκαλύφθηκαν ορισμένες βασικές προκλήσεις και διδάγματα που αφορούσαν στη στήριξη των γυναικών προσφύγων, θυμάτων έμφυλης βίας. Τα ευρήματα αυτά συζητήθηκαν εκτενέστερα από τους εταίρους του έργου σε οκτώ εργαστήρια και εκπαιδευτικά σεμινάρια αμοιβαίας ανταλλαγής γνώσεων, τα οποία διοργανώθηκαν κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου. Κατά τη διάρκεια της 2ετούς αυτής διαδικασίας δημιουργήθηκε μια μέθοδος παροχής συμβουλευτικής σε γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας. Η μέθοδος αυτή περιγράφεται στο παρόν εγχειρίδιο. Το παρόν εγχειρίδιο δεν συνιστά μια περιεκτική ή λεπτομερή περιγραφή του έργου κάθε συμβούλου ή οργανισμού, αλλά μια συλλογή των διδαγμάτων που αποκόμισαν οι έμπειροι επαγγελματίες, τα οποία έχουν συλλεχθεί και συνταχθεί με δομημένο τρόπο στο παρόν.

Πλαίσιο 2. Μεθοδολογίες συλλογής δεδομένων

Η διατήρηση ημερολογιακού αρχείου αποτέλεσε κατά πολλούς τρόπους τον ακρογωνιαίο λίθο του έργου, δεδομένου ότι η καινοτόμος αυτή προσέγγιση σχεδιάστηκε ειδικά για να αποτελέσει μέσο έκφρασης τόσο των θυμάτων έμφυλης βίας όσο και των συμβούλων που παρείχαν τις υπηρεσίες τους στα θύματα. Η ιδέα ήταν να συλλεχθούν ποιοτικά δεδομένα που αφορούν στον τρόπο που σύμβουλοι και γυναίκες-θύματα ερμηνεύουν καταστάσεις και νοηματοδοτούν ενέργειες. Το ημερολογιακό αρχείο περιελάμβανε τρία ευρεία πεδία: 1) προκλήσεις, 2) συνέπειες της βίας και παροχή στήριξης σε θύματα και 3) διδάγματα. Κάθε πεδίο περιλάμβανε πιο ειδικές ερωτήσεις, οι οποίες είχαν ως στόχο να συμβάλλουν στον αυτοστοχασμό. Το εν λόγω ημερολογιακό αρχείο συμβουλευτικής υποστήριξης αποστέλλονταν στο Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Εγκλήματος (HEUNI) μία φορά την εβδομάδα μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας στην αγγλική γλώσσα, ενώ το περιεχόμενο του αρχείου αυτού υλικού υπόκειντο σε κωδικοποίηση και ανάλυση μέσω του προγράμματος ανάλυσης NVivo. Μέσα σε ένα έτος συγκεντρώθηκαν περισσότερα από 600 αρχεία.

Εντοπίσαμε πολλά πλεονεκτήματα από τη χρήση του ημερολογιακού αρχείου ως πηγής δεδομένων. Μέσω των αρχείων αυτών κατέστη εφικτή η πρόσβαση σε ευαίσθητες πληροφορίες, οι οποίες δεν θα ήταν προσβάσιμες με άλλους τρόπους. Οι σύμβουλοι είχαν τη δυνατότητα να καταγράφουν και να ερμηνεύουν ζητήματα που αφορούν στις σύνθετες κοινωνικές πρακτικές παροχής βοήθειας σε θύματα έμφυλης βίας. Η συλλογή δεδομένων μέσω ημερολογιακών αρχείων δεν χρειαζόταν να βασίζεται στην ανάκληση παρελθοντικών γεγονότων, όπως συχνά συμβαίνει στην περίπτωση των συνεντεύξεων. Τα στοιχεία συλλέγονταν σε εβδομαδιαία βάση για μια περίοδο ενός έτους, γεγονός που μας προσέφερε εκτεταμένη ποσότητα δεδομένων και παρατεταμένο παράθυρο στον χρόνο για την παρατήρηση τόσο του έργου των συμβούλων όσο και της κατάστασης των γυναικών προσφύγων. Η σημαντικότερη αδυναμία της μεθοδολογίας αυτής ήταν ότι η καταγραφή των εμπειριών δεν ήταν έργο των ίδιων των γυναικών προσφύγων. Τις εμπειρίες τους τις κατέγραφαν οι σύμβουλοι, πράγμα που σημαίνει ότι τα δεδομένα εμπεριείχαν ως έναν βαθμό την ερμηνευτική προσέγγιση των συμβούλων. Επιπλέον, τα δεδομένα αντικατοπτρίζουν τις προτεραιότητες του εκάστοτε οργανισμού, οι οποίες σχετίζονται π.χ. με κύριες ομάδες-στόχους. Ορισμένοι δε από τους οργανισμούς εταίρους δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, πράγμα που αποτυπώνεται στα δεδομένα.

Το περιεχόμενο του ημερολογιακού αρχείου επικαλείται ανώνυμες πηγές και έχει αφαιρεθεί από τα δεδομένα οποιοδήποτε στοιχείο αναγνώρισης, έτσι ώστε να μην είναι εφικτή η ταυτοποίηση ούτε των συντακτών, ούτε του οργανισμού που εκπροσωπούν, ούτε της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η παροχή συμβουλευτικής. Αυτό έγινε με σκοπό να προστατευτεί η ιδιωτικότητα και η ασφάλεια γυναικών-θυμάτων και συμβούλων.

Το δεύτερο μέρος της συλλογής δεδομένων, περιελάμβανε στατιστικά δεδομένα, τα οποία βασίζονται σε πλήθος συνεδριών συμβουλευτικής, σε μαρτυρίες γυναικών στις οποίες χορηγήθηκαν υπηρεσίες συμβουλευτικής και σε μεταβλητές πλαισίου (ηλικία, χώρα καταγωγής κτλ.) των αναγνωρισμένων θυμάτων. Ο αρχικός σκοπός της συλλογής δεδομένων ήταν η παρακολούθηση και αξιολόγηση του έργου. Τα δεδομένα δεν προορίζονταν για άλλη χρήση. Ωστόσο, πολύ γρήγορα άρχισαν μέσα στα δεδομένα να διαφαίνονται επαναλαμβανόμενα μοτίβα βίας. Όσο μάλιστα ο όγκος των δεδομένων αυξανόταν, τόσο περισσότερα μοτίβα βίας έκαναν την εμφάνισή τους. Δεδομένου αυτού, έχουμε συμπεριλάβει στο παρόν εγχειρίδιο ορισμένες παραπομπές σε στατιστικά δεδομένα προκειμένου να περιγράψουμε το υπόβαθρο των γυναικών στις οποίες χορηγήθηκαν υπηρεσίες συμβουλευτικής, καθώς και τις διαφορετικές μορφές βίας που βίωσαν. Η επιλογή των προς εξέταση μορφών βίας έγινε με κριτήριο την παρακολούθηση και διερευνήθηκαν μόνο οι πλέον γνωστές μορφές βίας κατά γυναικών. Για παράδειγμα, δεν ταξινομήσαμε το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων σε υπο-κατηγορίες, πράγμα που θα έδινε από στατιστικής σκοπιάς μια πιο ξεκάθαρη εικόνα σε ό,τι αφορά τις διαφορετικές μορφές εμπορίας, και συνεπώς αυτό είναι κάτι στο οποίο τα δεδομένα υπολείπονται. Επιπλέον, τα δεδομένα περιλαμβάνουν μόνο θύματα βίας, δεδομένου ότι ο στόχος της συλλογής δεδομένων ήταν ακριβώς να εντοπιστούν όσο το δυνατόν περισσότερες γυναίκες έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας, ώστε να αποκτηθεί μια πολύμορφη εικόνα για τη συγκεκριμένη κατηγορία εμπειριών.

Το παρόν εγχειρίδιο έχει ως στόχο να αποτελέσει έναν πρακτικό οδηγό για όσους δραστηριοποιούνται στο πεδίο των γυναικών προσφύγων. Αφορά όσους εργάζονται σε ΜΚΟ, σε δημοτική κοινότητα ή σε κέντρο υποδοχής ως κοινωνικοί λειτουργοί, δικηγόροι, ψυχολόγοι, επαγγελματίες υγείας ή κάτι ανάλογο, και παρέχουν ψυχο-κοινωνική στήριξη ή/και νομική συνδρομή σε γυναίκες πρόσφυγες. Ελπίζουμε ότι το παρόν εγχειρίδιο θα σας διαφωτίσει σχετικά με τις αιτίες και τις συνέπειες της έμφυλης βίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες

πρόσφυγες και θα σας βοηθήσει να αναπτύξετε νέες δεξιότητες, καθώς και κίνητρα για τη στήριξη των γυναικών αυτών.

Πέρα από το παρόν εγχειρίδιο, σας συστήνουμε να μελετήσετε το εγχειρίδιο εκπαίδευσης του έργου, το οποίο θα βρείτε στην αγγλική, φινλανδική, ελληνική, γερμανική και κροατική γλώσσα στη διεύθυνση www.gcr.gr. Υπό ιδανικές συνθήκες, όλοι οι επαγγελματίες που εργάζονται με γυναίκες πρόσφυγες που έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας, θα πρέπει να εκπαιδεύονται σε ζητήματα έμφυλης βίας και ειδικότερα σε ζητήματα έμφυλης βίας σε προσφυγικό πλαίσιο, προκειμένου να αντιλαμβάνονται καλύτερα τη σύνθετη κατάσταση, στην οποία έχουν περιέλθει τα θύματα. Συστήνουμε το εγχειρίδιο εκπαίδευσης του έργου για την εκπλήρωση αυτού ακριβούς του σκοπού.

Το παρόν εγχειρίδιο δεν συνιστά νομοθετικό οδηγό. Ωστόσο, στο Κεφάλαιο 1 περιγράφονται εν συντομία το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο σχετικά με την έμφυλη βία και ο κύριος νομικός ορισμός της έμφυλης βίας. Ακολουθεί εισαγωγή στους κύριους παράγοντες κινδύνου και στις συνέπειες της έμφυλης βίας με ιδιαίτερη έμφαση στα τρωτά σημεία των γυναικών προσφύγων. Στο Κεφάλαιο 2 περιγράφονται περιστατικά έμφυλης βίας στη ζωή των γυναικών προσφύγων, συμπεριλαμβανομένης της έμφυλης βίας ως παράγοντα ώθησης της αναγκαστικής μετανάστευσης γυναικών, το επικίνδυνο ταξίδι και ο κίνδυνος επανα-θυματοποίησης με την είσοδο στην Ε.Ε. Παρουσιάζουμε επίσης το δίλημμα μεταξύ της υποβολής αίτησης ασύλου και της παράλληλης προσπάθειας ανάκαμψης από εμπειρίες βιαιοπραγιών και συζητούμε πάνω στα εμπόδια που αποτρέπουν τις γυναίκες από την καταγγελία εγκληματικών πράξεων. Το Κεφάλαιο 3 συνιστά τον πυρήνα του εγχειριδίου. Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται λεπτομερώς η συν-δημιουργηθείσα συμβουλευτική μέθοδος. Εξετάζουμε διεξοδικά πώς εννοούμε την έννοια της συμβουλευτικής και παραθέτουμε τους πόρους, την αντίληψη και τις δεξιότητες που χρειάζονται για την παροχή συμβουλευτικής σε γυναίκες πρόσφυγες που έχουν πέσει θύματα βίας. Πριν ξεκινήσετε να παρέχετε συμβουλευτική σε γυναίκες, θα πρέπει, όπως είναι φυσικό, να προσεγγίσετε τα ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού και να εντοπίσετε τα πιθανά θύματά του. Επομένως, στο Κεφάλαιο 4 μοιραζόμαστε όσα διδαχτήκαμε ως προς τις μεθόδους προσέγγισης.

Ορισμένες φορές οι προκλήσεις που ορθώνονται μπροστά στη στήριξη γυναικών προσφύγων, θυμάτων έμφυλης βίας, φαίνονται ανυπέρβλητες. Ωστόσο, βάσει της εμπειρίας μας, το γεγονός ότι κάποιος άλλος έχει επίσης κληθεί να χειριστεί ανάλογα περιστατικά και έχει βρει λύσεις λειτουργεί καθησυχαστικά. Επομένως, ελπίζουμε ότι σε στιγμές απογοήτευσης, το εγχειρίδιο αυτό θα αποτελέσει αρωγό. Είστε ευπρόσδεκτοι να επικοινωνήσετε μαζί μας (τα στοιχεία επικοινωνίας θα τα βρείτε στο τέλος του εγχειριδίου) στην περίπτωση που έχετε οποιαδήποτε ερώτηση ή ιδέα σχετικά με το παρόν εγχειρίδιο, καθώς και να μας στείλετε καταγραφή των εμπειριών σας από τη χρήση του παρόντος εγχειριδίου και της συμβουλευτικής μεθόδου.

Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο σχετικά με την έμφυλη βία

Το παρόν εγχειρίδιο δεν συνιστά νομοθετικό οδηγό, ωστόσο γίνεται αναφορά στις ακόλουθες νομικές πράξεις, οι οποίες θεμελιώνουν δικαιώματα για γυναίκες πρόσφυγες. Λεπτομερέστερες πληροφορίες σχετικά με τις παρακάτω διεθνείς συμβάσεις και νομοθεσία της Ε.Ε. θα βρείτε π.χ. στο εγχειρίδιο εκπαίδευσης του έργου.

Η Σύμβαση του ΟΗΕ σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων(1951), ευρέως γνωστή ως η Σύμβαση του 1951 τους Πρόσφυγες, συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς δικαίου για τους πρόσφυγες και εφαρμόζεται σε κάθε Κράτος Μέλος της Ε.Ε. Η Σύμβαση προβλέπει τον ορισμό του πρόσφυγα και προσδιορίζει τα δικαιώματα που δικαιούνται οι πρόσφυγες. Η Σύμβαση εδραιώνει την αρχή της μη επαναπροώθησης, της απαγόρευσης επιστροφής ή απέλασης ενός πρόσφυγα σε χώρα όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του.

Σύμβαση του ΟΗΕ για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών(CEDAW, 1979): Η εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών εισήχθη μόλις το 1979 μέσω της Σύμβασης του ΟΗΕ για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών. Ωστόσο, χρειάστηκε περισσότερο από μια δεκαετία για να αναγνωριστεί η έμφυλη βία ως μια μορφή διακρίσεων κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση του ΟΗΕ για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (το 1992). Έναν χρόνο αργότερα η διεθνής κοινότητα κατέληξε στον πρώτο διεθνώς συμφωνημένο ορισμό της βίας κατά των γυναικών (Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, 1993). Έκτοτε, η έμφυλη βία έχει αναγνωριστεί ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και η έννοια της βίας έχει διευρυνθεί για να συμπεριλάβει και άλλες, διαφορετικές μορφές της. Τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν καταγγελία στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών, στην περίπτωση που διαπιστώσουν παραβίαση των οριζομένων στη Σύμβαση. Κάθε Κράτος Μέλος της Ε.Ε. είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας(2014), συνήθως αναφερόμενη ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, συνιστά μια σημαντική, νομικά δεσμευτική πράξη για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ευρώπη. Η Σύμβαση ορίζει την έμφυλη βία κατά των γυναικών ως τη βία που ασκείται σε μια γυναίκα λόγω του φύλου της ή που επηρεάζει κατά δυσανάλογο τρόπο τις γυναίκες. Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ζητά από τα κράτη να ποινικοποιήσουν κάθε μορφή έμφυλης βίας ως αυτή ορίζεται στη Σύμβαση. Η Σύμβαση προβλέπει μια σειρά υποχρεώσεων που αφορούν στην ανάληψη δράσεων για την προστασία και τη στήριξη των γυναικών που έχουν πέσει θύματα βίας, όπως τη σύσταση διαφόρων υπηρεσιών με σκοπό τη διευκόλυνση της ανάκαμψης από τη βία. Στις υπηρεσίες που προβλέπονται στη Σύμβαση περιλαμβάνονται η παροχή νομικής και ψυχολογικής συμβουλευτικής, οικονομικής στήριξης, στέγασης, εκπαίδευσης, κατάρτισης και βοήθειας για την εύρεση εργασίας, καθώς και η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και στις κοινωνικές υπηρεσίες. Μέρος της υποχρέωσης στο πλαίσιο της παροχής των παραπάνω

υπηρεσιών συνιστά η διασφάλιση ότι οι υπηρεσίες θα λαμβάνουν επαρκή χρηματοδότηση και θα διαθέτουν επαγγελματίες εκπαιδευμένους στη στήριξη θυμάτων. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης υποχρεούνται, μεταξύ άλλων, να φροντίζουν για τη δέουσα γεωγραφική κατανομή άμεσων, βραχυπρόθεσμων, μακροπρόθεσμων και εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης σε όλα τα θύματα, να φροντίζουν για τη συγκρότηση κατάλληλων, εύκολα προσβάσιμων κέντρων περίθαλψης σε επαρκή ποσότητα με σκοπό την παροχή ασφαλούς στέγασης και την ενεργή προσέγγιση των θυμάτων. Επιπλέον, καλούνται να φροντίζουν για τη δημιουργία κατάλληλων, εύκολα προσβάσιμων κέντρων παραπομπής θυμάτων βιασμού ή σεξουαλικής βίας, σε επαρκή αριθμό, με σκοπό την παροχή ιατρικής και ιατροδικαστικής εξέτασης, την αντιμετώπιση τραυματικών καταστάσεων και την παροχή συμβουλευτικής στα θύματα.

Η Οδηγία περί Αναγνώρισης (2011/95/EU) καθορίζει τα κριτήρια σχετικά με την αναγνώριση υπηκόων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας εντός της Ε.Ε. Η Οδηγία αυτή περιέχει σημαντικούς ορισμούς, οι οποίοι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό του καθεστώτος των γυναικών προσφύγων, οι οποίες έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας. Η Οδηγία προσδιορίζει πράξεις που στοχεύουν στο φύλο ως μορφές δίωξης και αναγνωρίζει επίσης τη συμπεριφορά μη κρατικών φορέων (συμπεριλαμβανομένων μη κρατικών ένοπλων ομάδων ή μέλη οικογενειών) ως μορφή δίωξης ή σοβαρής βλάβης.

Η Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής (2013/33/EU) ορίζει τις απαιτήσεις σχετικά με την υποδοχή των αιτούντων στη διεθνή προστασία. Μεταξύ άλλων επιβάλλει στα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. να αναγνωρίζουν ως ευάλωτα τα άτομα που βρίσκονται σε εγκαταστάσεις υποδοχής, να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή πράξεων έμφυλης βίας και να παρέχουν στα θύματα πρόσβαση σε ιατρική και ψυχολογική θεραπεία ή φροντίδα.

Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (2012/29/EU) θεσπίζει μια σειρά ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών ενεργειών και διασφαλίζει ότι οι άνθρωποι που έχουν πέσει θύματα εγκληματικών ενεργειών αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται με σεβασμό. Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων συνιστά ένα εξαιρετικό νομοθετικό μέσο, το οποίο συμβάλλει στη διασφάλιση ότι τα θύματα εγκληματικών ενεργειών θα έχουν πρόσβαση στην προστασία και τη στήριξη. Τα θύματα χρειάζονται στήριξη προκειμένου να καταγγείλουν μια εγκληματική ενέργεια και να αντεπεξέλθουν στις ποινικές διαδικασίες. Αν δεν λάβουν στήριξη, είναι πιθανό να μην καταγγείλουν το έγκλημα και οι δράστες να μείνουν ατιμώρητοι. Από την άλλη μεριά, σημαντική πτυχή της Οδηγίας είναι ότι εγγυάται την παροχή στήριξης στα θύματα, ανεξάρτητα από το αν αυτά καταγγείλουν το έγκλημα ή όχι.

Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε ευάλωτες ομάδες, όπως σε γυναίκες που έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας, επειδή αφενός υφίσταται μεγάλος κίνδυνος δευτερογενούς και επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντεκδικήσεων που συνδέονται με την εν λόγω βιαιοπραγία, και αφετέρου τα εγκλήματα ενδέχεται να προκαλούν συστηματικό ψυχολογικό και σωματικό τραυματισμό, πράγμα που συνεπιφέρει σοβαρές συνέπειες. Η Οδηγία διασφαλίζει στα θύματα έμφυλη βίας το δικαίωμα πρόσβασης σε εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης και νομικής προστασίας. Οι εξειδικευμένες υπηρεσίες στήριξης θα πρέπει να λαμβάνουν ιδιαιτέρως υπόψη τις ειδικές ανάγκες

των θυμάτων τόσο κατά τη στήριξη της αποκατάστασής τους από σωματική βλάβη ή ψυχικό τραύμα, όσο και κατά την ενημέρωσή τους για τα δικαιώματα που προβλέπονται βάσει της Οδηγίας. Ο στόχος είναι να λαμβάνουν αποφάσεις (όπως, αν θα καταγγείλουν την εγκληματική ενέργεια ή όχι) μέσα σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον.

Η εμπορία ανθρώπων μπορεί να εκληφθεί ως μια ειδική μορφή έμφυλης βίας. Οι γυναίκες, και ειδικά οι γυναίκες πρόσφυγες, πέφτουν συχνότερα θύματα εμπορίας για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης απ' ό,τι οι άνδρες. Η Οδηγία (2011/36/EU) για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της θεσπίζει διατάξεις σχετικά με την προστασία, βοήθεια και στήριξη του θύματος. Η αρχή της παροχής άνευ όρων στήριξης στα θύματα εμπορίας ορίζεται ρητά στην Οδηγία Κατά της Εμπορίας Ανθρώπων τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της περιόδου περίσκεψης. Η περίοδος περίσκεψης είναι η χρονική αυτή περίοδος που παραχωρείται στα θύματα εμπορίας, κατά τη διάρκεια της οποίας έχουν τη δυνατότητα να ανακάμψουν προκειμένου να λάβουν μια τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με το αν θα συνεργαστούν με τις αρχές ή όχι (π.χ. προκειμένου να συμμετάσχουν στην ποινική διαδικασία). Στα θύματα εμπορίας δύναται επίσης να χορηγηθεί άδεια διαμονής, υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεργαστούν με τις αρχές ποινικής δικαιοσύνης (Οδηγία 2004/81/EC).

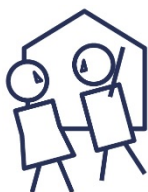
Κάθε φορά που βοηθάτε μια γυναίκα-θύμα βίας ουσιαστικά τη βοηθάτε να διεκδικήσει τα δικαιώματά της και να απολαύσει την τήρηση των διεθνώς συμφωνημένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μορφές έμφυλης βίας

«Η έμφυλη βία διαφέρει από άλλες μορφές βίας υπό την έννοια ότι το φύλο του θύματος αποτελεί το πρωταρχικό κίνητρο για την άσκηση βίας. Επομένως, ως έμφυλη βία κατά των γυναικών νοείται οποιαδήποτε σωματική βλάβη προκαλείται σε γυναίκα, αιτία και αποτέλεσμα της οποίας είναι οι άνισες σχέσεις εξουσίας, οι οποίες εδράζονται στις θεωρούμενες διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών και οδηγούν στο καθεστώς υποτέλειας της γυναίκας τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια σφαίρα».

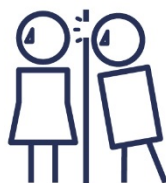
- Επεξηγηματική έκθεση Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

Στο πλαίσιο του έργου εντοπίστηκαν οι ακόλουθες μορφές έμφυλης βίας¹:

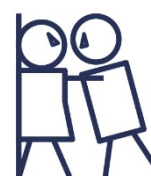
Άσκηση ενδοοικογενειακής βίας/ άσκηση βίας από τον στενό σύντροφο

«Όλες οι πράξεις σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας που συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή της οικιακής μονάδας είτε ο αυτουργός διαμένει ή διέμενε στην ίδια κατοικία με το θύμα είτε όχι».

Παρανοχλητική παρακολούθηση

«Επαναλαμβανόμενη ενασχόληση με απειλητική ενέργεια που απευθύνεται προς κάποιο άλλο άτομο, προκαλώντας του φόβο για την ασφάλειά του»

Σεξουαλική βία, περιλαμβανομένου του βιασμού

«α. Συμμετοχή χωρίς συγκατάθεση σε κολπική, πρωκτική ή εκ του στόματος διείσδυση σεξουαλικής φύσεως στο σώμα άλλου ατόμου με οποιοδήποτε όργανο του σώματος ή αντικείμενο, β. Συμμετοχή χωρίς συγκατάθεση σε άλλες πράξεις σεξουαλικής φύσεως με κάποιο άτομο, γ. Εξαναγκασμός άλλου ατόμου να συμμετέχει χωρίς συγκατάθεση σε πράξεις σεξουαλικής φύσεως με τρίτο άτομο. Η συγκατάθεση θα πρέπει να παραχωρείται εθελοντικά ως αποτέλεσμα της ελεύθερης βούλησης του ατόμου που αξιολογείται στο πλαίσιο των περιστάσεων»

¹Οι ορισμοί προέρχονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, με εξαίρεση τον ορισμό της εμπορίας ανθρώπων, η οποία προέρχεται από την οδηγία της Ε.Ε. για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Αναγκαστικός γάμος

«Πράξη εξαναγκασμού ενός ενήλικα ή ενός παιδιού να συνάψει γάμο, συμπεριλαμβανομένης της σκόπιμης πράξης μεταφοράς ενός ενήλικα ή ενός παιδιού στην επικράτεια ενός Μέρους ή Κράτους διαφορετικού από εκείνο που διαμένει με σκοπό τον εξαναγκασμό αυτού του ενήλικα ή του παιδιού να συνάψει γάμο»

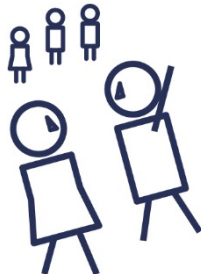
Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων

«α. Εκτομή, ακρωτηριασμός ή άλλου τύπου περιτομή στο σύνολο ή σε οποιοδήποτε μέρος των μεγάλων χειλέων, των μικρών χειλέων ή της κλειτορίδας μιας γυναίκας, β. εξαναγκασμός ή η υποκίνηση να υποβληθεί μια γυναίκα σε οποιαδήποτε από τις πράξεις που αναφέρονται στο σημείο α, γ. προτροπή, εξαναγκασμός ή υποκίνηση να υποβληθεί ένα κορίτσι σε οποιαδήποτε από τις πράξεις που αναφέρονται στο σημείο α».

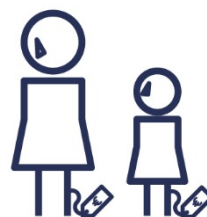
Σεξουαλική παρενόχληση

«Οποιαδήποτε μορφή μη επιθυμητής λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικής φύσεως με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδιαίτερα όταν δημιουργεί ένα εκφοβιστικό, εχθρικό, υποβαθμιστικό, ταπεινωτικό ή προσβλητικό κλίμα»

Εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο όνομα της επονομαζόμενης «τιμής»

«μετά τη διάπραξη οποιασδήποτε από τις πράξεις βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης, η κουλτούρα, τα έθιμα, η θρησκεία, η παράδοση ή η επονομαζόμενη «τιμή» δεν θα θεωρούνται δικαιολογία για τις πράξεις αυτές. Αυτό καλύπτει, συγκεκριμένα, ισχυρισμούς ότι το θύμα έχει παραβεί πολιτιστικούς, θρησκευτικούς, κοινωνικούς ή παραδοσιακούς κανόνες ή έθιμα αρμόζουσας συμπεριφοράς».

Εμπορία ανθρώπων

«Η πρόσληψη, μεταφορά, διακίνηση, στέγαση ή υποδοχή προσώπων, συμπεριλαμβανομένης και της ανταλλαγής ή της μεταβίβασης εξουσίας επί των προσώπων αυτών, με την απειλή της χρήσης ή τη χρήση βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, με απαγωγή, απάτη, παραπλάνηση, κατάχρηση εξουσίας ή ευάλωτης θέσης ή με πληρωμή ή αποδοχή χρημάτων ή άλλων απολαβών για την εξασφάλιση της συναίνεσης προσώπου κατέχοντος εξουσία επί ενός άλλου, με σκοπό εκμετάλλευσης»

Ως σύμβουλος θα πρέπει να αναγνωρίζετε διαφορετικές μορφές έμφυλης βίας, καθώς και τρόπους εκδήλωσής τους στη ζωή των γυναικών προσφύγων.

Παράγοντες κινδύνου έμφυλης βίας

Κάθε γυναίκα πρόσφυγας έχει διαφορετικό υπόβαθρο, όπως διαφορετική προσωπικότητα, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο μόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Οι γυναίκες πρόσφυγες δεν διαμορφώνουν μια ομοιογενή ομάδα και δεν πρέπει επ' ουδενί να εκληφθούν ως αδαή θύματα. Οι γυναίκες αυτές διαθέτουν θάρρος και αντοχή, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς ότι αποφάσισαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και να ξεκινήσουν ένα επικίνδυνο ταξίδι. Η έμφυλη βία που έχουν υποστεί δεν οφείλεται σε έναν μόνο παράγοντα αλλά σε έναν συνδυασμό διαφορετικών παραγόντων, οι οποίοι αυξάνουν τον κίνδυνο που διατρέχουν να πέσουν θύματα βίας.

Στο έργο «Συνδιαμορφώνοντας μια συμβουλευτική μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας» χρησιμοποιήσαμε το κοινωνικό-οικονομικό μοντέλο που ανέπτυξε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας προκειμένου να κατανοήσουμε τους παράγοντες κινδύνου. Το μοντέλο αναδεικνύει το σύνολο των διαφορετικών παραμέτρων που αυξάνουν τον κίνδυνο άσκησης βίας. Βάσει των πληροφοριών που αντλήσαμε από τις εμπειρίες των γυναικών προσφύγων προσθέσαμε στο παραπάνω μοντέλο μια πρόσθετη παράμετρο, το προσφυγικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αυτό αναδεικνύει τους κινδύνους που αφορούν στη συγκεκριμένη αυτή ομάδα γυναικών. Παρ' όλα αυτά, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι οι παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με το προσφυγικό πλαίσιο διασταυρώνονται και με τις υπόλοιπες παραμέτρους.

Εικόνα 1. Παράγοντες κινδύνου έμφυλης βίας

Παράγοντας κινδύνου:

Παραδείγματα από το ημερολογιακό αρχείο:

English	Ελληνικά
The refugee situation	Η προσφυγική κατάσταση
Socio-economic setting	Κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες
Family and close relationships	Οικογένεια και στενές σχέσεις
Biological and personal history	Βιολογικοί παράγοντες και παράγοντες προσωπικού ιστορικού

Βιολογικοί παράγοντες και παράγοντες προσωπικού ιστορικού

Βιολογικοί παράγοντες και παράγοντες προσωπικού ιστορικού που αυξάνουν την πιθανότητα να πέσει κανείς θύμα βίας, π.χ. ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, εισόδημα, αναπηρία και ιστορικό κακοποίησης.

Η πλειοψηφία των γυναικών θυμάτων βίας που συμμετείχαν στο έργο ήταν ηλικίας κάτω των 30 ετών. Πολλά από τα θύματα είχαν ιστορικό κακοποίησης ή παραμέλησης κατά την παιδική ηλικία. Πολλά είχαν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, συχνά λόγω πρώιμου γάμου. Το ένα πέμπτο των εντοπισμένων γυναικών-θυμάτων ήταν αναλφάβητα άτομα.

Ελάχιστα ΛΟΑΤ άτομα (λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι και τρανσεξουαλικοί) εντοπίστηκαν ανάμεσα στα θύματα. Η κατάσταση στην παραπάνω ομάδα ανθρώπων ενδέχεται να είναι σύνθετη λόγω του στίγματος αλλά και του φόβου για διακριτική μεταχείριση σε βάρος της ειδικά από μέρους των αρχών, καθώς και λόγω της ελλιπούς γνώσης των δικαιωμάτων της. Τα παραπάνω καθιστούν τα ΛΟΑΤ άτομα πιο ευάλωτα στη βία και πιο επιφυλακτικά στην

εξωτερίκευση των εμπειριών τους.

Στα αρχεία είναι εντυπωσιακά λίγες οι αναφορές στην αναπηρία, παρά το γεγονός ότι βάσει της βιβλιογραφίας η αναπηρία θεωρείται παράγοντας που ευνοεί την έμφυλη βία.

Παράγοντες που σχετίζονται με την οικογένεια και τις στενές σχέσεις

Ο πλέον στενός κοινωνικός κύκλος – συνομήλικοι, συνεργάτες και μέλη της οικογένειας – διαμορφώνει τη συμπεριφορά και συμβάλλει στο εύρος των αποκτηθέντων εμπειριών. Στους παράγοντες που συμβάλλουν στον κίνδυνο σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνονται οι συζυγικές συγκρούσεις, η οικογενειακή δυσλειτουργία, η ανδροκρατία εντός της οικογένειας, ο πρώιμος ή αναγκαστικός γάμος, ο μεγάλος αριθμός παιδιών και οι τριγμοί λόγω της χειραφέτησης των γυναικών.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων που εξετάστηκαν στο πλαίσιο του έργου παρατηρήθηκαν παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με το οικογενειακό περιβάλλον, όπως η απώλεια μελών της οικογενείας, ο αναγκαστικός γάμος ή/και η ανδροκρατία εντός της οικογένειας.

Κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες

Κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες, όπως σχολεία, χώροι εργασίας και γειτονιές. Στους παράγοντες που συμβάλλουν στην εκδήλωση βίας σε επίπεδο κοινότητας, περιλαμβάνεται η φτώχεια, οι παραδοσιακοί ρόλοι των δύο φύλων, η κανονιστική χρήση βίας για τη διευθέτηση διαφορών, οι κοινωνικοί κανόνες που περιορίζουν τη δημόσια παρουσία των γυναικών, η έλλειψη ασφάλειας στους δημόσιους χώρους, η επιβολή ήπιων κυρώσεων σε επίπεδο κοινότητας για περιστατικά έμφυλης βίας και η έλλειψη κέντρων περίθαλψης ή άλλων μορφών στήριξης/κέντρων φιλοξενίας.

Στο ημερολογιακό αρχείο οι σύμβουλοι αναφέρουν ότι οι γυναίκες κάνουν λόγο για παραδοσιακούς έμφυλους κανόνες στις κοινότητές τους, για έλλειψη ασφάλειας στους δημόσιους χώρους και για την επιβολή ήπιων ή και μηδενικών κυρώσεων σε περιστατικά βίας κατά γυναικών εντός της κοινότητας.

Η προσφυγική κατάσταση

Κατά τη διαδικασία διαφυγής δημιουργούνται καταστάσεις ανισορροπίας δυνάμεων. Υπάρχουν πολλά σημεία κατά τη διάρκεια του ταξιδιού που καθιστούν τις γυναίκες ιδιαίτερα ευάλωτες σε βιαιοπραγίες εναντίων τους. Η διέλευση των συνόρων, όπως για παράδειγμα μέσω της αναγκαστικής χρήσης των υπηρεσιών των λαθρεμπόρων, δημιουργεί ιδιαίτερους κινδύνους για τις γυναίκες. Η αύξηση του κινδύνου (επανα)θυματοποίησης στη χώρα προορισμού είναι επίσης συνάρτηση των υφιστάμενων συνθηκών και διαδικασιών που σχετίζονται με την αίτηση ασύλου.

Βάσει των ημερολογιακών αρχείων, το ασαφές καθεστώς διαμονής, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης επίσημων εγγράφων, καθιστά τους αιτούντες άσυλο ευάλωτους στην εργασιακή και σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι εγκαταστάσεις υποδοχής, στις οποίες επικρατεί συνωστισμός, και η διακριτική μεταχείριση αυξάνουν τον κίνδυνο σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης. Το καθεστώς του μετανάστη, οι πιέσεις της διαρκούς μετακίνησης και το αβέβαιο μέλλον, θέτουν επίσης υπό αμφισβήτηση τους παραδοσιακούς ρόλους των δύο φύλων και επιτείνουν τις ενδοοικογενειακές εντάσεις, οι οποίες οδηγούν μερικές φορές ακόμη και σε βιαιοπραγίες.

Αναγνωρίζοντας τους παράγοντες κινδύνου, έχετε τη δυνατότητα να προσφέρετε καλύτερη στήριξη. Είναι επίσης χρήσιμο για το θύμα να κατανοήσει ότι μέσα από την εμπειρία του ενδέχεται να αναδειχθούν στοιχεία της προσωπικότητάς του ικανά να το βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των συναισθημάτων ντροπής και ενοχής.

Συνέπειες έμφυλης βίας

Η έμφυλη βία προκαλεί σοβαρές και μακροχρόνιες βλάβες στο θύμα. Η βία προκαλεί άμεσα οξεία και χρόνια προβλήματα στη σωματική υγεία (χρόνιο πόνο, απώλεια μνήμης, κοιλιακό πόνο, γυναικολογικά προβλήματα, επιπλοκές κατά τη διάρκεια της κύησης). Οι συνέπειες της βίας συχνά εκδηλώνονται ως προβλήματα ψυχικής υγείας (φόβος, άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, διαταραχή μετατραυματικού στρες, απόπειρες αυτοκτονίας, απώλεια ερωτικής επιθυμίας κτλ.). Η βία επιδρά επίσης αρνητικά στην κοινωνική ζωή των θυμάτων λόγω νοοτροπιών που τείνουν να επιρρίπτουν την ευθύνη στο θύμα και να δημιουργούν στίγμα, γεγονός που οδηγεί στην απομόνωση ή την επαναθυματοποίηση. Επιπλέον, τα θύματα έμφυλης βίας ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολία στο να εμπιστευτούν τους ανθρώπους και επομένως αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων. Προηγούμενες εμπειρίες βίας επιδρούν επίσης αρνητικά στην ικανότητα του θύματος να δραστηριοποιείται μέσα στην κοινωνία, όπως για παράδειγμα να συμμετέχει στην αγορά εργασίας, να ολοκληρώνει τις σπουδές του ή να εμφανίζεται δημοσίως.

Οι σύμβουλοι περιγράφουν τις σωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες των εμπειριών βίας στα αρχεία τους. Γίνονται πολλές αναφορές σε σωματικά τραύματα, όπως ουλές, χρόνιοι πόνοι, διαταραχές ύπνου ή σίτισης και μυοσκελετικά τραύματα. Αυτό που αναφέρεται συχνά στα αρχεία είναι η εγκυμοσύνη λόγω βιασμού. Φυσικά, η εγκυμοσύνη είναι μια σωματική συνέπεια. Κυοφορούνται ωστόσο βαθιές ανησυχίες σχετικά με το συναισθηματικό βάρος που προκαλείται από την κύηση και τη φροντίδα ενός παιδιού, η σύλληψη του οποίου ήταν αποτέλεσμα σεξουαλικής βίας. Ο ιός του HIV και άλλα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα συνεπεία της έμφυλης βίας καταγράφονται επίσης στα αρχεία.

Στα περισσότερα αρχεία γίνεται αναφορά στις ψυχολογικές συνέπειες, όπως στην χαμηλή αυτοεκτίμηση, στο αίσθημα προσωπικής ευθύνης για ό,τι συνέβη, στο έλλειμμα εμπιστοσύνης απέναντι στους ανθρώπους, στον φόβο και την κατάθλιψη. Στα αρχεία γίνεται επίσης αναφορά σε κρίσεις πανικού, συμπεριλαμβανομένης της ανεξέλεγκτης και αυτοκτονικής συμπεριφοράς. Η ένταση του τραύματος και τα συμπτώματα της διαταραχής μετατραυματικού στρες (PTSD) έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διαδικασία της συμβουλευτικής, οι οποίες θα συζητηθούν στο **Κεφάλαιο 3**.

Στις κοινωνικές συνέπειες που καταγράφονται στα αρχεία συμπεριλαμβάνεται η απώλεια της κοινωνικής θέσης, η απώλεια φίλων και κοινωνικών δεσμών, το πλήγμα στη σχέση με τα παιδιά ή η απώλεια επικοινωνίας μαζί τους. Επίσης, πολλές γυναίκες αναγκάστηκαν να αφήσουν τα παιδιά τους πίσω στις χώρες καταγωγής τους ή να τα αποχωριστούν για άλλους λόγους, γεγονός που τους έχει προκαλέσει βαθιά οδύνη και άγχος. Στην περίπτωση που οι γυναίκες φιλοξενούνταν σε καταλύματα για πρόσφυγες (όπως κέντρα υποδοχής προσφύγων, κέντρα κράτησης, κοινόβια προσφύγων, ιδιωτικές κατοικίες) ή σε κέντρα περίθαλψης γυναικών, η επαφή με τον έξω κόσμο ήταν ορισμένες φορές ακόμη πιο περιορισμένη λόγω εσωτερικών κανονισμών ή για λόγους ασφαλείας, γεγονός που οδηγούσε τις γυναίκες σε περαιτέρω απομόνωση. Η εξασθενημένη

ψυχική, σωματική και κοινωνική ικανότητα των θυμάτων ενδέχεται να έχει οικονομικές συνέπειες, δεδομένου ότι οι γυναίκες δεν είναι σε θέση να εργαστούν και επομένως αγωνίζονται σκληρά για να αποκτήσουν τα χρήματα που χρειάζονται για να καλύπτουν τις καθημερινές τους ανάγκες. Η φυγή από τον δράστη συχνά δεν αποτελεί λύση ειδικά για τις γυναίκες πρόσφυγες λόγω της δεινής οικονομικής κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει.

Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι οι γυναίκες πρόσφυγες δεν φέρουν τραύματα μόνο επειδή έχουν πέσει θύματα έμφυλης βίας: η κατάσταση του πρόσφυγα είναι αφ' εαυτής τραυματική. Οι γυναίκες έχουν εγκαταλείψει τις πατρίδες τους, έχουν ενδεχομένως χάσει όλα τους τα υπάρχοντα ή τα πρόσωπα του στενού οικογενειακού του περιβάλλοντος. Έχουν διανύσει μεγάλες αποστάσεις συχνά κάτω από αντίξοες συνθήκες προκειμένου να φτάσουν στην Ευρώπη. Ενδεχομένως ανησυχούν για τα παιδιά τους ή για άλλα μέλη του οικογενειακού και φιλικού τους περιβάλλοντος που βρίσκονται στην πατρίδα και νιώθουν νοσταλγία. Βρίσκονται σε μια ξένη χώρα και σε έναν ξένο πολιτισμό, χωρίς κανένα ή με περιορισμένο κοινωνικό δίκτυο και γλωσσική δεξιότητα. Επιπλέον, οι πρόσφυγες συχνά στεγάζονται σε πολυπληθή κέντρα φιλοξενίας, στα οποία τους προσφέρονται ελάχιστες ή και καθόλου εποικοδομητικές δραστηριότητες, οπότε το μόνο που τους απομένει είναι να αναμένουν μέσα στην αβεβαιότητα. Επίσης, τα αντιμεταναστευτικά αισθήματα που επικρατούν σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες κάνουν τις γυναίκες να αισθάνονται όχι μόνο αποξενωμένες αλλά και μη ευπρόσδεκτες. Το γεγονός αυτό αυξάνει τα επίπεδα στρες και ψυχικού τραύματος στις γυναίκες, ιδιαίτερα στην περίπτωση που υπόκεινται σε διακρίσεις ή βιώνουν σεξουαλική παρενόχληση εντός της Ε.Ε.

Ο χαρακτηρισμός ορισμένων συνεπειών της βίας ως πιο επιζήμιες από άλλες δεν έχει καμία χρησιμότητα. Τουναντίον, είναι σημαντικό να προσπαθήσετε να κατανοήσετε τον τρόπο που κάθε γυναίκα βιώνει τις συνέπειες της βίας προκειμένου να της προσφέρετε την εξατομικευμένη στήριξη που αυτή χρειάζεται.

Κεφάλαιο

2

Έμφυλη βία στο προσφυγικό πλαίσιο

Έμφυλη βία στο προσφυγικό πλαίσιο

Στο Κεφάλαιο αυτό, συνθέτουμε τις ιστορίες των γυναικών αιτουσών άσυλο που έχουν ταυτοποιηθεί ως θύματα έμφυλης βίας στις συνεδρίες συμβουλευτικής και καταλήγουμε σε μια «μετα-αφήγηση», δηλ. σε μια συγκροτημένη ιστορία έμφυλης βίας στο προσφυγικό πλαίσιο. Η αφήγηση αναδεικνύει με ποιον τρόπο η έμφυλη βία εξαναγκάζει τις γυναίκες να μεταναστεύουν. Ρίχνει φως στο επικίνδυνο ταξίδι προς την Ευρώπη και στη θυματοποίησή τους στην Ε.Ε. Το Κεφάλαιο καταλήγει σε μια εισαγωγή που αφορά στο περιεχόμενο του διλήμματος μεταξύ της προσπάθειας για ταυτόχρονη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών ως αιτούντων άσυλο και ως θυμάτων εγκληματικών ενεργειών.

Θα ξεκινήσουμε το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζοντας την ιστορία μιας γυναίκας, στην οποία αναφερόμαστε ως «Β». Η ιστορία της περιλαμβάνει όλες τις συνιστώσες της μετα-αφήγησης. Στο τέλος, καταφέρνει, τουλάχιστον εν μέρει, να «ανασυγκροτήσει την ιστορία της». Η Β κατάφερε να δραπετεύσει από την έμφυλη βία που βίωνε στη χώρα καταγωγής της, αντιμετώπισε ωστόσο τη βία και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού της αλλά και εντός της Ε.Ε. Ωστόσο, η Β συνιστά μια εξαιρετική περίπτωση υπό την έννοια ότι συνειδητοποιεί τη σημασία που έχει η αφήγηση της προσωπικής της ιστορίας βίας στη συνέντευξη για το άσυλο και έχει επίσης καταθέσει στην αστυνομία τη βία που αντιμετώπισε στην Ε.Ε., πράγμα πολύ σπάνιο, όπως πολύ σύντομα θα διαπιστώσουμε.

Η ιστορία της Β:

«Μου είπε ότι την ανάγκασαν να παντρευτεί όταν ήταν πολύ μικρή: μετά τον θάνατο της μητέρας της, η μητριά της αποφάσισε ότι πρέπει να την παντρέψει και την ανάγκασε να παντρευτεί έναν άντρα που δεν αγαπούσε και ούτε καν γνώριζε. Η Β δεν μπορούσε να αντιταχθεί στην απόφαση της μητριάς της και αναγκάστηκε να παντρευτεί. Όταν παντρεύτηκε ήταν 14 ετών. Το κορίτσι ανέφερε ότι στη χώρα της είναι πολύ σύνηθες φαινόμενο ο εξαναγκασμός των κοριτσιών να παντρεύονται σε μικρή ηλικία, επειδή αποτελούν οικονομικό βάρος για τις οικογένειές τους. Η Β αναφέρει ότι ο έγγαμος βίος της δεν ήταν ήρεμος και ότι – μετά από πολλά προβλήματα με τον σύζυγό της – αποφάσισε να φύγει από το σπίτι.

Ωστόσο, δεν μπορούσε να επιστρέψει στην οικογένειά της, επειδή θα την ανάγκαζε να επιστρέψει στον σύζυγό της. Έτσι, προκειμένου να μπορέσει να επιβιώσει, αναγκάστηκε να στραφεί στην πορνεία. Μετά από καιρό, οι εκμεταλλευτές της αποφάσισαν να τη μεταφέρουν στην Ευρώπη. Στην πορεία του ταξιδιού βρέθηκε στην Λιβύη, όπου και διέμεινε για

περίπου 3 μήνες (ακόμη και εκεί, η Β αναγκαζόταν να εκδίδεται). Στη συνέχεια, έφτασε μέσω θαλάσσης σε [ένα ευρωπαϊκό λιμάνι], όπου και υπέβαλε αίτηση για την παροχή διεθνούς προστασίας.

Όταν έφτασε στην Ευρώπη, ως ειρωνεία της τύχης, όταν όλα έδειχναν ότι θα ήταν επιτέλους ασφαλής, δέχθηκε επίθεση και βιάστηκε, πράγμα που κατέθεσε στην αστυνομία. Τυχαία, όχι άνευ σημασίας, ενημερωθήκαμε από το κέντρο ότι το κορίτσι πιθανώς συνεχίζει να εκδίδεται.

Φοβάται ότι ο [φορέας που είναι υπεύθυνος για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου] δεν θα της χορηγήσει καθεστώς πρόσφυγα και ανησυχεί πολύ για αυτό. Το κορίτσι άφησε ευθύς εξ αρχής στη συνάντηση να εκφραστεί ο εύθραυστος χαρακτήρας και οι ανησυχίες της, μας ανοίχτηκε πλήρως και μας διηγήθηκε την φρικτή της ιστορία. Η κατάσταση αβεβαιότητας λόγω της αναμονής προσδιορισμού του καθεστώ της και η ανησυχία της μήπως δεν της χορηγηθεί διεθνής προστασία καθυστερεί την κανονική της ενσωμάτωση στην κοινωνία και την ανάκτηση της γαλήνης που της στέρησαν όταν ήταν ακόμη παιδί. Το κορίτσι μου φάνηκε πολύ εμψυχωμένο και έδειξε ότι κατανοεί τη σημασία που έχει τόσο η αφήγηση της προσωπικής της εμπειρίας στον [φορέα που είναι αρμόδιος για την εξέταση της αίτησης] όσο και η καταγγελία των πράξεων βίας στην αστυνομία [στην χώρα προορισμού]».

Η έμφυλη βία ως παράγοντας ώθησης της αναγκαστικής μετανάστευσης

Η φτώχεια και η έλλειψη ευκαιριών αποτελούν πάγιους παράγοντες μετανάστευσης. Ωστόσο, η φτώχεια έχει διαφορετικού τύπου συνέπειες σε άνδρες και γυναίκες. Οι γυναίκες που περιγράφονται στα αρχεία διέθταν μικρή οικονομική δύναμη στην οικογένεια ή στην κοινωνία συνολικά. Στις πλέον ακραίες περιπτώσεις, η πλήρης ένδεια έχει οδηγήσει κορίτσια και γυναίκες να καταφεύγουν π.χ. στην πορνεία για λόγους επιβίωσης, στο να εξαναγκάζονται δηλαδή να πωλούν σεξουαλικές υπηρεσίες έναντι χρημάτων, τροφής ή υπηρεσιών με σκοπό την επιβίωσή τους. Διαπιστώσαμε ότι η έλλειψη ευκαιριών σε γυναίκες συνιστά παράγοντα κινδύνου ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την εμπορία ανθρώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση. Μια τυπική περίπτωση ακολουθεί το εξής σχήμα: μια γυναίκα δελεάζεται από ψευδείς υποσχέσεις να ταξιδέψει στην Ευρώπη για να εργαστεί, αλλά στην πραγματικότητα, εξαναγκάζεται στην πορνεία, είτε σε μία από τις χώρες διέλευσης, είτε στη χώρα προορισμού είτε, ορισμένες φορές, και στη χώρα διέλευσης και στη χώρα προορισμού.

Βάσει των αρχειακών δεδομένων η ατιμωρησία της σεξουαλικής βίας, καθώς και ο εξευτελισμός που τη συνοδεύει αποτέλεσαν επίσης παράγοντες ώθησης των γυναικών να ζητήσουν διεθνή προστασία στην Ε.Ε. Υπήρξαν και λίγες περιπτώσεις, σύμφωνα με το ημερολογιακό αρχείο, στις οποίες ο κίνδυνος ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων αναφέρεται ως παράγοντας ενεργοποίησης της απόφασης αναζήτησης ασύλου στην Ευρώπη. Πρόκειται για περιπτώσεις που είτε οι ίδιες οι γυναίκες φοβήθηκαν μπροστά στο ενδεχόμενο ακρωτηριασμού είτε θέλησαν να σώσουν τις κόρες τους από αυτή τη διαδικασία.

Ένας παράγοντας ώθησης που σχετίζεται με το φύλο και αναφέρεται συχνά είναι ο αναγκαστικός γάμος. Μεγάλος αριθμός γυναικών που αναγνωρίστηκαν ως θύματα αυτού του τύπου βίας απέδρασαν είτε από την απειλή ενός αναγκαστικού γάμου είτε από τη βία εντός ενός αναγκαστικού γάμου. Ορισμένες απέδρασαν επίσης από το ενδεχόμενο τέλεσης ενός εγκλήματος στο όνομα της επονομαζόμενης «τιμής» μετά από άρνησή τους να παντρευτούν. Ο αναγκαστικός γάμος δεν ήταν πάντα το έναυσμα για την απόφαση μετανάστευσης, αποτέλεσε ωστόσο συχνά το σημείο εκκίνησης συνεχόμενης βίας, όπου η μία μορφή βίας οδηγούσε στην άλλη μέχρις ότου η κατάσταση κατέστη αβάσταχτη. Οι γυναίκες που εξαναγκάστηκαν να παντρευτούν έπεσαν θύματα (συχνά ιδιαίτερα σκληρής) ενδοοικογενειακής βίας, και μετά την απόφασή τους να αποδράσουν, έπεσαν θύματα διαφορετικών μορφών εκμετάλλευσης κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους στην Ευρώπη, ακόμη και εντός της Ε.Ε.

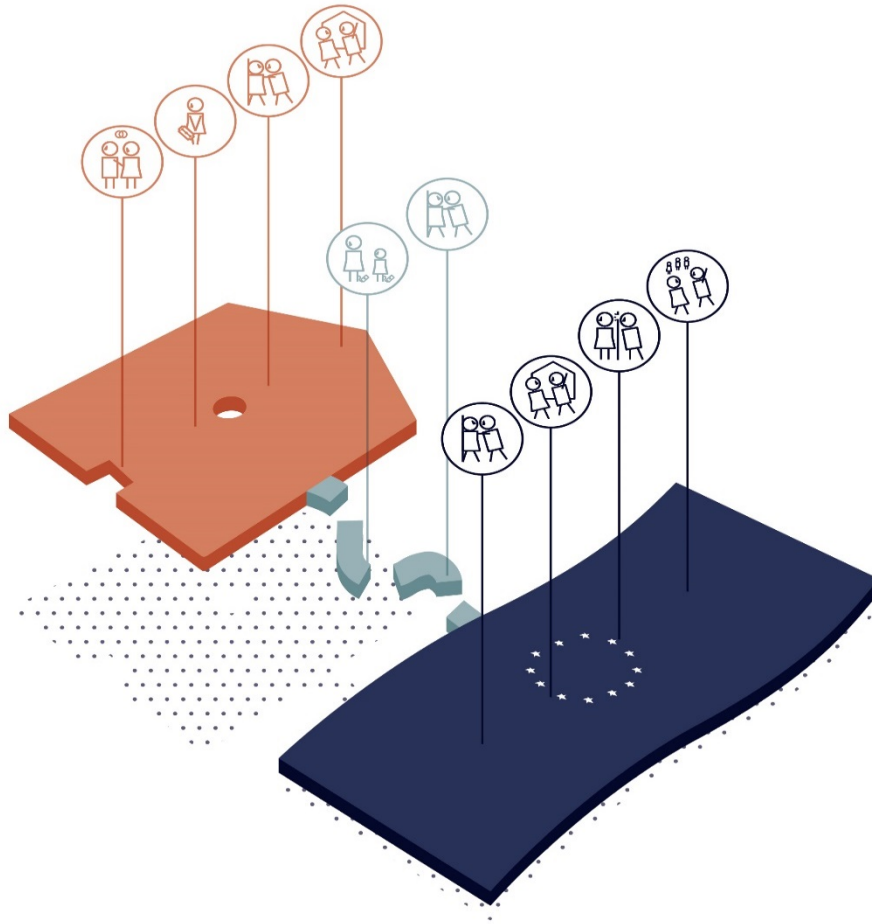

Illustration by
Simone Gaglione
www.simonegi.it

Το συνεχές της βίας

Εικόνα 2. Η βία που έχουν βιώσει οι γυναίκες πρόσφυγες σχηματίζει ένα συνεχές που ξεκινά από τη χώρα καταγωγής και φτάνει μέχρι την Ε.Ε.

Οι γυναίκες πρόσφυγες που επιχειρούν να αποδράσουν από την έμφυλη βία έχουν συνήθως ελάχιστα χρήματα για το ταξίδι. Συχνά έχουν δραπετεύσει από τις οικογένειές τους, πράγμα που σημαίνει ότι δεν διαθέτουν κοινωνικό δίκτυο ή στήριξη από το σπίτι τους, έχουν δραπετεύσει χωρίς χρήματα (ή έγγραφα) και έχουν να αντιμετωπίσουν εμπειρίες κακοποίησης του παρελθόντος. Όλοι αυτοί οι παράγοντες καθιστούν τις γυναίκες ευάλωτες σε περαιτέρω κακοποίηση κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Βάσει των ημερολογιακών αρχείων, πολλές από τις γυναίκες που δραπετεύουν από την ενδοοικογενειακή βία καταλήγουν να πέφτουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή/και εμπορίας ανθρώπων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους προς την Ευρώπη. Η διέλευση των συνόρων και η αναγκαστική χρήση των υπηρεσιών των λαθρεμπόρων δημιουργεί ιδιαίτερους κινδύνους για τις γυναίκες.

Τα δεδομένα του έργου αποκαλύπτουν ότι η βία κατά των γυναικών δεν σταματά στα σύνορα της Ε.Ε. Το αντίθετο μάλιστα: στο ένα πέμπτο των γυναικών που αναγνωρίζονται στο παρόν έργο ως θύματα βίας διαπιστώνεται η εκ νέου θυματοποίησή τους εντός της Ε.Ε. Ο κίνδυνος της (επανα)θυματοποίησης στην χώρα προορισμού ενισχύεται λόγω των συνθηκών και των διαδικασιών που σχετίζονται με την αίτηση ασύλου. Το ασαφές καθεστώς διαμονής, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης επίσημων εγγράφων, καθιστά τις γυναίκες πρόσφυγες ιδιαίτερα ευάλωτες στην σεξουαλική εκμετάλλευση και στην εμπορία ανθρώπων. Στα αρχεία καταγράφονται περιστατικά σεξουαλικής εκμετάλλευσης, παρενοχλητικής παρακολούθησης και βιασμών, ειδικά σε γυναίκες μόνες, στα κέντρα υποδοχής και στους δρόμους. Οι σύμβουλοι έχουν επίσης καταγράψει την πώληση σεξ έναντι αγαθών ή χρημάτων στα στρατόπεδα προσφύγων και στα κέντρα υποδοχής. Έχουν επίσης καταγραφεί περιπτώσεις καταναγκαστικής πορνείας στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων, με τις γυναίκες ωστόσο να είναι ιδιαίτερα διστακτικές στην αποκάλυψή του φαινομένου αυτού είτε λόγω έλλειψης άλλων επιλογών είτε επειδή φοβούνται ότι θα τιμωρηθούν ή ότι αυτό θα επηρεάσει αρνητικά την έκβαση της αίτησης ασύλου.

Η πλέον συνήθης μορφή έμφυλης βίας που καταγράφεται στην Ε.Ε. στο πλαίσιο του παρόντος έργου είναι η ενδοοικογενειακή βία. Ένα μόνιμο ζήτημα φαίνεται να είναι ότι το καθεστώς της προσφυγιάς, η απώλεια της πατρίδας, των συγγενών και του αισθήματος του ανήκειν, καθώς και η βίωση ενός ευρέως φάσματος κακοποιήσεων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ασκούν ψυχικές πιέσεις, οι οποίες προκαλούν με τη σειρά τους εντάσεις και επιθετικές συμπεριφορές εντός της οικογένειας. Συχνά οι δράστες είναι συγγενικά πρόσωπα ανδρικού φύλου, όπως σύζυγοι ή σύντροφοι, πατεράδες, θείοι, αδελφοί, αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις γυναίκες μέλη της οικογένειας. Μια δύσκολη κατάσταση δεν δικαιολογεί επ' ουδενί την άσκηση βίας, αλλά σε προσφυγικό πλαίσιο ενδέχεται να συνιστά ενεργοποιό παράγοντα, τον οποίο οφείλουμε να αναγνωρίσουμε. Η ενδοοικογενειακή βία στον προσφυγικό πληθυσμό δεν πρέπει να κατονομάζεται ή να ερμηνεύεται ως «μέρος της κουλτούρας». Θα πρέπει τουναντίον να αντιμετωπίζεται με τον δέοντα τρόπο, ειδικά εφόσον έχουμε στη διάθεσή μας στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία η κατάσταση των προσφύγων καθεαυτή μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας πρόκλησης ενδοοικογενειακής βίας.

Πολλές από τις οικογένειες που φθάνουν στην Ευρώπη έχουν επίσης ως υπόβαθρο έναν αναγκαστικό γάμο, άνισες σχέσεις ισχύος εντός της οικογένειας και σε πολλές περιπτώσεις ακόμη και ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας. Επομένως, η άσκηση βίας δεν προκαλείται πάντα λόγω της προσφυγικής κατάστασης. Σε ορισμένες περιπτώσεις φαίνεται ότι η χειραφέτηση (λόγω της πληροφόρησης ή/και

της προσφερόμενης στήριξης) της συζύγου μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω τριγμούς εντός της οικογένειας, πράγμα που μπορεί να κλιμακώσει τις καταστάσεις βίας. Σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις που οι γυναίκες έχουν αποφασίσει να διαλύσουν τον γάμο τους μετά την άφιξή τους στην Ευρώπη, η απόφασή τους αυτή προκαλεί εγκληματικές συμπεριφορές στο όνομα της επανομαζόμενης «τιμής» από μέρους του συζύγου ή λοιπών μελών της οικογενείας/ της κοινότητας, τόσο όσων βρίσκονται στη χώρα προορισμού όσο και όσων βρίσκονται στην χώρα καταγωγής.

Εμπόδια στην καταγγελία εγκληματικών πράξεων

Λιγότερο από το 10% των θυμάτων που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο του παρόντος έργου είχαν καταγγείλει την υπόθεσή τους στην αστυνομία. Είναι γεγονός ότι πολλές από τις γυναίκες που έλαβαν υπηρεσίες συμβουλευτικής είχαν πέσει θύματα βίας στη χώρα προέλευσής τους ή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Για τα εν λόγω αδικήματα ωστόσο δεν έχουν κατά βάση δικαιοδοσία οι αρχές της Ε.Ε. και έτσι δεν είναι δυνατή η διεξαγωγή ερευνών. Επιπλέον, η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων ισχύει μόνο για τα εγκλήματα που διαπράττονται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που στην περίπτωση των γυναικών προσφύγων συνιστά μια τεχνητή οριοθέτηση. Τα θύματα υφίστανται τις συνέπειες της βίας ανεξαρτήτως από ποια πλευρά των συνόρων έχουν ασκηθεί οι βιαιοπραγίες.

Ο σημαντικότερος παράγοντας για το χαμηλό ποσοστό καταγγελιών φαίνεται να είναι ότι για τις γυναίκες πρόσφυγες η καταγγελία του εγκλήματος δεν συνιστά το σημαντικότερο μέλημά τους. Λοιπά εμπόδια που λειτουργούν ανασταλτικά στην καταγγελία μιας εγκληματικής συμπεριφοράς είναι η γλωσσική ανεπάρκεια, η έλλειψη εμπιστοσύνης και ο φόβος ενώπιον των αρχών, η συναισθηματική και η οικονομική εξάρτηση από τον δράστη, ο φόβος για εκδίκηση από μέρους του δράστη ή η πίεση από την οικογένεια ή την κοινότητα. Επίσης, οι αρνητικά διακείμενες ή οι απάνθρωπες συμπεριφορές και διαδικασίες από μέρους των αρχών συχνά αποτρέπουν τα θύματα από την καταγγελία της εγκληματικής συμπεριφοράς ή οδηγούν στην επαναθυματοποίηση του θύματος κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Πολλά από τα παραπάνω εμπόδια μπορούν να υπερκεραστούν. Σημαντική ωστόσο είναι η αντιμετώπιση της κύριας αιτίας που δρα ανασταλτικά στην διαδικασία της καταγγελίας, του γεγονότος δηλαδή ότι οι γυναίκες πρόσφυγες δεν αντιλαμβάνονται τα οφέλη ή την αναγκαιότητα της καταγγελίας μιας εγκληματικής πράξης.

Η έμφυλη βία παραμένει ένα ιδιωτικό και ευαίσθητο ζήτημα και πολλές από τις μορφές έμφυλης βίας δεν θεωρούνται εγκληματικές πράξεις ούτε καν από τις ίδιες τις γυναίκες πρόσφυγες. Το αίσθημα ενοχής και αυτοενοχοποίησης αποτρέπουν τα θύματα από την καταγγελία. Τα θύματα Σημαντικό εμπόδιο στην καταγγελία ενός εγκλήματος συνιστά η στάση της οικογένειας ή της κοινότητας, π.χ. ο χαρακτηρισμός της συζύγου ως «κακής συζύγου» στην περίπτωση που σκέφτεται να φύγει από μια βίαιη σχέση ή η ατίμωση του θύματος σεξουαλικής βίας. Ορισμένες φορές οι κοινότητες ασκούν ακόμη και πίεση στο θύμα προκειμένου να σιωπήσει. Υφίστανται επίσης παρανοήσεις εντός της κοινότητας που σχετίζονται με την καταγγελία ενός εγκλήματος, όπως για παράδειγμα ότι αν μια γυναίκα καταγγείλει ένα έγκλημα, οι αρχές θα της πάρουν τα παιδιά. Ορισμένα θύματα διακατέχονται επίσης από αβάσιμα συναισθήματα φόβου, τα οποία σχετίζονται με παρελθούσες τραυματικές τους εμπειρίες, όπως π.χ. την πίστη στις δυσμενείς επιπτώσεις παραδοσιακών πεποιθήσεων, όπως βουντού/τζούτζου.

Τα θύματα ενδέχεται επίσης να αναπτύξουν συναισθηματικό δέσιμο με τους δράστες. Ο επονομαζόμενος τραυματικός αυτός δεσμός είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξης θετικών συναισθημάτων του θύματος προς τον δράστη. Αυτό συμβαίνει συνήθως, όταν π.χ. ένα θύμα εμπορίας έχει απομονωθεί και ελέγχεται από τον έμπορο ή άλλον εκμεταλλευτή, νιώθει απειλούμενο ή ανήμπορο να αποδράσει ή έχει εισπράξει σποραδικές πράξεις καλοσύνης από μέρους του εμπόρου. Ο τραυματικός αυτός δεσμός ενδέχεται να προέρχεται από την προσπάθεια του θύματος να εξευμενίσει τον έμπορο. Η εγκατάλειψη του δράστη, ιδιαίτερα αν πρόκειται για μέλος της οικογένειας, είναι συνήθως μια πολύ μεγάλη απόφαση. Η απόδραση από μια βίαιη σχέση είναι μια δύσκολη διαδικασία, ειδικά για όποιον δεν έχει συνηθίσει να αποφασίζει ο ίδιος για τον εαυτό του. Συχνά τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας θέλουν να αλλάξουν την κατάσταση, αλλά δεν θέλουν να έρθουν σε απευθείας αντιπαράθεση με τον δράστη ή δεν θέλουν οι σύζυγοί τους ή/και οι πατεράδες των παιδιών τους να καταλήξουν στη φυλακή. Η λήψη της απόφασης γίνεται ακόμη πιο δύσκολη, εάν η άδεια διαμονής της γυναίκας είναι προσδεσμένη με αυτήν του συζύγου ή/και στην περίπτωση που η γυναίκα εξαρτάται οικονομικά από τον σύζυγο. Η απόφαση φυγής αυξάνει επίσης τον κίνδυνο άσκησης βίας. Συχνά οι γυναίκες μεριμνούν περισσότερο για ζητήματα που αφορούν στο οικογενειακό δίκαιο, όπως η επιμέλεια των παιδιών ή η αίτηση διαζυγίου, αντί για την καταγγελία του αδικήματος στην αστυνομία. Μια πρόσθετη μέριμνα για πολλές γυναίκες αφορά στους θρησκευτικούς κανόνες και διαδικασίες, όπως τη λήψη ισλαμικού διαζυγίου.

Ένας ακόμη λόγος που οι γυναίκες πρόσφυγες δεν έχουν την άνεση να καταγγέλλουν ένα έγκλημα στην αστυνομία ή σε άλλους αξιωματούχους οφείλεται στην έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις αρχές. Το έλλειμμα εμπιστοσύνης είναι συνήθως συνέπεια ιδιαίτερα δυσάρεστων εμπειριών με τις αρχές στις χώρες καταγωγής, όπως διαφθορά, άσκηση βίας από μέρους των αρχών ή έλλειψη σεβασμού απέναντι στα δικαιώματα των γυναικών. Εμπειρίες κράτησης στο πλαίσιο του συστήματος ασύλου στις χώρες προορισμού δεν ευνοούν επίσης τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης με τις αρχές.

Η έλλειψη τόσο ευαισθησίας σε ζητήματα έμφυλης βίας όσο και πολιτισμικά κατάλληλων διαδικασιών υποβολής καταγγελιών αποτρέπει την καταγγελία εγκληματικών πράξεων. Βάσει των εμπειριών των συμβούλων, η αστυνομία δεν λαμβάνει πάντα σοβαρά υπόψη τις καταγγελίες των γυναικών προσφύγων για ενδοοικογενειακή βία ή σεξουαλική παρενόχληση, ενώ συμπεριφορές και διαδικασίες που χαρακτηρίζονται από έλλειψη σεβασμού ενδέχεται να κάνουν το θύμα να αλλάξει γνώμη και να μην καταθέσει τελικά μήνυση. Σε μια ακραία περίπτωση, όπως αυτή έχει καταγραφεί στο αρχείο, ένα θύμα εμπορίας που συνοδεύτηκε από σύμβουλο προκειμένου να καταγγείλει ένα αδίκημα εμπορίας, τέθηκε τελικά υπό κράτηση από την αστυνομία με σκοπό την απέλασή του.

Ο αστυνόμος ενδέχεται να μην έχει τον τρόπο και τον χρόνο να αντλήσει πληροφορίες για την ιστορία ενός ψυχικά τραυματισμένου θύματος, επειδή για παράδειγμα δεν μιλάει την ξένη γλώσσα ή δεν διαθέτει διερμηνέα για τη διαδικασία. Ένα θύμα έμφυλης βίας συχνά δεν νιώθει άνετα να διηγηθεί την ιστορία του σε έναν άνδρα αστυνόμο, στην περίπτωση που δεν υπάρχει διαθέσιμη γυναίκα αστυνόμος. Το αίσθημα έλλειψης σεβασμού μπορεί επίσης, εν μέρει, να προκληθεί από την ίδια τη φύση των ποινικών ερευνών: παρά το γεγονός ότι ο ρόλος της αστυνομίας είναι να εστιάζει σε πληροφορίες που σχετίζονται με τη στοιχειοθέτηση της υπόθεσης ή τη σύλληψη του δράστη, η φύση της ανάκρισης ως διαδικασίας

συλλογής αποδείξεων για τη διάπραξη ενός εγκλήματος είναι τέτοια που δίνει στη γυναίκα-θύμα την αίσθηση ότι η ιστορία της δεν γίνεται πιστευτή.

Ορισμένες φορές είναι αδύνατον να διερευνηθεί μια υπόθεση για διαδικαστικούς λόγους, π.χ. όταν ένα θύμα ή μάρτυρας δεν είναι σε θέση να προσφέρει αποδείξεις λόγω έλλειψης προγραμμάτων προστασίας μαρτύρων και θυμάτων ή όταν το έγκλημα έχει διαπραχθεί εκτός της Ε.Ε. ή η ταυτότητα των δραστών είναι άγνωστη και έχουν χαθεί τα ίχνη τους. Στην περίπτωση που ολοκληρωθεί η καταγγελία μιας εγκληματικής ενέργειας και σε μεταγενέστερο στάδιο η έρευνα ή η δίωξη διακοπεί, λόγω π.χ. έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων, είναι πολύ δύσκολο για το θύμα να κατανοήσει ότι η περάτωση των ερευνών δεν συνεπάγεται ότι η άσκηση βίας θεωρήθηκε δικαιολογημένη ή ότι οι αρχές συμπέραναν ότι δεν διαπράχθηκε εγκληματική πράξη.

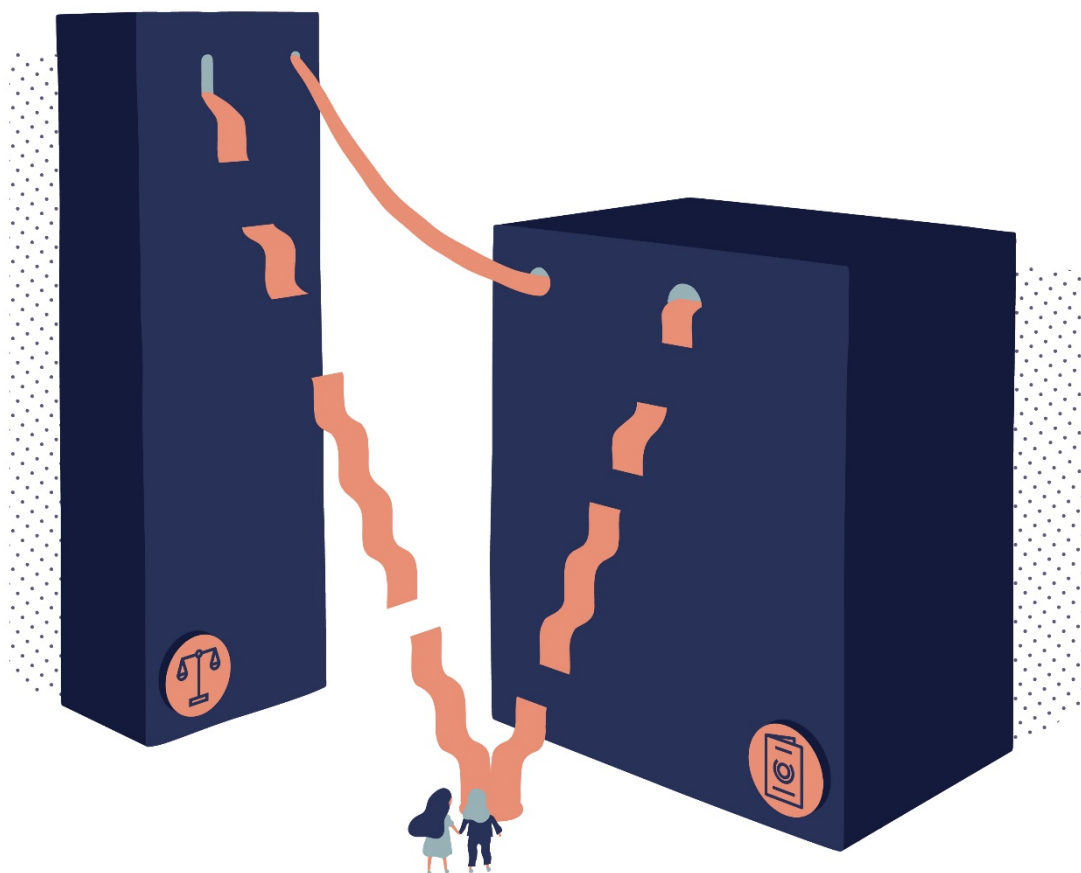

Illustration by
Simone Gaglione
www.simonegali.it

Το δίλημμα

Εικόνα 3 Οι προσδοκίες του συστήματος ασύλου και του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα των γυναικών προσφύγων

Δύο είναι τα συστήματα που στοχεύουν στην προστασία και υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θυμάτων βίας αιτούντων άσυλο: το σύστημα ασύλου, το οποίο στοχεύει στην προστασία όσων απειλούνται από δίωξη ή σοβαρή σωματική βλάβη και το καθεστώς δικαιωμάτων θυμάτων, το οποίο επιδιώκει την προστασία θυμάτων αξιόποινων πράξεων. Οι περισσότερες γυναίκες αιτούσες άσυλο θα μπορούσαν, θεωρητικά, να αξιώσουν δικαιώματα από το ένα ή και από τα δύο αυτά συστήματα. Χρειάζονται προστασία λόγω της δίωξης που τους έχει ασκηθεί στις πατρίδες τους και προστασία από τη βία που βιώνουν στην Ε.Ε. Και τα δύο ωστόσο αυτά συστήματα παραμένουν συχνά περιχαρακωμένα στα δικά τους πλαίσια και δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα των γυναικών προσφύγων.

Πολλές γυναίκες πρόσφυγες φέρουν τραύματα από το παρελθόν ή από πρόσφατες βίαιες εγκληματικές ενέργειες. Τα τραύματα αυτά ωστόσο δεν αποτελούν τη σημαντικότερή τους ανησυχία, δεδομένου ότι βρίσκονται σε διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η κύρια ανησυχία τους εντοπίζεται στο μέλλον το δικό τους και των παιδιών τους, δηλαδή στη διασφάλιση ότι θα παραμείνουν σε μια ασφαλή χώρα. Το δίλημμα βρίσκεται στο γεγονός ότι προκειμένου οι γυναίκες αυτές να μπορέσουν να χτίσουν ένα μέλλον και να ανακάμψουν από τη βία, χρειάζονται άσυλο. Προκειμένου ωστόσο να τους χορηγηθεί άσυλο πρέπει να εστιάσουν και να προβάλλουν τις πιο ενδόμυχες και ντροπιαστικές εμπειρίες της ζωής τους. Η χορήγηση ασύλου προϋποθέτει τη διεξαγωγή συνέντευξης, στην οποία η γυναίκα-θύμα θα πρέπει να περιγράψει τη ζωή της δίνοντας έμφαση στις πλέον αρνητικές και τραυματικές της εμπειρίες. Επιπλέον, η αιτούσα θα πρέπει να εξιστορήσει τις εμπειρίες της με τρόπο, ο οποίος να ανταποκρίνεται στις θεσμικές προσδοκίες. Προκειμένου να ικανοποιηθούν οι θεσμικές προσδοκίες, οι αιτούσες άσυλο θα πρέπει να γνωρίζουν ποιες εμπειρίες θεωρούνται συναφείς στο πλαίσιο αίτησης ασύλου. Επιπλέον, η αιτούσα πρέπει να μπορεί να εξηγήσει τους ατομικούς λόγους που την οδήγησαν στην υποβολή της αίτησης ασύλου και να δώσει λεπτομερή πληροφόρηση για συγκεκριμένα περιστατικά δίωξης/βιαιοπραγιών.

Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι ιδιαίτερα απαιτητική. Οι γυναίκες ενδέχεται να μην αντιλαμβάνονται ότι η έμφυλη βία συνιστά μια εμπειρία που βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση με το πλαίσιο αίτησης ασύλου και συχνά βιώνουν βαθύ ψυχολογικό τραύμα, ντροπή και φόβο όταν πρόκειται να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους. Το τραύμα που έχει προκληθεί από τη βίωση βίαιων καταστάσεων μπορεί επίσης να εκδηλωθεί μέσω ψυχολογικών καταστάσεων, όπως απώλεια μνήμης, διανοητικό μπλοκάρισμα (blackout) και δυσκολία στη συγκέντρωση, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη μια αφήγηση με συνοχή, όπως αυτή απαιτείται από το σύστημα. Η μετατραυματική διαταραχή, ιδιαίτερα διαδεδομένη στον πληθυσμό αυτό, περιλαμβάνει επίσης την άρνηση, έναν μηχανισμό επιβίωσης που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι που έχουν υποστεί τραύματα προκειμένου να ανακουφίζονται από τον πόνο. Αυτό σημαίνει ότι τα θύματα έχουν μάθει να αποφεύγουν να μιλούν/συζητούν για όσα έχουν συμβεί, και ορισμένες φορές χωρίς να το καταλάβουν παραλείπουν τραυματικά σημεία της ιστορίας τους.

Δύο σημαντικές πρακτικές της συμβουλευτικής, οι οποίες συμβάλλουν στην υπέρβαση του διλήμματος είναι 1) η ενημέρωση των γυναικών σχετικά με τα δικονομικά τους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα για ατομική συνέντευξη και το δικαίωμα εμπιστευτικότητας επί του περιεχομένου της συνέντευξης και 2) η ψυχολογική υποστήριξη των γυναικών που εξιστορούν εμπειρίες βίας με έμφαση σε ζητήματα που είναι συναφή με την αίτηση. Τα ζητήματα αυτά θα συζητηθούν λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 3.

Επιπλέον, φαίνεται ότι το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης «δεν έχει κάτι να προσφέρει» στις γυναίκες πρόσφυγες, οπότε είναι δευτερεύουσας σημασίας για αυτές. Έχουμε αναρωτηθεί με ποια επιχειρήματα θα μπορούσαμε να πείσουμε τις γυναίκες για τη σπουδαιότητα της καταγγελίας μιας αξιόποινης πράξης. Φυσικά, ο στόχος της υποβολής καταγγελίας στην αστυνομία είναι να δοθεί τέλος στην άσκηση βίας και να διασφαλιστεί ότι ο δράστης δεν μπορεί πλέον να βλάψει το θύμα ή οποιονδήποτε άλλον. Ωστόσο, το σύστημα ρέπει προς την προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορούμενου και επομένως μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο δράστης φυλακίζεται αμέσως. Ένα άλλο επιχείρημα είναι ότι προκειμένου να διατηρηθεί η αξιοπιστία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης όλα τα σοβαρά

εγκλήματα θα πρέπει να διερευνώνται και να διώκονται. Αν η βία κατά γυναικών προσφύγων δεν διώκεται από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, τότε επικρατεί η ατιμωρησία της βίας κατά των γυναικών προσφύγων. Ωστόσο, δεν είναι απλό πράγμα για το θύμα να βιώσει την ποινική διαδικασία, στην οποία καλείται για μία ακόμη φορά να ανακαλέσει οδυνηρές μνήμες και να τις αναβιώσει με λεπτομέρεια. Αυτό που ισχυριζόμαστε είναι ότι προκειμένου οι γυναίκες αυτές να έχουν το ψυχικό σθένος να επιζητήσουν την τιμωρία μέσω της ποινικής διαδικασίας, χρειάζεται να τους χορηγηθεί άσυλο. Χάρη στο άσυλο, όχι μόνο θα έχουν τον χρόνο να ανακάμψουν αλλά θα αποκτήσουν και πρόσβαση σε μακρόχρονη στήριξη, γεγονός που αυξάνει μακροπρόθεσμα την επιθυμία για διαφυγή από μια σχέση κακοποίησης ή για συνεργασία με τις αρχές ποινικής δικαιοσύνης.

Οι εμπειρίες βίας των γυναικών προσφύγων διαμορφώνουν ένα συνεχές στον χρόνο και στον χώρο. Υφίσταται μεγάλος κίνδυνος επαναθυματοποίησης των γυναικών προσφύγων που φθάνουν στην Ε.Ε. και βαρύνονται ήδη με ιστορικό κακοποίησης.

Η καταγγελία περιστατικών έμφυλης βίας στην αστυνομία δεν συνιστά πρωταρχικό μέλημα των γυναικών προσφύγων. Προκειμένου οι γυναίκες αυτές να μπορέσουν να υποβάλλουν καταγγελία θα πρέπει να τους χορηγηθεί άσυλο ώστε να έχουν τον χρόνο να ανακτήσουν δυνάμεις και να αποκτήσουν το κουράγιο που χρειάζεται. Για να τους χορηγηθεί άσυλο ωστόσο θα πρέπει πρώτα να διηγηθούν την ιστορία κακοποίησής τους. Το δίλημμα αυτό είναι που δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο σε πολλές γυναίκες.

Προκειμένου να μάθετε περισσότερα για το δίλημμα αυτό, σας συστήνουμε να διαβάσετε δημοσίευμα που βασίζεται στα ευρήματα του εν λόγω έργου. Το δημοσίευμα θα το βρείτε στη διεύθυνση www.heuni.fi.

Κεφάλαιο

3

Η συμβουλευτική ως σύστημα στήριξης

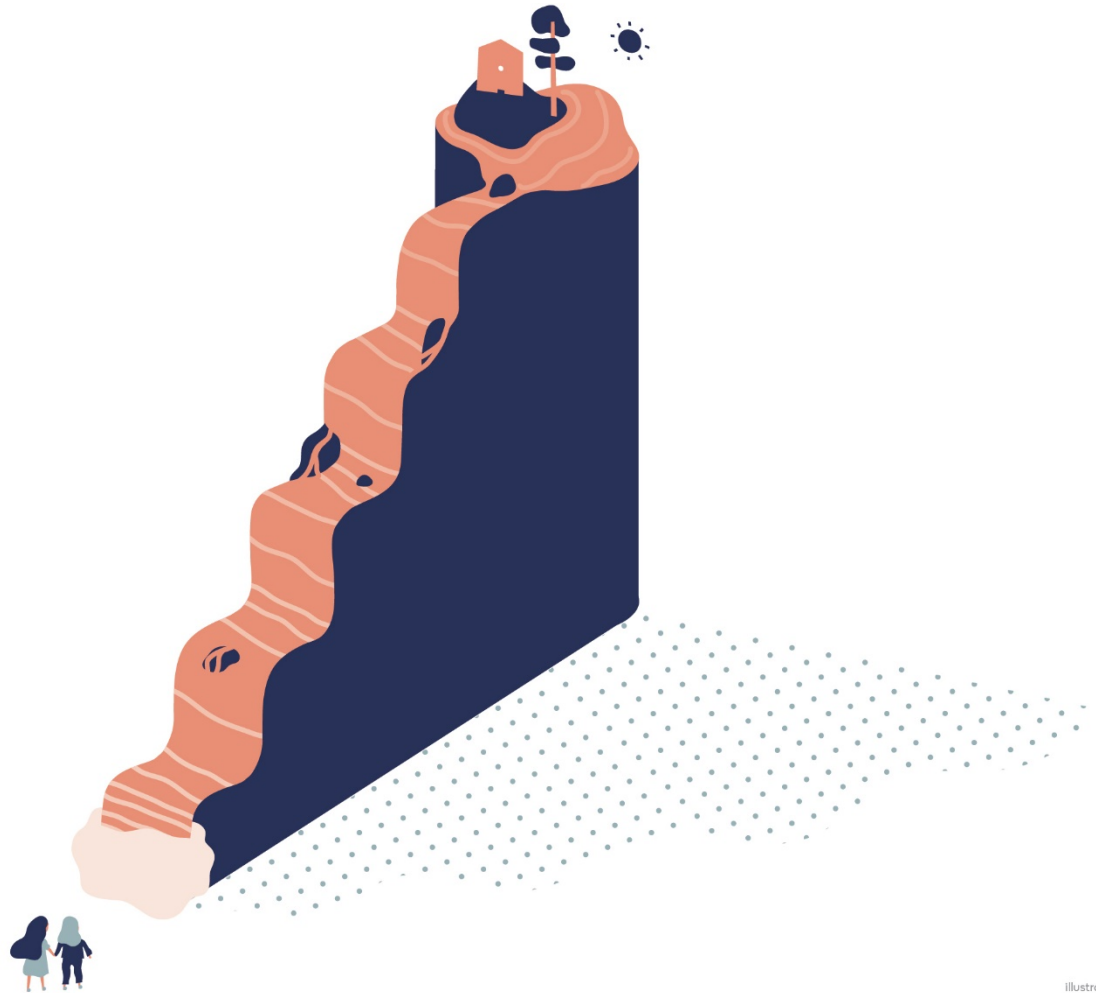

Illustration by
Simone Gaglione
www.simonegi.it

Η συμβουλευτική ως σύστημα στήριξης

Εικόνα 2. Μεταφορά σχετικά με τη συμβουλευτική διαδικασία: το μονοπάτι προς τη χειραφέτηση και την ενσωμάτωση είναι απαιτητικό και γεμάτο παγίδες

Πόροι και δομές που χρειάζονται για τη συμβουλευτική

Η συμβουλευτική είναι μια πολυεπιστημονική προσέγγιση, στο πλαίσιο της οποίας οι γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας, απολαμβάνουν πολλαπλή υποστήριξη, όπως ψυχο-κοινωνική συμβουλευτική, πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματά τους και βοήθεια στην εκπλήρωση των καθημερινών τους αναγκών. Σκοπός της συμβουλευτικής είναι η στήριξη των πελατών σε διαφορετικούς τομείς της ζωής, και όχι μόνο στην περίπτωση περιστατικών έμφυλης βίας. Η διαδικασία της συμβουλευτικής μπορεί να διαρκέσει μήνες ή ακόμη και χρόνια και τέμνεται με αρκετές άλλες διαδικασίες, στις οποίες συμμετέχουν οι αιτούντες άσυλο και τα θύματα βίας, όπως τη διαδικασία ασύλου, την ποινική διαδικασία και συχνά τις διαδικασίες αστικού δικαίου, όπως το διαζύγιο, την οικογενειακή επανένωση ή την επιμέλεια των παιδιών.

Η συμβουλευτική συνιστά στην πράξη μια σειρά από ατομικές συνεδρίες, στις οποίες οι γυναίκες πρόσφυγες έχουν την ευκαιρία να εκφραστούν και να διηγηθούν την ιστορία τους. Σε συνεργασία και από κοινού με τον σύμβουλο ανακαλύπτεται ένα φάσμα ευκαιριών. Οι γυναίκες ενημερώνονται για τα δικαιώματα που δικαιούνται ως θύματα εγκληματικών πράξεων και αιτούσες άσυλο. Καταγράφονται οι πρακτικές τους ανάγκες για τροφή, στέγαση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και, όπου χρειάζεται, παραπέμπονται στους ανάλογους παρόχους υπηρεσιών. Σε ακόμη βαθύτερο επίπεδο, οι σύμβουλοι περιγράφουν τη συμβουλευτική ως μια διαδικασία μετάβασης από το αίσθημα ντροπής, φόβου και αυτοενοχοποίησης στην αυτοπεποίθηση, τη χειραφέτηση και την ενσωμάτωση.

Πόροι και δομές που χρειάζονται για τη συμβουλευτική:

Οργανωτικές υποχρεώσεις

Βάσει της εμπειρίας μας, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) είναι καλύτερες συγκριτικά με τις αρχές στον εντοπισμό και την προσέγγιση γυναικών-θυμάτων. Πολλοί αιτούντες άσυλο έχουν ζήσει τη διαφθορά, την αναποτελεσματικότητα, ακόμη και την κακομεταχείριση από μέρους των αρχών. Οι πελάτες θεωρούν του συμβούλους των ΜΚΟ ως πιο ουδέτερους, γεγονός που καθιστά πιο εύκολη τη δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ τους, η οποία και συνιστά προαπαιτούμενο για τη συμβουλευτική. Ωστόσο, μια οργάνωση που προσφέρει υπηρεσίες συμβουλευτικής χρειάζεται να διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με διαφορετικές αρχές και λοιπούς παρόχους στήριξης προκειμένου να μπορεί να ανταποκρίνεται στο εύρος των αναγκών των πελατών. Επιπλέον, προκειμένου η συμβουλευτική να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, οι οργανώσεις πρέπει να φροντίζουν για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε σταθερή και μακροχρόνια βάση. Η διακεκομμένη παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, π.χ. λόγω της ανεπαρκούς χρηματοδότησης μιας οργάνωσης, θέτει τις ευάλωτες γυναίκες-θύματα σε μια κατάσταση αβεβαιότητας. Επιπλέον, προκαλείται

περισσότερο κακό παρά καλό, όταν η διαδικασία συμβουλευτικής με ευάλωτες γυναίκες-θύματα δεν συνοδεύεται από συνεδρίες παρακολούθησης.

Πολυεπιστημονική ομάδα

Βάσει των στοιχείων μας, μια πολυεπιστημονική ομάδα, στην οποία περιλαμβάνεται ψυχολόγος, δικηγόρος/νομικός σύμβουλος και κοινωνικός λειτουργός, είναι η πλέον αποτελεσματική μέθοδος για τη διαχείριση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας. Η ομαδική εργασία βελτιώνει την ποιότητα της συμβουλευτικής επειδή σε επίπεδο ομάδας οι επαγγελματίες ανταλλάσσουν απόψεις και στηρίζουν ο ένας τον άλλον. Στην περίπτωση εργασίας ως ομάδα, καλή πρακτική συνιστά η ανάθεση μίας γυναίκας-θύματος ανά διαχειριστή υπόθεσης. Ο διαχειριστής υπόθεσης είναι το πρόσωπο που μεριμνά για τη διαχείριση μιας υπόθεσης από την αρχή μέχρι το σημείο που η γυναίκα-θύμα δεν χρειάζεται πλέον καμία στήριξη. Ο διαχειριστής υπόθεσης διασυνδέεται με διαφορετικούς επαγγελματίες και αποτελεί συχνά το πρόσωπο εμπιστοσύνης της γυναίκας-θύματος. Επίσης ένας και μόνο σύμβουλος μπορεί να φέρει σε πέρας μια επιτυχημένη συμβουλευτική, στην περίπτωση που διαθέτει τις αναγκαίες δεξιότητες και διασυνδέσεις. Είναι προτιμητέες οι γυναίκες σύμβουλοι για την παροχή συμβουλευτικής σε γυναίκες.

Εποπτεία

Ακόμη και οι πλέον ικανοί και αφοσιωμένοι σύμβουλοι δεν θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικοί, αν δεν έχουν αμέριστη υποστήριξη από μέρους της διοίκησης. Όλοι οι σύμβουλοι πρέπει να απολαμβάνουν εποπτεία, ευκαιρίες ενημέρωσης και στήριξη από τους συναδέλφους τους προκειμένου να αναρρώνουν συναισθηματικά από τις συνεδρίες συμβουλευτικής και, συνεπώς, να είναι σε θέση να προσφέρουν αποτελεσματική στήριξη στις γυναίκες-θύματα. Είναι αναγκαία η ύπαρξη οργανωτικών δομών και διαθέσιμων πόρων για την παροχή εποπτείας και ενημέρωσης. Οι σύμβουλοι μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν διαφορετικά μέσα αυτοφροντίδας, τα οποία θα συζητηθούν στο Κεφάλαιο 4, προκειμένου να ανακάμπτουν από τον συναισθηματικό φόρτο που προκαλείται από την εργασία τους.

Ένα ασφαλές περιβάλλον

Ένα ασφαλές περιβάλλον συνιστά προαπαιτούμενο για τη διενέργεια εμπιστευτικών συζητήσεων στο πλαίσιο της συμβουλευτικής. Είναι προτιμότερο οι συνεδρίες συμβουλευτικής να διοργανώνονται εκτός των προσφυγικών καταλυμάτων, δηλαδή εκτός του καταυλισμού/κέντρου φιλοξενίας προσφύγων, όποτε αυτό είναι εφικτό. Είναι σημαντικό να υπάρχει ένας ιδιωτικός και ασφαλής χώρος, όπου η εμπιστευτικότητα είναι εξασφαλισμένη, οι γυναίκες νιώθουν άνετα και κανείς δεν θα διακόψει τη συνεδρία συμβουλευτικής. Πρέπει επίσης να λάβετε υπόψη την προσβασιμότητα της γυναίκας πρόσφυγα στην εν λόγω τοποθεσία.

Διερμηνεία

Αν δεν μιλάτε την ίδια γλώσσα με τη γυναίκα-θύμα, είναι καίριας σημασίας να φροντίσετε να παρίσταται διερμηνέας στη συνεδρία συμβουλευτικής. Είναι σημαντικό να έχετε έναν επαγγελματία διερμηνέα, ο οποίος δεσμεύεται από κατευθυντήριες γραμμές δεοντολογίας, κάποιον με τον οποίο το θύμα θα έχει μια ομαλή συνεργασία, που θα παραμείνει καθ' όλη τη διάρκεια της υπόθεσης και θα διαθέτει προσωπικές αρετές ικανές να βοηθήσουν το θύμα να νιώσει ασφάλεια και να αποκαλύψει ευαίσθητες πληροφορίες.

Η εκπαίδευση και ο κώδικας δεοντολογίας των διερμηνέων διαφέρει από χώρα σε χώρα. Σε ορισμένες χώρες η επαγγελματική δεοντολογία των διερμηνέων εντοπίζεται αποκλειστικά και μόνο στη λέξη προς λέξη μετάφραση. Σε άλλες χώρες, αποτελεί μέρος της δουλειάς του διερμηνέα να βοηθά στην κατανόηση άλλων πολιτισμών και να εξηγεί νοήματα με πολιτισμική χροιά. Στις χώρες αυτές, οι διερμηνείς διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ συμβούλου και θύματος.

Οι περισσότεροι σύμβουλοι προτιμούν να χρησιμοποιούν γυναίκες διερμηνείς, επειδή έχουν συναντήσει γυναίκες-θύματα που δεν ένιωθαν άνετα να μιλούν για βιώματα έμφυλης βίας ή π.χ. για γυναικολογικές ανάγκες σε έναν άντρα διερμηνέα. Επίσης, ορισμένοι άντρες διερμηνείς, βάσει της εμπειρίας μας, δεν νιώθουν άνετα να διερμηνεύουν τέτοιου είδους ζητήματα. Ο κίνδυνος για έναν

άνδρα διερμηνέα να εκδηλώσει τα συναισθήματα και τη στάση του απέναντι στα συζητούμενα ζητήματα είναι μεγάλος. Σε μία περίπτωση που περιγράφεται στα αρχεία, ο διερμηνέας έφυγε στα μέσα της συνεδρίας συμβουλευτικής, επειδή δεν μπορούσε σε προσωπικό επίπεδο να δεχτεί ότι μια γυναίκα εγκαταλείπει έναν καταπιεστικό και βίαιο γάμο.

Στην ιδανική περίπτωση, ο διερμηνέας εκπαιδεύεται ή ενημερώνεται πριν την έναρξη της συνεδρίας συμβουλευτικής. Στην ενημέρωση επεξηγείται τι πρόκειται να συμβεί στη συνεδρία συμβουλευτικής και ποια θέματα πρόκειται να συζητηθούν. Για παράδειγμα, καλείται ο διερμηνέας να κατανοήσει τα βασικά σε ό,τι αφορά την έμφυλη βία αλλά και να γνωρίζει το αναγκαίο λεξιλόγιο σχετικά με το ζήτημα αυτό. Ορισμένες ΜΚΟ οργανώνουν επίσης ενημερωτικές συναντήσεις για διερμηνείς, επειδή διατρέχουν και αυτοί τον κίνδυνο να υποστούν δευτερογενώς ψυχικά τραύματα.

Η χρησιμοποίηση ενός εθελοντή ως μεταφραστή μπορεί να αποτελέσει λύση στην περίπτωση που δεν υπάρχει διαθεσιμότητα εκπαιδευμένων διερμηνέων. Η λύση αυτή ωστόσο χρειάζεται προσοχή. Ένας εθελοντής που ενεργεί ως διερμηνέας ενδέχεται να έχει το πρόσθετο πλεονέκτημα ότι λειτουργεί και υποστηρικτικά. Ωστόσο, ένας εθελοντής ή «φίλος» να μην μιλά την ίδια γλώσσα με τον πελάτη, ωστόσο δεν ισοδυναμεί με επαγγελματία μεταφραστή: οι εθελοντές που ενεργούν ως μεταφραστές ενδέχεται να έχουν ελλείψεις σε συγκεκριμένο λεξιλόγιο (συναφές με τις νομικές διαδικασίες, τις συνθήκες υγιεινής κτλ.), και το ακόμη σημαντικότερο, φέρουν ενδεχομένως τις δικές τους τραυματικές εμπειρίες, απόψεις και συναισθήματα, τα οποία μπορεί να επηρεάσουν το περιεχόμενο της διερμηνείας. Ωστόσο, όπως προαναφέραμε, αυτό αποτελεί πρόβλημα και για τους επαγγελματίες μεταφραστές. Η διατήρηση της εμπιστευτικότητας επί των προσωπικών ζητημάτων των θυμάτων πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται εθελοντές ως διερμηνείς, επειδή ενδέχεται να υπάρχουν στενές σχέσεις μεταξύ της κοινότητας του θύματος και της κοινότητας του διερμηνέα.

Ορισμένες φορές η διερμηνεία δια τηλεφώνου ή άλλα τεχνικά μέσα μπορούν να αποτελέσουν λύση στην περίπτωση που δεν υπάρχουν διαθέσιμοι διερμηνείς. Η έλλειψη πόρων για διερμηνεία μπορεί να οδηγήσει σε καινοτόμες, αν και όχι ιδανικές λύσεις, όπως η μετάφραση μέσω του προγράμματος μετάφρασης της Google ή η χρήση εικόνων ως μέσο κοινής γλώσσας.

Είναι σημαντικό να διασφαλίζουμε ότι οι γυναίκες πρόσφυγες θα συνοδεύονται από καταρτισμένους, έμπειρους, κατά προτίμηση γυναικείου φύλου διερμηνείς όταν απευθύνονται στις αρχές, είτε πρόκειται για την διεκπεραίωση ποινικών διαδικασιών, είτε πρόκειται για διαδικασίες ασύλου ή άλλες νομικές διαδικασίες.

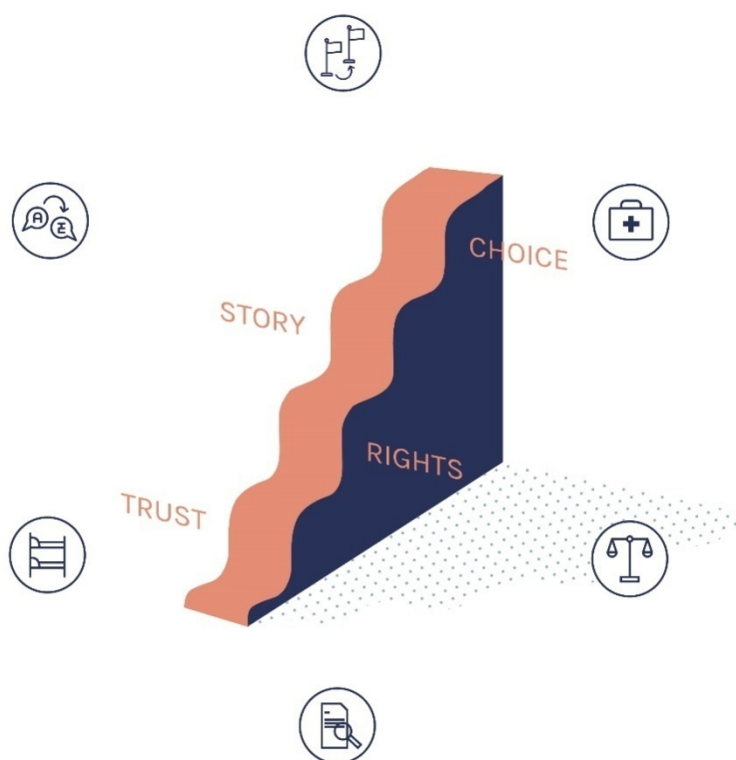

Illustration by
Simone Gaglione
www.simonegi.it

Η διαδικασία της συμβουλευτικής

English	Ελληνικά
STORY	ΙΣΤΟΡΙΑ
CHOICE	ΕΠΙΛΟΓΗ
TRUST	ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ
RIGHTS	ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Εικόνα3 Τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τη γυναίκα

«Θεωρώ ότι η ενημέρωση επενεργεί θετικά, γι' αυτό και στόχος μου είναι να ενημερώνω εξ αρχής τις γυναίκες για τον ρόλο μου, για τις ομάδες και για τη δυνατότητα εξατομικευμένων συναντήσεων. Αυτό και μόνο τις κάνει να έχουν κάτι να προσμένουν. Δείχνουν να ενθουσιάζονται που τους αφιερώνω χρόνο και προσοχή, που είμαι παρών και μάλιστα που

δεν τις αντιμετωπίζω από απόσταση αλλά τις προσεγγίζω καθεμία ξεχωριστά και σε προσωπικό επίπεδο. Ο τρόπος που εργάζομαι είναι ενδεχομένως λίγο διαφορετικός από ό,τι έχουν συνηθίσει και αναμένουν. Τώρα πλέον δημιουργούμε σχέσεις εμπιστοσύνης, γνωριζόμαστε και διαπιστώνουμε από κοινού τι θέλουμε να κάνουμε. Θεωρώ ότι με τον τρόπο αυτό και μόνο νιώθουν ξεχωριστές».

Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης με το θύμα είναι καίριας σημασίας, αν θέλουμε η συμβουλευτική να έχει επιτυχία. Όταν έχουμε να κάνουμε με ανθρώπους που έχουν υποστεί τραύματα, η εδραίωση μιας σχέσης εμπιστοσύνης χρειάζεται χρόνο και υπομονή. Η διοργάνωση ομαδικών δραστηριοτήτων είτε από τους συμβούλους είτε από άλλο προσωπικό της οργάνωσης είναι σημαντική για τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης. Οι ομαδικές αυτές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οι εκδρομές (όπως η επίσκεψη σε μουσείο, θέατρο ή έκθεση), δίνουν νόημα στον χρόνο αναμονής, ενώ παράλληλα δημιουργούν το έναυσμα για περισσότερες σε βάθος συζητήσεις. Οι εθελοντές ορισμένων οργανώσεων έχουν ως ρόλο να γεφυρώνουν τα γλωσσικά και πολιτισμικά χάσματα μέσω κοινών δραστηριοτήτων.

Στην πρώτη συνάντηση, η στάση που πρέπει να τηρείτε είναι ότι πραγματικά πιστεύετε όλα όσα σας διηγείται το θύμα. Ενδέχεται ορισμένες φορές να είναι δύσκολο να πιστέψετε μια ιστορία, επειδή είναι ιδιαίτερα μπερδεμένη ή ακούγεται σαν επινόηση. Άλλες φορές η ιστορία είναι τόσο φρικτή που απλώς δεν θέλετε να την πιστέψετε. Η γυναίκα-θύμα διαισθάνεται αν πιστεύετε την ιστορία της ή όχι και αυτό θα την οδηγήσει είτε να ανοιχτεί είτε να σωπάσει. Σε μεταγενέστερο στάδιο των συνεδριών συμβουλευτικής, είναι σημαντικό να αναδείξετε όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν για την αίτηση ασύλου ή/και στις ποινικές διαδικασίες. Θεωρήστε ωστόσο ως πολυτέλεια το γεγονός ότι στην αρχή και υπό την ιδιότητά σας ως σύμβουλος δεν χρειάζεται να κρίνετε τι είναι σωστό ή λάθος - απλώς να ακούτε. Πολλοί δημόσιοι λειτουργοί δεν είναι σε θέση να κάνουν το ίδιο, δεδομένου ότι καθήκον τους είναι να κρίνουν όλες τις δηλώσεις του θύματος μέσα από το πρίσμα ορισμένων τυπικών κριτηρίων ή νομικών απαιτήσεων.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 1

«Κατά τη διάρκεια των τελευταίων συνεδριών συμβουλευτικής συζητήσαμε δύσκολα ζητήματα. Η γυναίκα-θύμα μίλησε για τις εμπειρίες της για πρώτη φορά στη ζωή της. Εμφάνισε έντονα συμπτώματα διαταραχής μετατραυματικού στρες και δεν ένιωθε καλά. Σκέφτηκα να κάνουμε κάτι χαλαρωτικό, οπότε σκέφτηκα να ασχοληθούμε με ζωγραφική και μουσική. Καθόμασταν σε ένα ήσυχο δωμάτιο με μουσική διαλογισμού, από την οποία ακούγονταν ήχοι της φύσης, και βυθιστήκαμε μαζί σε μια εμπειρία καλλιτεχνικής δημιουργίας. Ζωγραφίζαμε πινελιά-πινελιά. Μία πινελιά εγώ και μία εκείνη. Ήταν μια υπέροχη διαδικασία συν-δημιουργίας. Φαινόταν να την έχει συνεπάρει η στιγμή και να το απολαμβάνει. Είναι ωφέλιμο για όλους μας να απολαμβάνουμε τις μικρές στιγμές προσήλωσης σε κάτι γαλήνιο, να αξιοποιούμε έστω και για μια στιγμή τη δυνατότητα απόδρασης από όλα όσα ταλαιπωρούν το μυαλό μας».

Πάντα να κινήστε με την ταχύτητα που σας υπαγορεύει ο πελάτης. Η στήριξη δεν μπορεί να είναι βεβαιωμένη ούτε μπορούμε να προσδοκούμε σε πολύ γρήγορες αλλαγές. Θα πρέπει ενδεχομένως στην αρχή να φροντίσετε για ορισμένες πρακτικές ανάγκες του πελάτη, π.χ. ιατρική εξέταση. Όταν η γυναίκα-θύμα αντιληφθεί ότι μεριμνάτε για τα προβλήματά της και επικεντρώνεστε στη λύση τους, τότε έχετε το κλειδί για να κερδίσετε την εμπιστοσύνη της, π.χ. κάντε μερικά

τηλεφωνήματα μπροστά της για να αποκαλύψετε τα επόμενα βήματα στη διαδικασία συμβουλευτικής.

Ορισμένες γυναίκες-θύματα ξεκινούν τη συμβουλευτική έχοντας μεγάλες προσδοκίες και απογοητεύονται όταν διαπιστώνουν ότι δεν μπορεί να τους προσφέρει όλες τις απαντήσεις. Είναι σημαντικό να είστε σαφείς από την αρχή και να ενημερώσετε τη γυναίκα-θύμα για όσα έχετε να προσφέρετε και με ποιον τρόπο μπορείτε να τη βοηθήσετε. Μην υπόσχεστε κάτι που δεν μπορείτε να προσφέρετε! Είναι πολύ σημαντικό να τηρήσετε τις δεσμεύσεις σας, επειδή αν χάσετε την εμπιστοσύνη, είναι πολύ δύσκολο να την ξανακερδίσετε.

ΛΙΣΤΑ 1.ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ

☐ Να είστε παρόντες

Ξεκινήστε τη συνεδρία υπενθυμίζοντας στη γυναίκα-θύμα ότι: Είστε εκεί για αυτήν, μπορεί να σας εκμυστηρευτεί τα πάντα και δεν χρειάζεται να μιλήσει αν δεν είναι έτοιμη γι' αυτό.

☐ Να ακούτε

Να ακούτε με έναν μη επικριτικό και υποστηρικτικό τρόπο. Αντί να της κάνετε πολλές ερωτήσεις με σκοπό να την ενθαρρύνετε να μιλήσει για την κατάστασή της, κάντε την αρχικά να νιώσει άνεση και υποστήριξη.

☐ Κάντε διαλείμματα

Είναι σημαντικό να κάνετε διαλείμματα ή να διακόπτετε τη συνεδρία, όταν χρειάζεται. Συνεχίστε αργότερα ή στην επόμενη συνεδρία για να δώσετε χρόνο στη γυναίκα-θύμα να επεξεργαστεί τις πληροφορίες που έλαβε, καθώς και τις επιλογές της.

☐ Δραστηριότητες

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε διάφορα μέσα προκειμένου να τη βοηθήσετε να εκφράσει τα συναισθήματά της χωρίς λόγια. Η χρήση καρτών με εικόνες (βλέπε εργαλεία στο Κεφάλαιο 4) ή η τέχνη μπορούν να φανούν χρήσιμες σε αυτό. Να είστε εφευρετικοί και να επιδοθείτε σε δραστηριότητες που και οι δύο απολαμβάνετε. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσετε να συνδεθείτε σε προσωπικό επίπεδο.

Ενημερώστε τη για τα δικαιώματά της

«Στις συνεδρίες συμβουλευτικής δεν προσφέρονται μόνο νομικές πληροφορίες, δεν ενημερώνουμε δηλαδή τα θύματα μόνο για τα δικαιώματα και τις δυνατότητες που διαθέτουν. Τα συνοδεύουμε, τους προσφέρουμε στήριξη, τα ενδυναμώνουμε με κάθε δυνατό τρόπο. Στην πορεία, αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη προθυμία να συμμετάσχουν στη διαδικασία και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους».

Όταν συστήνουμε στον σύμβουλο να «ενημερώσει τη γυναίκα-θύμα για τα δικαιώματά της», δεν εννοούμε να της διαβάσει τη διακήρυξη δικαιωμάτων. Αντιθέτως, αναφερόμαστε σε μια διαδικασία μεταξύ θύματος και συμβούλου, κατά την οποία διερευνώνται και συζητούνται μια σειρά από επιλογές. Η διαδικασία ξεκινά με την παροχή βοήθειας στη γυναίκα-θύμα για την αναγνώριση των μορφών βίας, στις οποίες έπεσε θύμα. Η διαδικασία αυτή είναι συχνά απαιτητική, επειδή πολλές από τις μορφές έμφυλης βίας δεν θεωρούνται εγκληματικές πράξεις στις χώρες καταγωγής, όπως π.χ. ο αναγκαστικός γάμος ή ο βιασμός εντός του γάμου. Επομένως, οι γυναίκες πρόσφυγες συχνά δεν θεωρούν τον εαυτό τους θύματα εγκληματικών πράξεων. Η έλλειψη κατανόησης σχετικά με το τι εστί βία ενδέχεται επίσης να συνδέεται με άρνηση ή αμυντική στάση απέναντι σε τραυματικές εμπειρίες. Αφού αναγνωρίσετε από κοινού με το θύμα τις μορφές έμφυλης βίας, μπορείτε να συνεχίσετε συζητώντας για τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες που δικαιούνται τα θύματα έμφυλης βίας.

Ενημερωθείτε για τη βοήθεια που δικαιούται ένα θύμα εγκληματικής ενέργειας στη χώρα σας, και εφόσον χρειάζεται παραπέμπτε το σε εξειδικευμένη οργάνωση υποστήριξης θυμάτων (σε περίπτωση υπόνοιας υπόθεσης εμπορίας σε ένα εθνικό σύστημα υποστήριξης θυμάτων εμπορίας) ή σε (δημόσιο) πάροχο νομικής βοήθειας. Τόσο η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων όσο και η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης επιβάλλουν την υποχρέωση για διασφάλιση της πρόσβασης των θυμάτων εγκληματικών ενεργειών στη νομική βοήθεια. Οι όροι και οι διαδικαστικοί κανόνες που σχετίζονται με τη λήψη νομικής βοήθειας καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία. Ενημερωθείτε επίσης για τα μέσα που είναι διαθέσιμα σε ό,τι αφορά την προστασία του θύματος από τον δράστη, όπως εντολή προστασίας ή/και τοποθέτηση σε ασφαλές καταφύγιο (διαβάστε περισσότερα στην ενότητα ασφάλεια).

Χρειάζεται επίσης να ενημερώνετε για τα βασικά σχετικά με τη διαδικασία ασύλου, επειδή οι γυναίκες-θύματα θα ζητήσουν τη συμβουλή σας. Βάσει της νομοθεσίας ασύλου της Ε.Ε., οι αιτούσες άσυλο δικαιούνται δωρεάν νομική υποστήριξη μόνο κατά το στάδιο των προσφυγών. Σε πρώτο βαθμό (πρώτη αίτηση και συνέντευξη) υφίσταται υποχρέωση για παροχή δωρεάν νομικής και διαδικαστικής πληροφόρησης, δεν υφίσταται ωστόσο καμία δεσμευτική υποχρέωση σε επίπεδο Ε.Ε. για την παροχή νομικής συνδρομής. Παρ' όλα αυτά, κάθε αιτούσα έχει δικαίωμα πρόσβασης στη νομική συνδρομή με δικά της έξοδα σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Η νομική συνδρομή είναι πολύ σημαντική κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αίτησης ασύλου. Ένας δικηγόρος πρέπει να παρακολουθεί τη διαδικασία της συνέντευξης προκειμένου να διασφαλίζει ότι τηρούνται τα δικονομικά δικαιώματα της αιτούσας. Πρέπει να ενημερώνει το άτομο που διεξάγει τη συνέντευξη σχετικά με τυχόν τρωτά σημεία του θύματος προκειμένου το άτομο αυτό να λαμβάνει υπόψη, π.χ. την επίδραση του ψυχικού τραύματος στην αφήγηση. Ένας δικηγόρος υποβάλλει ενστάσεις στην περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων της αιτούσας κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ή θέτει πρόσθετα ερωτήματα στο θύμα προς το τέλος της συνέντευξης προκειμένου

να το βοηθήσει να υποστηρίξει το αίτημά του. Μάθετε ποιος μπορεί να προσφέρει νομική συνδρομή κατά τη διαδικασία υποβολής και επεξεργασίας της αίτησης ασύλου, στην περίπτωση που η εν λόγω νομική συνδρομή δεν βρίσκεται εντός της δικής σας αρμοδιότητας ή της αρμοδιότητας της οργάνωσής σας. Ο αιτών δικαιούνται επίσης διερμηνεία κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Ενημερωθείτε για τις εθνικές πρακτικές που σχετίζονται με την παροχή διερμηνείας.

Οι γυναίκες συχνά χρειάζονται πληροφόρηση για ζητήματα οικογενειακού δικαίου, όπως υποβολή αίτησης διαζυγίου ή διεκδίκηση επιμέλειας των παιδιών, καθώς και πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους σε κοινωνικές υπηρεσίες και σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Ορισμένες από τις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα περίπλοκες λόγω της διακρατικής τους φύσης ή λόγω ειδικών ζητημάτων, όπως η πολυγαμία. Επομένως, η καλύτερη λύση σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η λήψη συμβουλής από έναν εξειδικευμένο δικηγόρο.

Η κατανόηση νομικών εννοιών και ορολογίας, καθώς και η τήρηση των διοικητικών διαδικασιών δεν είναι εύκολη υπόθεση για κανέναν. Όταν εξηγείτε κανόνες και διαδικασίες σε μια γυναίκα-θύμα, πρέπει να λαμβάνετε υπόψη το επίπεδο της αντιληπτικής της ικανότητας. Είναι αναλφάβητη; Τι επίπεδο εκπαίδευσης διαθέτει; Ποιο είναι το επίπεδο των γνωστικών της δεξιοτήτων; Είναι σε ψυχολογική κατάσταση τέτοια που να μπορεί να δέχεται και να επεξεργάζεται πληροφορίες; Ποιες είναι οι γλωσσικές της δεξιότητες; Πρέπει επίσης να λάβετε υπόψη ότι η γυναίκα-θύμα είναι ενδεχομένως συνηθισμένη σε ένα εντελώς διαφορετικό σύστημα παροχής υπηρεσιών ή σε παντελή έλλειψή του στη χώρα καταγωγής της.

Η νομική πληροφόρηση πρέπει να προσφέρεται με πολύ απλό και απτό τρόπο. Φροντίστε να χρησιμοποιείτε απλή γλώσσα και απλό λεξιλόγιο. Οργανώστε ολοκληρωμένες παρουσιάσεις με σκοπό να διασαφηνίσετε τις έννοιες και τις βήμα προς βήμα διαδικασίες νομικής προστασίας. Προετοιμαστείτε να εξηγείτε ξανά (και ξανά) με ολοένα και πιο απλό λεξιλόγιο. Το ένα πέμπτο των γυναικών προσφύγων που συμμετέχουν στο έργο «Συνδιαμορφώνοντας μια συμβουλευτική μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας» ήταν αναλφάβητες. Ένας από τους στόχους του έργου ήταν οι αναλφάβητες αυτές γυναίκες πρόσφυγες και η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους. Σε αυτό το πλαίσιο, χρησιμοποιήσαμε εικονογράμματα για να περιγράψουμε τις μορφές έμφυλης βίας, πράγμα που αποδείχθηκε επιτυχές για την προσέγγιση των γυναικών προσφύγων (βλέπε Κεφάλαιο 1, πίνακας 2). Διασφαλίστε επίσης ότι ο διερμηνέας χρησιμοποιεί τη σωστή ορολογία και ότι είναι ικανός να εντοπίζει τις κατάλληλες λέξεις όταν πρόκειται να εξηγήσει αφηρημένες έννοιες, οι οποίες ενδεχομένως να υποδηλώνουν κάτι εντελώς διαφορετικό στη γυναίκα-θύμα, όπως π.χ. στην παρακάτω περίπτωση.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 2

«Βρίσκεται αυτή τη στιγμή στη διαδικασία ορισμού νόμιμου κηδεμόνα λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι είναι ανήλικη. Δεν μπορούσε να κατανοήσει την έννοια του κηδεμόνα, οπότε της εξήγησα τον σκοπό και τον ρόλο του κηδεμόνα, καθώς και τη σημασία του για εκείνη. Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να τονίσω ότι χρησιμοποίησα απλά παραδείγματα έχοντας λάβει υπόψη το γεγονός ότι δεν γνωρίζει καλά την αγγλική γλώσσα ούτε έχει γνώσεις πάνω στο

νομικό σύστημα. Στην αρχή της συζήτησης, ήταν πολύ μπερδεμένη και φοβισμένη. Με ρώτησε αν ο κηδεμόνας είναι κάτι σαν «την ματρώνα στον οίκο ανοχής».

Ως σύμβουλος μπορείτε να βοηθήσετε τη γυναίκα-θύμα να κατανοήσει τα δικαιώματά της και τις νομικές διαδικασίες, καθώς και να τη στηρίξετε κατά την επικοινωνία της με τις αρχές. Δεν μπορείτε φυσικά να επηρεάσετε το αποτέλεσμα των διαδικασιών αυτών. Όταν ενημερώνετε μια γυναίκα για τα δικαιώματά της, πρέπει να φροντίζετε να μην υπόσχεστε πράγματα που βρίσκονται πέραν του δικού σας ελέγχου, όπως π.χ. ότι ο δράστης θα τιμωρηθεί ή ότι θα της χορηγηθεί άσυλο. Η επεξήγηση των δικαιωμάτων αυτή καθ' αυτή συνιστά μια διαδικασία ενδυνάμωσης, η οποία μπορεί να ενισχύσει την προσωπική εξέλιξη και χειραφέτηση της γυναίκας. Εξακολουθούν ωστόσο να υφίστανται πολλοί λόγοι για τους οποίους οι περισσότερες γυναίκες δεν διεκδικούν τα δικαιώματά τους ως θύματα εγκληματικών πράξεων.

Τα θύματα εμπορίας ανθρώπων έχουν ειδικά δικαιώματα βάσει της Οδηγίας ενάντια στην Εμπορία Ανθρώπων. Είναι επομένως σημαντικό να εντοπίζουμε τα πιθανά θύματα εμπορίας και να τα ενημερώνουμε για τις ειδικές επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους. Για να μάθετε περισσότερα σχετικά με τις ενδείξεις εμπορίας ανθρώπων ανατρέξτε στο διαδικτυακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα του έργου για ζητήματα εμπορίας ανθρώπων στη διεύθυνση <http://heuni.education/page3139001.html#rec59295556>. Για πληροφορίες σχετικά με τις ενδείξεις άλλων μορφών έμφυλης βίας ανατρέξτε το εγχειρίδιο εκπαίδευσης του έργου.

Βοηθήστε τη να ανασυγκροτήσει την ιστορία της

«Πολύ συχνά έχω την αίσθηση ότι υπάρχουν φορές που οι γυναίκες θέλουν πραγματικά να διηγηθούν την ιστορία τους. Έχει τύχει να μου πουν ότι σε κάποια μέρη οι άνθρωποι δεν ενδιαφέρονται καθόλου να μάθουν τι τους έχει συμβεί. Τους λένε τι να κάνουν αλλά δεν δείχνουν κανένα ενδιαφέρον για την ιστορία τους. Είναι γεγονός ότι το να ακούς την ιστορία κάποιου είναι ορισμένες φορές πραγματικά σημαντικό για την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης. Δείχνει στις γυναίκες ότι νοιαζόμαστε για αυτές. Φυσικά, είναι σημαντικό να τους εξηγήσουμε, για ποιον λόγο χρειάζεται να ακούσουμε την ιστορία τους, για ποιον λόγο είναι σημαντικό να μας την πουν. Με τον τρόπο αυτό καταλαβαίνουν και οι ίδιες πώς θα αξιοποιήσουμε τις πληροφορίες».

Μετά την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης και τη φάση χορήγησης πληροφοριών, μπορείτε να αρχίσετε να δημιουργείτε μαζί με την γυναίκα-θύμα μια συγκροτημένη ιστορία όλων όσων της συνέβησαν. Η διαμόρφωση μιας συγκροτημένης ιστορίας σχετικά με τις τραυματικές της εμπειρίες είναι κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για τη γυναίκα-θύμα, όχι μόνο επειδή θα τη βοηθήσει κατά την αίτηση ασύλου ή/και κατά την ποινική διαδικασία, αλλά και επειδή θα τη βοηθήσει να μετριάσει τα ψυχολογικά της συμπτώματα. Ένας άνθρωπος με ψυχικά τραύματα έχει την τάση να ξεχνά λεπτομέρειες, επειδή το μυαλό έχει «κολλήσει» στο σημείο αυτό της ιστορίας που του προκάλεσε το εντονότερο συναίσθημα, συνήθως φόβο. Επομένως, το υπόλοιπο μέρος της ιστορίας ενδέχεται να είναι παραποιημένο. Όταν βοηθάτε μια γυναίκα-θύμα να διηγηθεί την ιστορία της με χρονολογική σειρά, τη

Βοηθάτε να διαχωρίσει τα συναισθήματα από τη μνήμη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να πάψει η μνήμη να είναι φέρει επώδυνα φορτία και συνεπώς να μην ενεργοποιεί πια την εμφάνιση συμπτωμάτων.

Ως σύμβουλος μπορείτε να καταλάβετε γιατί είναι πολύ δύσκολη η παρουσίαση μιας συγκροτημένης ιστορίας. Ωστόσο, ένα άτομο που διεξάγει συνέντευξη χορήγησης ασύλου ή ένας αστυνομικός ενδέχεται να μην έχει την ικανότητα ούτε τον χρόνο να συλλέγει ένα-ένα τα στοιχεία από την ιστορία του θύματος. Οι αρχές πρέπει να επικεντρώνονται στις πληροφορίες που σχετίζονται με τη στοιχειοθέτηση της υπόθεσης ή τη σύλληψη του δράστη, ενώ οι γυναίκες ενδέχεται να έχουν την ανάγκη να εξωτερικεύσουν κάτι άλλο – κάτι που είναι σημαντικό για αυτές. Είναι, επομένως, υπίστης σημασίας να δώσετε στη γυναίκα-θύμα την ευκαιρία να ανακαλέσει το σύνολο της ιστορίας της. Μπορείτε να εξηγήσετε στη γυναίκα-θύμα ότι εσείς ως σύμβουλος μπορείτε να κατανοήσετε τις συναισθηματικές προκλήσεις που ενυπάρχουν στην διήγηση μιας ιστορίας και ότι η δική σας προσέγγιση δεν είναι ανακριτικού τύπου. Υπάρχουν ωστόσο και ορισμένες γυναίκες που έχουν επαναλάβει την ιστορία τους αρκετές φορές σε διαφορετικούς φορείς παροχής στήριξης, πράγμα που τις έχει κουράσει. Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις, είναι σημαντικό να εξηγήσετε πόσο σημαντικό είναι να γνωρίζετε την ιστορία της προκειμένου να μπορέσετε να τη βοηθήσετε και ότι μπορεί να σας την διηγηθεί όταν η ίδια θα είναι έτοιμη για αυτό.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 3

«Βάσει της εμπειρίας μου είναι φυσικό για μια γυναίκα-θύμα που έχει υποστεί μεγάλο ψυχικό τραύμα να μην θέλει να μιλήσει για αυτό και να το παραβλέπει, ευχόμενη ότι με το πέρασμα του χρόνου η πληγή θα γιατρευτεί από μόνη της. Τα πράγματα ωστόσο δεν έχουν δυστυχώς αυτή την εξέλιξη. Προσπαθώ πάντα στις πρώτες συνεδρίες να έχω μια ψυχοεκπαιδευτική στάση και να εξηγώ στις γυναίκες-θύματα ότι η ψυχοθεραπεία θα τις βοηθήσει να νιώσουν καλύτερα σε βάθος χρόνου. Παρά το γεγονός ότι φαίνεται δύσκολο για κάποιον να μιλάει για τραυματικές εμπειρίες, η όλη διαδικασία λειτουργεί και ως κάθαρση. Είναι πιο παραγωγική η συνεργασία με γυναίκες-θύματα που δεν βρίσκονται σε κρίση και υπό πίεση. Μπορούν να ανατρέχουν σε ό,τι συνέβη και να συλλογίζονται πάνω σε αυτό. Μπορούν να συζητούν και να διερευνούν τις πιθανές αιτίες και αποτελέσματα. Αν το ενδιαφέρον μου εστιάζει όχι μόνο σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας αλλά σε κάθε είδους περιστατικό έμφυλης βίας, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το θύμα έχει την τάση να ξαναμπλέκει σε τέτοιες καταστάσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναλύεται η κατάσταση μαζί με το θύμα. Είναι σημαντικό για τη γυναίκα-θύμα να καταλαβαίνει τους λόγους που συνέβη ό,τι συνέβη προκειμένου να μην επαναλαμβάνει τα λάθη του παρελθόντος».

Για τη συγκρότηση της ιστορίας θα χρειαστούν αρκετές συνεδρίες και θα πρέπει να είστε επικεντρωμένος στην ακρόασή της. Αποφύγετε όσο το δυνατόν να κρατάτε σημειώσεις για να μην χάνετε τη ροή των λεγομένων. Ακούτε χωρίς να κρίνετε. Μπορείτε να χρησιμοποιείτε εργαλεία όπως κάρτες με εικόνες, όπως αναφέρεται στο Κεφάλαιο 4, προκειμένου να βοηθάτε τις γυναίκες να ανασύρουν στοιχεία της ιστορίας τους και να οργανώνουν τις αναμνήσεις τους με στόχο τη συγκρότηση μιας ιστορίας με συνοχή.

Σε μεταγενέστερο στάδιο είναι σημαντικό να προετοιμάζετε ψυχολογικά τις γυναίκες για τη συνέντευξη χορήγησης ασύλου ή την καταγγελία της εγκληματικής πράξης. Είναι σημαντικό να δίνετε έμφαση στη σπουδαιότητα της συνέντευξης και να εξηγείτε τι θα συμβεί στη συνέντευξη ή στην ακρόαση. Μπορείτε να εξοικειώσετε τη γυναίκα-θύμα με τις συνθήκες της συνέντευξης ώστε να είναι προετοιμασμένη

να διηγείται την ιστορία της με αυτοπεποίθηση δίνοντας έμφαση στα περιστατικά έμφυλης βίας. Το άτομο που διεξάγει τη συνέντευξη αναμένει να ακούσει μια ιστορία με συνοχή, χωρίς αντιφάσεις και με τα γεγονότα τοποθετημένα σε χρονολογική σειρά. Όταν η γυναίκα-θύμα είναι έτοιμη για αυτό, συνοδεύστε τη στη συνέντευξη. Ακόμη και αν δεν σας επιτρέπεται να συμμετέχετε στη συνέντευξη, έχει σημασία να της προσφέρετε ψυχολογική υποστήριξη ταξιδεύοντας μαζί της και περιμένοντας μαζί της στο κτήριο.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 4

«Η γυναίκα ήρθε στο κέντρο συμβουλευτικής της ΜΚΟ μία μέρα πριν τη συνέντευξη. Μίλησα μαζί της για τις δυνατότητες υποστήριξης που διαθέτουμε. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να ζητήσουμε γυναίκα μεταφράστρια και ειδικά εκπαιδευμένο συνεντεύκτη. Της εξηγήσαμε ότι έχει το δικαίωμα να αρνηθεί άνδρα μεταφραστή και τυπικό συνεντεύκτη. Έτσι, υποβάλαμε αίτημα με βάση όλα αυτά που ζητάμε. Την εισήγαγα στη διαδικασία και στις ερωτήσεις της ακρόασης. Επιπλέον, της είπα ότι ο συνεντεύκτης δεν θα υπεισέλθει σε λεπτομέρειες, οπότε καθήκον της είναι να πει όλα όσα κατά την κρίση της πρέπει να ειπωθούν. Είναι δικαίωμά της! Κατά τη διάρκεια της συζήτησης ένιωσα πιο ασφαλής και μου διηγήθηκε την ιστορία της. Η συζήτηση γύρω από τις εμπειρίες μία μέρα πριν τη συνέντευξη επιδρά θετικά στις γυναίκες. Είχα την ευκαιρία να την κάνω να αισθανθεί εμπιστοσύνη στον εαυτό της και ασφάλεια για την επόμενη μέρα, πράγμα την έκανε να φαίνεται δυνατή και εμπυχωμένη».

Στηρίζτε την επιλογή της

«Στην τελευταία μας συνεδρία, η γυναίκα με ρώτησε ξανά τι πρέπει να κάνει, ποιο είναι το καλύτερο για αυτήν, κι έτσι ήμουν αναγκασμένος να της εξηγήσω για μία ακόμη φορά ότι η επιλογή είναι δική της».

Είναι λεπτή η ισορροπία μεταξύ του να ενθαρρύνουμε τη γυναίκα-θύμα να λαμβάνει ορισμένες αποφάσεις χωρίς ωστόσο να της ασκούμε υπερβολική πίεση. Αν μια γυναίκα δεν είναι έτοιμη να κάνει το επόμενο βήμα (π.χ. να καταγγείλει μια εγκληματική πράξη) και την πιέσετε να λάβει μια απόφαση, το πιθανότερο είναι ότι θα αντιδράσει. Είναι μάλιστα πολύ πιθανό να σταματήσει να πηγαίνει στις συνεδρίες συμβουλευτικής, να διακόψει κάθε επαφή με τον σύμβουλο ή/και να επιστρέψει στην κατάσταση κακοποίησης. Είναι απογοητευτικό να βλέπει κανείς μια γυναίκα που χρειάζεται βοήθεια να μην μπορεί να παραμείνει αφοσιωμένη σε προγράμματα που στοχεύουν στη στήριξή της. Οι γυναίκες-θύματα συχνά δεν ενεργούν με τη λογική και τη συγκρότηση που θα αναμενόταν από αυτές. Είναι σημαντική η εξασφάλιση ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος, η υπομονή και η αποδοχή του γεγονότος ότι καθένας κινείται με τον δικό του βηματισμό. Η κατανόηση των διαφορετικών μορφών εξουσίας και ελέγχου μπορεί να σας βοηθήσει να κατανοήσετε τους λόγους για τους οποίους ορισμένα θύματα είναι πιο πρόθυμα να δεχτούν στήριξη συγκριτικά με άλλα.

Πλαίσιο 3.Εξουσία και έλεγχος

Στις περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων η άσκηση εξουσίας και ελέγχου πάνω στο θύμα διαπιστώνεται με πολλούς τρόπους. Τα θύματα εμπορίας είναι συχνά χρεωμένα, είτε πραγματικά είτε κατά επινόηση των εμπόρων. Τα χρέη αυτά είναι τόσο υψηλά που είναι δύσκολο να αποπληρωθούν, γεγονός που συνιστά έναν τρόπο άσκησης εξουσίας και διατήρησης ελέγχου πάνω στο θύμα. Οι διακινητές/ματρώνες ενδέχεται να μιμούνται το μοτίβο των οικογενειακών σχέσεων, γεγονός που ενισχύει την αφοσίωση και καθιστά δύσκολη την διάρρηξη του ψυχολογικού δεσμού μεταξύ διακινητή και θύματος. Το βουντού/τα ξόρκια συνιστούν έναν μοχλό άσκησης ελέγχου και επιβολής στα θύματα. Οι σύμβουλοι έχουν προβάλλει βίντεο, στα οποία π.χ. πνευματικές αρχές/ παραδοσιακοί θεραπευτές ανακαλούν τελετές τζούτζου που έχουν τελέσει άλλοι παραδοσιακοί θεραπευτές. Σε ορισμένες γυναίκες-θύματα το γεγονός αυτό επιδρά θετικά. Ωστόσο, επειδή κάθε περιοχή έχει τους δικούς της ιερείς τζούτζου, ορισμένες γυναίκες δεν πιστεύουν ότι η ανάκληση μιας τελετής είναι εφικτή από τον οποιονδήποτε. Οι εν λόγω δοξασίες είναι ορισμένες φορές τόσο βαθιά ριζωμένες που ανεξαρτήτως του γεγονότος της ανάκλησης τελετών, τα θύματα ακόμη δεν μπορούν να θεωρήσουν τους εαυτούς τους ελεύθερους. Ο φόβος των συνεπειών λόγω των τζούτζου είναι τόσο ισχυρός που τα θύματα φοβούνται να μιλήσουν στους συμβούλους. Όταν το χρηματικό και συναισθηματικό χρέος συνδυάζεται με απειλές κακοποίησης και τον φόβο όσων ενδέχεται να συμβούν στα μέλη της οικογένειας, καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο για το θύμα να σπάσει τα δεσμά που το ενώνουν με τον διακινητή. Οι διακινητές/ ματρώνες ακολουθούν μεθόδους ώστε να διατηρούν επιρροή πάνω στα θύματά τους, ακόμα και αφού τα θύματα έχουν δεχτεί να λαμβάνουν υπηρεσίες στήριξης. Πιο συγκεκριμένα, ακόμη και στην περίπτωση διαφυγής από την κακοποίηση για μικρό χρονικό διάστημα, ενέχει ο κίνδυνος εκ νέου επιστροφής στην σφαίρα επιρροής του δράστη.

Η εξουσία και ο έλεγχος είναι παράγοντες που εμφανίζονται και στην περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας. Ένα ευρέως χρησιμοποιούμενο μέσο για την ερμηνεία της ανδρικής βίας κατά των γυναικών είναι ο τροχός της Εξουσίας και του Ελέγχου (ανατρέξτε στο εγχειρίδιο εκπαίδευσης του έργου για περισσότερες πληροφορίες), ο οποίος αποτυπώνει τις κύριες συμπεριφορές κακοποίησης που βιώνουν γυναίκες που ζουν με άνδρες που δέρνουν. Ο τροχός αναδεικνύει ότι η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί συχνά μέρος ενός σταθερού μοτίβου συμπεριφοράς παρά μεμονωμένο περιστατικό ή κυκλικές εκρήξεις καταπιεσμένου θυμού, απογοήτευσης ή οδυνηρών συναισθημάτων. Ο τροχός περιλαμβάνει οκτώ μη σωματικές συμπεριφορές κακοποίησης που συχνά χρησιμοποιούνται από άνδρες που δέρνουν: 1) εξαναγκασμός και απειλές, 2) εκφοβισμός, 3) συναισθηματική

κακοποίηση, 4) απομόνωση, 5) υποτίμηση, άρνηση και κατηγορία, 6) χρησιμοποίηση παιδιών (ως μέσο όχλησης ή απειλής της γυναίκας), 7) χρήση ανδρικών προνομίων (π.χ. απαγόρευση στη γυναίκα να λαμβάνει τις δικές της αποφάσεις) και 8) οικονομική κακομεταχείριση. Ο τροχός αναπτύχθηκε περαιτέρω και προσαρμόστηκε στα δεδομένα των κακοποιημένων γυναικών προσφύγων. Ο τροποποιημένος τροχός περιλαμβάνει επί παραδείγματι απειλές για καταγγελία της γυναίκας στις μεταναστευτικές αρχές ή απομόνωσή της ώστε να μην μάθει τη γλώσσα και να μην κάνει φίλους.

Κάθε περίπτωση πρέπει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό στα χαρακτηριστικά της εκάστοτε γυναίκας-θύματος και στις εξατομικευμένες ανάγκες που αυτή έχει. Προσπαθήστε να αποφεύγετε να κάνετε υποθέσεις και να καταλήγετε σε συμπεράσματα σχετικά με τις ανάγκες της γυναίκας-θύματος, αν δεν την έχετε ρωτήσει απευθείας πώς αισθάνεται, με ποιον τρόπο το εκάστοτε περιστατικό επέδρασε στην ευημερία της και με ποιον τρόπο θα ήθελε να βελτιωθεί η κατάστασή της. Μπορείτε να της εξηγήσετε με ηρεμία τις διάφορες δράσεις από τις οποίες θα μπορούσε να επωφεληθεί και τη βοήθεια που μπορεί να της παρασχεθεί. Από την άλλη, θα ήταν ενδεχομένως καλύτερα να αφήσετε την γυναίκα-θύμα να εκφράσει πρώτη τις ανάγκες της. Και αυτό επειδή αν της αναφέρετε συγκεκριμένα βήματα και υπηρεσίες που εσείς προτείνετε, η γυναίκα ενδέχεται να προσκολληθεί σε αυτά, παρά το γεγονός ότι στην πραγματικότητα οι ανάγκες της είναι διαφορετικές. Δημιουργείτε μαζί ένα εξατομικευμένο σχέδιο στήριξης. Κρατήστε σημειώσεις για το κοινό σχέδιο δράσης σας και ακολουθήστε το στις επερχόμενες συνεδρίες συμβουλευτικής.

«Διερωτήθηκα αν είμαι καλός ακροατής και αν έχω τη δυνατότητα να συλλογιέμαι μαζί με τη γυναίκα-θύμα χωρίς να κάνω καμία παρέμβαση. Στις περισσότερες συνεδρίες επικεντρώθηκα στην ιστορία και στα συναισθήματα της γυναίκας-θύματος απέναντι σε διάφορες καταστάσεις και η καλύτερη ανταπόκριση από μέρους μου ήταν να δείχνω συμπόνια και να ακούω. Διαπίστωσα ότι βιαζόμουν να παρέμβω. Μου ήταν δύσκολο να κρατήσω «τη στιγμή», ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστεί η ίδια την αφήγησή της».

Μην υποτιμάτε τις γυναίκες-θύματα και μην τις θεωρείτε απλώς θύματα. Πολλές γυναίκες έλαβαν θαρραλέες αποφάσεις, έκαναν μακρύ και επικίνδυνο ταξίδι και επιβίωσαν. Μπορείτε να βοηθήσετε τη γυναίκα-θύμα να αντιληφθεί τα δυνατά της σημεία και τον εσωτερικό πλούτο που διαθέτει. Είναι σημαντικό να αναθέτετε καθήκοντα στη γυναίκα και να την αφήνετε να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες. Ωστόσο, προσέξτε να μην επιβαρύνετε την γυναίκα-θύμα με εξουθενωτικές απαιτήσεις πολύ νωρίς αναθέτοντάς της υπερβολικά πολλά ή εξαιρετικά απαιτητικά καθήκοντα ή αποφάσεις. Αν κάποιος δεν έχει ποτέ λάβει αποφάσεις ή δεν είχε ποτέ την ευκαιρία να πάρει τη ζωή του στα χέρια του, πώς θα μπορούσε ξαφνικά να αποφασίσει για εξαιρετικά σημαντικά ζητήματα; Μπορεί να μπείτε ορισμένες φορές στο πειρασμό να αναλάβετε εσείς καθήκοντα για λογαριασμό της γυναίκας-θύματος, τα οποία ωστόσο είναι ικανή να διεκπεραιώσει μόνη της, επειδή θεωρείτε ότι θα τα καταφέρετε πιο γρήγορα ή πιο σωστά. Ωστόσο,

αν αναλάβει η ίδια να φέρει σε πέρας τις υποθέσεις της, θα αποκτήσει ικανότητες και αυτοπεποίθηση, εφόδια που θα της είναι χρήσιμα στο μέλλον. Αν η γυναίκα-θύμα καταφέρει όλα όσα της ζητήσετε, θα κερδίσει ένα αίσθημα εκπλήρωσης των στόχων της. Αν δεν τα καταφέρει, ίσως αυτό να αποτελέσει ένα βήμα οπισθοδρόμησης στην πορεία ανάκαμψής της. Το σημαντικό είναι να βρει μια ισορροπία.

Συνεργασία με άλλους παρόχους στήριξης και συναφείς αρχές

Οι γυναίκες πρόσφυγες που έχουν αποτελέσει θύματα βίας χρειάζονται ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών. Επομένως, με την υπόθεση κάθε γυναίκας-θύματος πρέπει να ασχοληθούν πολλοί επαγγελματίες και πάροχοι υπηρεσιών. Χρειάζεται να είστε ευέλικτοι κατά την επαγγελματική σας προσέγγιση και ανοιχτοί σε μη τετριμμένες λύσεις, όπως αναδεικνύεται στην παρακάτω υπόθεση:

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 5

«Στο εν λόγω πεδίο επαγγελματικής δραστηριοποίησης δεν μπορείτε να είστε απλώς και μόνο ψυχολόγοι με την παραδοσιακή έννοια του όρου. Πρέπει να δίνετε κίνητρα, να είστε ταυτόχρονα εκπαιδευτές και κοινωνικοί λειτουργοί, ορισμένες φορές. Οι γυναίκες αυτές φέρουν πολλά τραύματα και οι παραδοσιακές ψυχολογικές παρεμβάσεις δεν είναι πάντα αποτελεσματικές. Χρειάζεται επίσης ορισμένες φορές να «ξεβουλευτείτε» και να μιλήσετε και με άλλους ανθρώπους που εμπλέκονται στην υπόθεση, όπως κοινωνικούς λειτουργούς, εκμισθωτές ή αξιωματούχους. Αυτό είναι κάτι που προκαλεί εσωτερικές συγκρούσεις σε έναν ψυχολόγο, ο οποίος έχει συνηθίσει να εργάζεται μόνο από το γραφείο του/της. Βίωσα αυτή την εσωτερική διαμάχη πριν καιρό και συνειδητοποίησα ότι στόχος μου είναι να βοηθήσω τον ασθενή να γίνει ψυχολογικά καλά, ανεξάρτητα από την τεχνική ή την παρέμβαση που θα χρειαστεί. Επομένως, ένας ψυχολόγος που εργάζεται με αυτόν το πληθυσμό πρέπει να είναι έτοιμος να μάθει πολλούς τρόπους παρέμβασης και να είναι έτοιμος να χάσει τη βολή του/της».

Όταν συνεργάζονται πολλοί φορείς για τη στήριξη ενός θύματος, η πρόκληση βρίσκεται στη διασφάλιση της ίδιας ποιότητας υπηρεσιών σε όλη την έκταση της αλυσίδας παροχής υποστήριξης. Μία και μόνο αρνητική αντιμετώπιση μπορεί να μεταβάλλει τη στάση του θύματος απέναντι στην παροχή υποστήριξης. Όλοι οι επαγγελματίες πρέπει να σέβονται την επιθυμία των θυμάτων και μην τα εξαναγκάζουν να πράττουν χωρίς τη θέλησή τους. Υπό ιδανικές συνθήκες όλοι οι επαγγελματίες που εργάζονται με γυναίκες πρόσφυγες, θύματα έμφυλης βίας, θα πρέπει να έχουν εκπαιδευτεί σε ζητήματα έμφυλης βίας προκειμένου να αντιλαμβάνονται καλύτερα τη σύνθετη κατάσταση των θυμάτων. Συστήνουμε το εγχειρίδιο εκπαίδευσης του έργου για την εκπλήρωση αυτού ακριβούς του σκοπού.

Όταν αρχίσετε να εργάζεστε ως σύμβουλος, εντοπίστε τους πιο σημαντικούς τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς εταίρους. Στους εταίρους αυτούς συγκαταλέγονται: κέντρα στέγασης προσφύγων, κέντρα περίθαλψης γυναικών, διερμηνείς, πάροχοι υπηρεσιών νομικής αρωγής, αστυνομία, εισαγγελική αρχή, αρχές μετανάστευσης, δικαστήριο ανηλίκων, δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες, νοσοκομεία, πάροχοι υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ψυχολόγοι, εθνική υπηρεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων και σύστημα παροχής στήριξης σε θύματα εμπορίας, σχολεία, παιδικοί σταθμοί, δημοτική κοινωνική υπηρεσία, πρεσβείες, εθνικά και διεθνή (οικογενειακά) κέντρα διαμεσολάβησης, συνοριακές αρχές, εφετείο, ειρηνοδικείο, κλινικές προγεννητικής φροντίδας, οικογενειακά κέντρα, εκκλησίες ή λοιπά θρησκευτικά κέντρα, κτλ.. Στη συνέχεια, θα συζητήσουμε για ορισμένους από τους εταίρους αυτούς και για όλα όσα πρέπει να λάβετε υπόψη κατά τη συνεργασία σας μαζί τους.

Πάροχοι καταλυμάτων

Υπάρχουν ποικίλες επιλογές σε ό,τι αφορά τη στέγαση γυναικών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, μετά τη χορήγηση του συγκεκριμένου καθεστώτος ή κατά τη διαδικασία απέλασης. Τα δικαιώματα και τα καθήκοντα που συνδέονται με τη στέγαση εξαρτώνται επίσης από την εθνική νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση, σημαντικός για εσάς εταίρος συνεργασίας είναι ο υπεύθυνος προσφυγικών καταλυμάτων που πρόκειται να στεγάσει τη γυναίκα-θύμα, είτε πρόκειται για κέντρο υποδοχής, είτε για κέντρο απέλασης είτε για κέντρο διέλευσης ή άλλο.

Ζήτημα κοινού προβληματισμού αποτελεί το γεγονός ότι οι συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων δεν είναι προσαρμοσμένες για γυναίκες μόνες, για μητέρες με μικρά παιδιά ή σεξουαλικές μειονότητες. Τα πολυπληθή κέντρα προκαλούν πρόσθετο στρες και άγχος σε πολλές γυναίκες και τις καθιστούν ευάλωτες στην παρενόχληση ή την κακοποίηση. Τα παραπάνω συμβαίνουν κυρίως όταν δεν είναι διακριτοί οι χώροι στέγασης γυναικών και ανδρών. Επίσης, αν ο δράστης είναι μέλος της οικογένειας, είναι στην πράξη πολύ δύσκολο να κανονιστεί η διαμονή του σε ξεχωριστό κατάλυμα. Οι πιθανότητες ύπαρξης άλλων τύπων στέγασης ποικίλουν ανάλογα π.χ. με τον τύπο του καθεστώτος διαμονής που διαθέτει μια γυναίκα, καθώς και με το επίπεδο και το είδος των υπηρεσιών στέγασης που παρέχονται σε διαφορετικές χώρες. Ενημερωθείτε για τις επιλογές και τους περιορισμούς της χώρας σας. Έχουμε επίσης διαπιστώσει ότι οι υπεύθυνοι και το προσωπικό των προσφυγικών καταλυμάτων συχνά δεν διαθέτει την αναγκαία εκπαίδευση για τη στήριξη των θυμάτων έμφυλης βίας. Χρειάζεται επομένως, μεταξύ άλλων, περαιτέρω εκπαίδευση για τη βελτίωση των υπηρεσιών στέγασης που απευθύνονται σε θύματα βίας.

Οι γυναίκες-θύματα μεταφέρονται συχνά από το ένα κατάλυμα στο άλλο κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας καθορισμού του ασύλου. Τέτοιου είδους μετακινήσεις ενδέχεται να λειτουργούν αποσταθεροποιητικά για τη γυναίκα-θύμα, δεδομένου ότι συνεπιφέρουν, μεταξύ άλλων, απώλεια επικοινωνίας με τους παρόχους των υπηρεσιών. Καλό θα ήταν να υπάρχουν τουλάχιστον δίαυλοι επικοινωνίας με το προσωπικό των προσφυγικών καταλυμάτων, το οποίο να ενημερώνεται για τη μεταβολή της κατάστασης της γυναίκας-θύματος και να μπορεί να την προετοιμάζει για τη μεταφορά, εφόσον δεν είναι εφικτή η ανάκληση της σχετικής απόφασης. Ορισμένες φορές η μεταφορά σε άλλη τοποθεσία ή ακόμη και σε διαφορετική χώρα ενδέχεται να λειτουργεί ως δικλείδα ασφαλείας υπό την έννοια ότι το θύμα απομακρύνεται από τον δράστη.

Η στέγαση σε κέντρα περίθαλψης γυναικών, τα οποία απευθύνονται ειδικά σε θύματα έμφυλης βίας, θα μπορούσε να συνιστά την πλέον επωφελή επιλογή για την πλειονότητα των γυναικών. Μια από τις πλέον συχνές προκλήσεις, σύμφωνα με τους συμβούλους, ήταν η έλλειψη κέντρων περίθαλψης για γυναίκες πρόσφυγες. Υπήρξαν επίσης φορές που δεν έγινε δεκτή η φιλοξενία γυναικών

προσφύγων σε κέντρα περίθαλψης λόγω καθεστώτος υποχρεωτικής διαμονής, λόγω ελλιπούς χρηματοδότησης σε υποδομές στέγασης για γυναίκες πρόσφυγες, λόγω γλωσσικών ζητημάτων ή επειδή δεν ήταν εφικτή η στέγαση παιδιών στο κέντρο περίθαλψης. Είναι σημαντικό να υπάρχουν επαρκή δίκτυα κέντρων περίθαλψης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο ώστε να έχετε πολλές επιλογές στη διάθεσή σας. Από την άλλη μεριά, ένας σύμβουλος περιέγραψε καταστάσεις, στις οποίες οι γυναίκες ήταν αυτές που δεν ήθελαν να φιλοξενηθούν σε κέντρο περίθαλψης γυναικών. Κι αυτό επειδή δεν ήθελαν να συμβιώσουν με άλλες γυναίκες που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, το θεωρούσαν τραυματική ως εμπειρία.

Ιατρικές υπηρεσίες

Τα θύματα έμφυλης βίας φέρουν συχνά σωματικά τραύματα ή υποφέρουν από ιατρικές παθήσεις λόγω της βίας που έχουν υποστεί. Σε αυτά περιλαμβάνονται επιπλοκές λόγω ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων και σεξουαλικής βίας, όπως σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, τα οποία χρήζουν εξειδικευμένης ιατρικής φροντίδας. Οι γυναίκες-θύματα ενδέχεται να κυοφορούν ή να έχουν μόλις γεννήσει και να χρειάζονται φροντίδα πριν και μετά τον τοκετό. Δεδομένου ότι οι γυναίκες-θύματα και οι πάροχοι ιατρικών υπηρεσιών δεν μιλούν την ίδια γλώσσα, η παροχή της κατάλληλης ιατρικής φροντίδας στις γυναίκες πρόσφυγες συνιστά πρόκληση. Οι περισσότερες μάλιστα γυναίκες προτιμούν να μιλούν για τα ιατρικά τους ζητήματα με γυναίκα γιατρό. Οι εξειδικευμένοι πάροχοι ιατρικών υπηρεσιών, εφόσον υπάρχουν, είναι σε θέση να προσφέρουν στοχευμένη φροντίδα σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, όπως σε οροθετικούς στον ιό HIV, σε άτομα με αναπηρία, σε θύματα βασανιστηρίων ή σε ΛΟΑΤ.

Οι γυναίκες φοβούνται ορισμένες φορές να επισκεφτούν γιατρό, ειδικά γυναικολόγο. Ο φόβος αυτός μπορεί ως έναν βαθμό να ξεπεραστεί, αν εξηγήσουμε στη γυναίκα-θύμα τι είθισται να συμβαίνει κατά τη διάρκεια ενός ιατρικού ραντεβού και αν ενημερώσουμε το ιατρικό προσωπικό για ορισμένες βασικές παραμέτρους της έμφυλης βίας. Αν μια γυναίκα είναι ιδιαίτερα διστακτική στο να επισκεφτεί μια ιατρική υπηρεσία, μια λύση θα ήταν να τη συνοδεύσετε. Λάβετε υπόψη ότι η γνωμάτευση από ιατρό ή ψυχολόγο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως αποδεικτικό στοιχείο στην αίτηση ασύλου ή την ποινική διαδικασία. Βρείτε ποιες ιατρικές υπηρεσίες δικαιούται η γυναίκα-θύμα που έχετε αναλάβει και ποια είναι τα διαθέσιμα προγράμματα για την κάλυψη του κόστους ιατρικών εξετάσεων ή θεραπειών.

Τις περισσότερες φορές οι πελάτες αναφέρονται στις σωματικές επιπτώσεις της βίας ή σε συγκεκριμένες ιατρικές ανάγκες και υποτιμούν ή δεν αναγνωρίζουν τις ψυχολογικές συνέπειες της βίας. Πράγματι, είναι πολλές οι «βασικές παράμετροι» που πρέπει να αντιμετωπίζονται προκειμένου να είναι σε θέση μια γυναίκα να αντλεί οφέλη από τη θεραπεία. Ορισμένες φορές το καλύτερο ξεκίνημα είναι η διαχείριση σωματικών ζητημάτων, όπως προβλήματα στον ύπνο ή πόνος. Η θεραπεία συστήνεται σε επόμενο στάδιο, όταν η γυναίκα-θύμα θα είναι έτοιμη για αυτό. Μια συχνά αναφερθείσα πρόκληση είναι το γεγονός ότι οι ψυχολόγοι διστάζουν να προσφέρουν θεραπεία σε ξένη γλώσσα ή μέσω διερμηνέα. Πρόσθετη πρόκληση που παρακωλύει την πρόσβαση στη θεραπεία συνιστά το γεγονός ότι τα

ιατρικά προγράμματα ή οι παροχές κοινωνικής πρόνοιας για αιτούντες άσυλο ενδέχεται να μην καλύπτουν το κόστος της θεραπείας.

Πάροχοι νομικής αρωγής

Οι γυναίκες-θύματα έχουν μεγάλη ανάγκη για νομική βοήθεια. Χρειάζονται τις περισσότερες φορές βοήθεια για τη συμπλήρωση της αίτησης ασύλου, για την υποβολή ή την ανανέωση άλλου τύπου άδειας διαμονής ή για την άσκηση έφεσης κατά μιας αρνητικής απόφασης χορήγησης ασύλου. Αν η οργάνωσή σας δεν διαθέτει δικηγόρο, μπορείτε, κατά περίπτωση, να ζητήσετε την παροχή νομικής αρωγής από δημόσιους φορείς ή να διασυνδεθείτε με ΜΚΟ/προγράμματα/αμισθί συνηγόρους για την παροχή δωρεάν νομικής στήριξης ή να διευθετήσετε την επ' αμοιβή παροχή νομικής αρωγής από ιδιώτη δικηγόρο. Πολλοί σύμβουλοι επικοινωνούν με δική τους πρωτοβουλία με τις μεταναστευτικές αρχές για παράδειγμα για λογαριασμό της γυναίκας-θύματος ή από κοινού με τη γυναίκα-θύμα. Συχνά λειτουργεί κατευναστικά για την γυναίκα-θύμα να γνωρίζει όσο το δυνατόν περισσότερα για την πορεία και το χρονοδιάγραμμα της απόφασης. Οι γυναίκες-θύματα ενδέχεται να χρειάζονται βοήθεια για την ανάκτηση απολεσθέντων εγγράφων, για τη διεκδίκηση κοινωνικών παροχών, καθώς και για την ενημέρωσή τους σχετικά με ζητήματα οικογενειακού δικαίου, όπως την οικογενειακή επανένωση, το διαζύγιο ή την επιμέλεια των παιδιών.

Αρχές ποινικής δικαιοσύνης

Προτεραιότητά σας θα πρέπει να είναι η στήριξη του θύματος με κριτήριο τις ανάγκες του και όχι η στοιχειοθέτηση της ποινικής υπόθεσης. Από την άλλη ωστόσο, αν δεν στηρίξουμε την απόφαση των θυμάτων για καταγγελία της εγκληματικής πράξης, η ατιμωρησία έναντι περιστατικών έμφυλης βίας θα συνεχιστεί. Όταν στηρίζετε ένα θύμα που καλείται να αποφασίσει για την υποβολή ή μη υποβολή καταγγελίας μιας εγκληματικής πράξης, θα πρέπει να είστε ανοιχτοί στα θετικά και τα αρνητικά της καταγγελίας. Μια πιθανή αρνητική συνέπεια της καταγγελίας είναι ότι η ασφάλεια του θύματος ενδέχεται να τεθεί σε κίνδυνο. Η απόδραση από μια σχέση κακοποίησης ή/και η καταγγελία μπορεί επίσης να προκαλέσει την απόρριψη του θύματος από την κοινότητα, καθώς και να ενδυναμώσει τον κίνδυνο τέλεσης εγκληματικών πράξεων στο όνομα της επανομαζόμενης «τιμής».

Χρειάζεται να εξηγήσετε με σαφήνεια στη γυναίκα-θύμα πώς πρέπει να ενεργήσει κατά τη διαδικασία της καταγγελίας, στο ενδεχόμενο ποινικών ερευνών και στη δίκη. Ζητήστε συμβουλή από μια οργάνωση υποστήριξης θυμάτων, από έναν πάροχο υπηρεσιών νομικής αρωγής ή από την τοπική αστυνομία προκειμένου να έχετε μια καθαρή εικόνα της διαδικασίας. Όποτε αυτό είναι εφικτό, συνοδεύστε τη γυναίκα-θύμα στο αστυνομικό τμήμα, όχι μόνο για την πρώτη συνέντευξη, αλλά

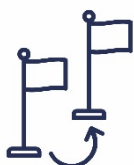
και για τις ενδεχόμενες επαναληπτικές συνεντεύξεις ή παραπέμπτε την σε οργανώσεις που παρέχουν αυτού ακριβώς του τύπου τη στήριξη. Διασφαλίστε ότι στις ακροάσεις συμμετέχει ένας ικανός διερμηνέας.

Η ποινική διαδικασία ενδέχεται να διαρκέσει χρόνια. Αυτό είναι κάτι που πρέπει να το γνωρίζει η γυναίκα-θύμα για να μην βρεθεί προ εκπλήξεων. Προετοιμάστε τη γυναίκα-θύμα για τις ακροαματικές διαδικασίες δίνοντας όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για πρακτικά ζητήματα, όπως ποιος θα είναι παρών, ποιος θα αγοράζει και πού θα κάθονται οι αντίδικοι στην αίθουσα του δικαστηρίου. Φροντίστε να είναι ενήμερη για τα δικονομικά της δικαιώματά και ότι αυτά τηρούνται. Βάσει της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων, ένα θύμα δικαιούται κατανοητή πληροφόρηση, πράγμα που στην πράξη σημαίνει ότι οι αρχές πρέπει να ενημερώνουν το θύμα με απλή και κατανοητή γλώσσα τόσο για τα δικαιώματά του όσο και για τη διαδικασία. Το θύμα δικαιούται, κατόπιν αιτήματός του, την παροχή δωρεάν διερμηνείας, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της ανάκρισης. Ένα θύμα έχει δικαίωμα ακρόασης κατά τη διάρκεια της δίκης, καθώς και δικαίωμα νομικής υποστήριξης. Επίσης, το θύμα δικαιούται διαδικαστικές διασφαλίσεις, όπως το δικαίωμα ακρόασης σε ασφαλές μέρος, το δικαίωμα συνέντευξης από άτομο του ιδίου φύλου ή από άτομο ειδικά εκπαιδευμένο. Ακόμα πιο σημαντικό είναι ότι το θύμα έχει το δικαίωμα να λαμβάνει δωρεάν υπηρεσίες υποστήριξης.

Προκειμένου να δημιουργηθούν σε βάθος χρόνου ευνοϊκές συνθήκες για την καταγγελία περιστατικών έμφυλης βίας, θα πρέπει να προσφέρονται στις γυναίκες πρόσφυγες ευκαιρίες δημιουργίας εισοδημάτων, έτσι ώστε να μην εξαρτώνται από τον δράστη ή την κοινότητα, οι οποίοι πολύ συχνά λειτουργούν ανασταλτικά στη λήψη της απόφασης καταγγελίας. Μπορείτε επίσης να εξετάσετε το ενδεχόμενο ενημέρωσης των ανδρών και των κοινοτήτων για τις νομικές συνέπειες της βίας, καθώς και για τα δικαιώματα των θυμάτων. Η αμοιβαία στήριξη θυμάτων, όπως περιγράφεται στην παρακάτω περίπτωση, μπορεί επίσης να αποτελέσει ένα καλό εργαλείο για την δημιουργία των συναισθηματικών αυτών αποθεμάτων που θα ευνοήσουν τη διενέργεια καταγγελιών.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 7

«Διαπίστωσα ότι ειδικά οι γυναίκες θύματα εμπορίας νιώθουν μεγάλη μοναξιά και επιφυλακτικότητα, όταν φθάνουν στην χώρα προορισμού. Έχουν την αίσθηση ότι κανένας δεν μπορεί να καταλάβει πόσο τραυματικά και οδυνηρά είναι όλα όσα έχουν βιώσει. Όταν όμως συναντηθούν με άλλες γυναίκες που έχουν ζήσει παρόμοιες εμπειρίες, νιώθουν καλύτερα. Δεν ντρέπονται τόσο να διηγηθούν με λεπτομέρειες τι ακριβώς συνέβη κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και νιώθουν μικρότερη ενοχή με την καταγγελία της εγκληματικής πράξης».

Διακρατική συνεργασία

Σύμφωνα με τους αποκαλούμενους Κανονισμούς του Δουβλίνου, μπορεί να εκδοθεί απόφαση για την επιστροφή της γυναίκας-θύματος σε άλλη χώρα της ΕΕ. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το καλύτερο δυνατό σενάριο είναι να μπορείτε να παραπέμπετε την γυναίκα-θύμα σε έναν πάροχο βοήθειας στη χώρα προορισμού

και να ενημερώσετε την οργάνωση υποδοχής για την υπόθεσή της. Αυτού του είδους τα δίκτυα διακρατικής βοήθειας δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Συνδιαμορφώνοντας μια Συμβουλευτική Μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα Έμφυλης Βίας» όπως περιγράφεται στο παρακάτω πλαίσιο.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 8

«Έλαβα ένα e-mail από έναν σύμβουλο που ζητούσε βοήθεια για μία γυναίκα από τη Νιγηρία, η οποία θα επέστρεφε [στη χώρα μου]. Έλαβα κάποια από τα έγγραφά της και τις σημειώσεις που κράτησε ο σύμβουλος από τις συζητήσεις με τη γυναίκα. Έλαβα επίσης έναν αριθμό τηλεφώνου της και ήμουν σε θέση να επικοινωνήσω μαζί της αμέσως μόλις έφτασε. Ήταν καλό που είχα αντίγραφα των εγγράφων της, επειδή τα πρωτότυπα της αφαιρέθηκαν από την αστυνομία στο αεροδρόμιο. Κατά τη διάρκεια των επόμενων εβδομάδων, κατόπιν αιτήματός της, ήμουν σε θέση να στείλω τα έγγραφά της στο κέντρο υποδοχής όπου μεταφέρθηκε αρχικά. Διαβάζοντας την ιστορία της και συνομιλώντας μαζί της, πρόσεξα ότι η υπόθεσή της ήταν ξεκάθαρα μία υπόθεση εμπορίας ανθρώπων. Της μίλησα για το σύστημα που έχουμε για την βοήθεια θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Εξετάσαμε αυτά που προσφέρουν και τι σημαίνει αν κανείς γίνει δεκτός στο σύστημα. Αποφάσισε να κάνει αίτηση. Επικοινωνήσα με το σύστημα βοήθειας και στείλαμε τα έγγραφά της. Μας τηλεφώνησαν σύντομα, λέγοντας ότι η υπόθεσή της ήταν ξεκάθαρη και ότι έγινε δεκτή από το σύστημα. Μεταφέρθηκε σε άλλο κέντρο υποδοχής, όπου βρίσκονταν οι εγκαταστάσεις του συστήματος βοήθειας. Την πρώτη φορά που ήταν εδώ και πέρασε από συνέντευξη στο γραφείο μετανάστευσης, ήταν πολύ φοβισμένη για να μιλήσει για οτιδήποτε της είχε συμβεί. Τώρα, με τη βοήθεια του άλλου συμβούλου, τα έγγραφα από τη χώρα x μπορούσαν να παραδοθούν στο γραφείο μετανάστευσης και δεν χρειάστηκε η ίδια να πει τα πάντα από την αρχή ή να πρέπει να καταπολεμήσει το φόβο της να μιλήσει».

Διατομεακά θέματα

Ασφάλεια γυναικών-θύμάτων και προσωπικού

Η ασφάλεια των θυμάτων και του συμβουλευτικού προσωπικού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας συμβουλευτικής. Σύμφωνα με την εμπειρία μας, είναι καλύτερα να συναντάτε και να προσφέρετε συμβουλευτική στις γυναίκες στις εγκαταστάσεις της οργάνωσής σας, καθώς καθιστά δυνατή τη διακριτική συμμετοχή, ενώ άλλα άτομα δεν θα μπορούν να διακόψουν τη συνεδρία. Σκεφτείτε να διαφημίσετε τη συμβουλευτική με ουδέτερο τρόπο, σαν συνεδρίες για «γυναικεία θέματα» ή κάτι παρόμοιο. Αυτό προτείνεται γιατί η διαφήμιση συμβουλευτικής για θύματα βίας μπορεί να εμποδίσει τη συμμετοχή ορισμένων γυναικών, είτε γιατί οι ίδιες δεν αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως θύματα, είτε γιατί μέλη της οικογένειάς τους, συμπεριλαμβανομένου του πιθανού δράστη, δεν επιθυμούν αυτές να συμμετάσχουν στη διαδικασία συμβουλευτικής.

Βεβαιωθείτε ότι ο χώρος παροχής συμβουλευτικής, καθώς και τα γραφεία σας γενικότερα, διαθέτουν αρκετές εξόδους και κλειδαριές που μπορούν να κλειδώσουν από μέσα. Βεβαιωθείτε ότι οι αριθμοί έκτακτης ανάγκης είναι αποθηκευμένοι στα τηλέφωνα του προσωπικού ή/και ότι είναι σε εμφανές σημείο δίπλα σε τηλέφωνα. Είναι καλό να έχετε έναν υπεύθυνο επικοινωνίας στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα για να βεβαιωθείτε ότι κατανοούν τη σοβαρότητα της κατάστασης/ των σχέσεων εξουσίας στις σχέσεις κακοποίησης που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες-θύματα.

Συχνά, ένα κέντρο περίθαλψης γυναικών αποτελεί την καλύτερη άμεση επιλογή για τη διασφάλιση της ασφάλειας ενός θύματος. Τα κέντρα περίθαλψης γυναικών έχουν διαφορετικούς κανόνες ασφαλείας και οι γυναίκες-θύματα πρέπει να ενημερώνονται για αυτούς. Για ορισμένες γυναίκες-θύματα, η ύπαρξη αυστηρών κανόνων, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης να αναφέρουν τις κινήσεις τους, μπορεί να είναι δύσκολη λόγω του ιστορικού κακοποίησής τους με σοβαρούς περιορισμούς της ελευθερίας τους. Ένα μέτρο ασφάλειας είναι να ενημερώνετε τις γυναίκες-θύματα ότι θα πρέπει να λαμβάνουν προφυλάξεις κατά την επικοινωνία τους με συγγενείς/φίλους, ανάμεσα στις οποίες είναι η παράλειψη ενημέρωσης, ακόμα και στενών μελών της οικογένειας, σχετικά με την τοποθεσία του κέντρου περίθαλψης. Ένα σημαντικό μέτρο προφύλαξης είναι να συμβουλευέτε τις γυναίκες-θύματα να χρησιμοποιούν άγνωστους αριθμούς τηλεφώνου και να βεβαιώνονται ότι έχουν απενεργοποιήσει το σύστημα προσδιορισμού θέσης στα κινητά τελευταίας τεχνολογίας (smartphones). Όταν ενημερώνετε τη γυναίκα για τη σημασία τήρησης των μέτρων ασφαλείας, είναι καλό να έχετε υπόψη τις σχέσεις εξουσίας και ελέγχου που συζητήθηκαν προηγουμένως. Η γυναίκα μπορεί να επιστρέψει στη σχέση κακοποίησης λόγω των υποκείμενων σχέσεων εξουσίας και να διακινδυνεύσει την ασφάλειά της. Η ασφάλεια των παιδιών πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις οικογενειακής βίας, καθώς ο δράστης μπορεί να θέλει να βλάψει τη γυναίκα κάνοντας κακό στα παιδιά.

Υπάρχουν νομικά μέτρα που μπορούν να ληφθούν για την προστασία της γυναίκας. Μπορεί να κάνει αίτηση για εντολή προστασίας ώστε να διασφαλίσει την άμεση αντίδραση των αρχών σε περίπτωση απειλής από τον δράστη. Αυτό μπορεί να συνιστάται για παράδειγμα σε εντολή που απαγορεύει στο δράστη να εισέλθει στην κοινή κατοικία. Τα θύματα που απολαμβάνουν εθνικής εντολής προστασίας θα

μπορούσαν επίσης, τουλάχιστον θεωρητικά, να υποβάλουν αίτηση για Ευρωπαϊκή εντολή προστασίας ώστε να διασφαλίσουν την εφαρμογή της προστασίας και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Σε εθνικό επίπεδο μπορεί να είναι δυνατό να κάνουν αίτηση διοικητικής εντολής μη κοινοποίησης πληροφοριών, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διατήρηση της εμπιστευτικότητας π.χ. εγγράφων κοινωνικής και υγειονομικής περίθαλψης της γυναίκας-θύματος. Ωστόσο, όλα τα προαναφερθέντα μέτρα καθίστανται στην πράξη πιο περίπλοκα λόγω του καθεστώτος διαμονής του θύματος, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι η διαμονή μίας γυναίκας-θύματος ανατίθεται συνήθως σε κάποιο κέντρο υποδοχής για πρόσφυγες.

Ανήλικες και γυναίκες-θύματα με παιδιά

Κατά την παροχή συμβουλευτικής σε ανηλίκους, θα πρέπει να εξετάσετε την ανάγκη διορισμού νόμιμου κηδεμόνα ή/και την υποχρέωση επικοινωνίας με υπηρεσίες προστασίας παιδιών, όπως προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία. Είναι καλό για την οργάνωσή σας να έχει μία πολιτική προστασίας παιδιών, υπογεγραμμένη από κάθε άτομο της οργάνωσης που έρχεται σε επαφή με ανηλίκους. Μία πολιτική προστασίας παιδιών πρέπει να διασφαλίζει ένα περιβάλλον σεβασμού και προστασίας των παιδιών. Το περιβάλλον αυτό θα διασφαλίζει ότι η παροχή συμβουλευτικής δεν έχει πρόσθετες επιπτώσεις στα παιδιά και ότι οι ανήλικοι οδηγούνται σε υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Οι ανήλικοι ενδέχεται επίσης να έχουν διαφορετικό δικαίωμα πρόσβασης σε ιατρικές υπηρεσίες ή/και τη σχολική φοίτηση σε σύγκριση με τους ενήλικες αιτούντες άσυλο.

Σχεδόν τα δύο τρίτα των γυναικών που έλαβαν συμβουλευτική στο πλαίσιο του έργου «Συνδιαμορφώνοντας μια Συμβουλευτική Μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα Έμφυλης Βίας» ήταν μητέρες με μικρά παιδιά, γεγονός που καθιστά τη θέση τους πιο ευάλωτη και επισφαλή. Εκτός της προσωπικής τους φροντίδας και της αντιμετώπισης του τραύματος που έχει προκληθεί από τη βία, πρέπει να φροντίσουν παιδιά. Τα ψυχολογικά προβλήματα που προκαλούνται από τη βία και το τραύμα μπορεί να επιδράσουν στην ικανότητά τους να φροντίσουν ένα παιδί ή να προκαλούν ανασφάλεια στη γυναίκα σχετικά με την ικανότητά της να φροντίσει ένα παιδί. Κάποιες γυναίκες μπορεί επίσης να έχουν αφήσει τα παιδιά τους στις χώρες προέλευσής τους, στη φροντίδα συγγενών, γεγονός που τους προκαλεί συνεχή αγωνία για τα παιδιά που άφησαν πίσω.

Από την άλλη πλευρά, τα παιδιά μπορεί να είναι ένας σημαντικός παράγοντας προστασίας και το βασικό κίνητρο για την αναζήτηση βοήθειας. Για παράδειγμα, η ανησυχία για την ασφάλεια των παιδιών μπορεί να είναι το βασικό κίνητρο για να πάρουν την απόφαση να αφήσουν μια σχέση κακοποίησης ή να καταγγείλουν κάποιο έγκλημα. Ωστόσο, για άλλες γυναίκες, τα παιδιά μπορεί να αποτελούν λόγο να μείνουν, γιατί φοβούνται ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας αναζήτησης βοήθειας μπορεί να απομακρύνουν τα παιδιά τους από αυτές. Η κηδεμονία των παιδιών είναι φυσικά ένα πολύ σημαντικό ζήτημα για τις γυναίκες και πρέπει να συζητείται στο πλαίσιο της συμβουλευτικής. Αυτό συμπεριλαμβάνει την παραπομπή της

γυναίκας-θύματος σε έναν πάροχο νομικής αρωγής που θα μπορεί να την υποστηρίξει σε πιθανή υπόθεση κηδεμονίας.

Τα παιδιά επηρεάζουν επίσης την πρακτική οργάνωση παροχής συμβουλευτικής. Είναι προτιμότερο οι συμβουλευτικές συνεδρίες να διεξάγονται χωρίς παιδιά, ώστε η γυναίκα-θύμα να μπορεί να συγκεντρώνεται στις δικές της ανάγκες καθώς και να μπορεί να συζητήσει θέματα που δεν είναι κατάλληλα για μικρά παιδιά. Η οργάνωσή σας μπορεί να εξετάσει την προσφορά φύλαξης παιδιών ή δραστηριοτήτων για παιδιά, π.χ. από εθελοντές, ώστε να μπορούν οι γυναίκες να συμμετέχουν στη συμβουλευτική. Σε κάθε περίπτωση, θα ήταν καλό να διαθέτετε εγκαταστάσεις για συμβουλευτική που θα προσφέρουν φροντίδα μικρών παιδιών και χώρο για θηλασμό. Μπορεί επίσης να εξεταστεί το ενδεχόμενο τα παιδιά (ιδιαίτερα τα κορίτσια) να χρειάζονται επίσης την παροχή συμβουλευτικής ταυτόχρονα με τη συνεδρία της μητέρας.

Γνώσεις πολιτισμικού περιεχομένου

Πολλές πολιτιστικές πτυχές μπορούν να επηρεάσουν την παροχή συμβουλευτικής και είναι σημαντικό να αναγνωριστούν ώστε να βρεθεί ένας πολιτισμικά κατάλληλος τρόπος εργασίας. Οι πολιτισμικές διαφορές μπορούν να εμφανιστούν σε πολύ πρακτικά θέματα όπως διαφορές στην τήρηση προγράμματος ή διαφορετικές γιορτές σε διαφορετικούς πολιτισμούς/θρησκείες, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν το χρονοδιάγραμμα της συμβουλευτικής. Ωστόσο, τα περισσότερα πολιτισμικά εμπόδια είναι σε πιο αφηρημένο επίπεδο.

Οι αντιλήψεις σας και το επίπεδο γνώσης διαφορετικών χωρών και πολιτισμών μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο προσέγγισης μίας γυναίκας-θύματος. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσετε τα δικά σας στερεότυπα. Θα πρέπει να είστε ιδιαίτερα προσεκτικοί και να μην κατονομάζετε ή να κατηγορείτε κάποιους πολιτισμούς ως ιδιαίτερα βίαιους, καθώς αυτό θα ενίσχυε τις στερεοτυπικές αντιλήψεις. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, υπάρχουν κοινωνικές συνθήκες ή παράγοντες που δημιουργούν ένα κλίμα στο οποίο η έμφυλη βία δεν καταδικάζεται ή, ακόμα, ενθαρρύνεται, όπως αναφέρθηκε. Ωστόσο, ένας πολιτισμός δεν ασκεί ο ίδιος βία. Η βία ασκείται πάντα από ανθρώπους προς άλλους ανθρώπους.

Είναι χρήσιμο να γνωρίζετε κάποια βασικά για τις χώρες προέλευσης π.χ. σχετικά με τις θρησκευτικές πρακτικές, την ισότητα των φύλων και τις ευκαιρίες που υπάρχουν για γυναίκες. Όταν προσπαθείτε να αξιολογήσετε εάν μία γυναίκα-θύμα έχει υποστεί κάποια μορφή βίας, μπορεί επίσης να είναι χρήσιμο να γνωρίζετε σχετικά με την επικράτηση ορισμένων μορφών βίας στη χώρα προέλευσης. Έχοντας περισσότερες γνώσεις σχετικά με την ιστορία κάποιου θα μπορείτε να έχετε μία πληρέστερη εικόνα της κατάστασης μίας γυναίκας-θύματος, όπως στην ακόλουθη περίπτωση:

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 9

« Η προηγούμενη εμπειρία μου και η γνώση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των ΛΟΑΤ ατόμων σε μία συγκεκριμένη χώρα της Αφρικής, με βοήθησε να κατανοήσω γιατί η γυναίκα-θύμα δίσταζε τόσο να μοιραστεί αυτή τη συγκεκριμένη λεπτομέρεια μαζί μου. Η γενική γνώση των δυσκολιών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι συγκεκριμένων χωρών είναι πολύ χρήσιμη για έναν σύμβουλο».

Κάθε γυναίκα-θύμα είναι ένα άτομο με τη δική του ιστορία, ωστόσο οι σύμβουλοι αναγνώρισαν ορισμένους κοινούς παρανομαστές ή προκλήσεις στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης με γυναίκες από ορισμένα κράτη/πολιτισμούς/θρησκείες. Όταν ένα θύμα προέρχεται από ένα κράτος όπου η ενδοοικογενειακή βία και γενικότερα η βία στο σύνολο της κοινωνίας είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη, οι γυναίκες από αυτές τις κοινωνίες μπορεί να αντιμετωπίσουν τις περισσότερες δυσκολίες στην αντίληψη/αναγνώριση της βίας ως κάτι που αξίζει να αναφερθεί στις συνεδρίες συμβουλευτικής. Οι σύμβουλοι αναφέρουν επίσης την δυσκολία των γυναικών να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, εάν προέρχονται από έναν πολιτισμό όπου οι γυναίκες αναμένεται να μένουν σιωπηλές.

Το δίλημμα της «χειραφέτησης» είναι ένα θέμα που αναφέρεται πολύ στα αρχεία. Πολλές γυναίκες διχάζονται μεταξύ διαφορετικών προσδοκιών: τις αξίες που έχουν διδαχθεί και τις προσδοκίες των οικογενειών και των κοινοτήτων τους και τα νέα δικαιώματα και προσδοκίες της χώρας φιλοξενίας τους. Κάποιες έφυγαν ώστε να μπορούν να ζήσουν βάσει των δικών τους αξιών και πεποιθήσεων, αλλά ακόμα προσπαθούν να αποδεχτούν τις συνέπειες που αυτό έχει π.χ. στη σχέση τους με τις οικογένειές τους. Άλλες συνειδητοποιούν τα δικαιώματά τους και τις δυνατότητές τους μόνο όταν φτάσουν στην Ευρώπη και η χειραφέτησή τους μπορεί να δημιουργήσει περισσότερες εντάσεις στην οικογένεια.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ 10

«Υπάρχει σύγκρουση μεταξύ της κουλτούρας της και των δικών της απόψεων περί ζωής. Ήθελε να είναι ανεξάρτητη και να ζήσει μόνη της χωρίς προσυμφωνημένο γάμο. Ήταν έτοιμη για αυτό. Κατά βάση ήρθε στην Ευρώπη ολομόναχη. Μεγάλωσε σε μία πολύ παραδοσιακή οικογένεια, όπου η σεξουαλική ελευθερία θεωρείται ταμπού. Υπεβλήθη σε ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων σε πολύ νεαρή ηλικία. Μιλάει συχνά για γυναίκες από την κοινότητά της που απάτησαν τους συζύγους και τιμωρήθηκαν από την κοινωνία. Έχει υποστεί τραύμα από τους κανόνες σχετικά με τις γυναίκες και τη σεξουαλικότητα. Από τη μία πλευρά αισθάνεται αγανάκτηση προς την οικογένειά της, αλλά από την άλλη πλευρά είναι βαθιά πληγωμένη επειδή δεν θέλουν έρθουν σε επαφή μαζί της, ιδιαίτερα οι αδερφές της. Αυτό το μείγμα συναισθημάτων της δημιουργεί άγχος. Στις συνεδρίες συμβουλευτικής προσπαθήσαμε να επικεντρωθούμε στη δημιουργία δικών της νέων αξιών που θα την καθοδηγούν στη ζωή. Κάποιες βάσεις σε σχέση με το πώς θα προσεγγίζει διάφορα θέματα στη ζωή χωρίς να νιώθει άσχημα για αυτό. Η αντιμετώπιση της ενοχής ήταν επίσης ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της συμβουλευτικής».

Δεν μπορούμε να περιμένουμε την άμεση χειραφέτηση. Ορισμένες φορές, οι σύμβουλοι εξέφρασαν απογοήτευση ότι ενώ υπάρχουν τόσα μέσα στη διάθεσή τους, οι γυναίκες (ή/και οι οικογένειες) είναι ακόμα «κολλημένες στον παλιό τρόπο ζωής». Να είστε προετοιμασμένοι ότι οι δικές σας ιδέες και αξίες, ιδιαίτερα αυτές που σχετίζονται με τις σχέσεις μεταξύ αντρών και γυναικών, την ισότητα των

φύλων και την οικογενειακή ζωή θα αμφισβητηθούν κατά τη διάρκεια της συνεδρίας συμβουλευτικής. Μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο να κατανοήσετε πόσο σημαντικοί μπορεί να είναι οι οικογενειακοί δεσμοί και τα καθήκοντα σε κάποιους πολιτισμούς. Μπορεί επίσης να αντιμετωπίσετε διαφορετικές πεποιθήσεις σχετικά με όσα επηρεάζουν την ευημερία (ιδιαίτερα σχετικά με την ψυχική υγεία). Ακόμα και δεισιδαιμονίες μπορούν να επηρεάσουν τη συμβουλευτική.

Μία πρακτική λύση για ενίσχυση των γνώσεων πολιτισμικού περιεχομένου είναι να δουλέψετε με πολιτιστικούς διερμηνείς ή με εθελοντές με τις ίδιες καταβολές με τη γυναίκα-θύμα. Είναι επίσης σημαντικό να συμπεριλαμβάνετε τις οικογένειες, τους άνδρες και τις κοινότητες στη συζήτηση για τους κοινωνικούς κανόνες που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών.

Βοηθώντας αυτούς που προσφέρουν βοήθεια

«Είμαι τόσο εξαντλημένος. Νιώθω σαν κάποιος να με έκοψε και να πήρε ένα κομμάτι από το σώμα μου. Είναι απίστευτο πόσο λίγη αξία έχει η ζωή σε ορισμένα μέρη του πλανήτη. Ειλικρινά δεν ξέρω πώς να αντιμετωπίσω όλα αυτά τα αρνητικά συναισθήματα που έχω μετά από αυτές τις συνεδρίες. Νιώθω μεγάλη χαρά όταν βλέπω ότι οι συνεδρίες είναι χρήσιμες και πως οι γυναίκες-θύματα νιώθουν καλύτερα, αλλά δεν ξέρω τι να κάνω με όλο αυτό το βάρος που μένει μαζί μου μετά».

Στα αρχεία, οι σύμβουλοι περιγράφουν πολύ ανοικτά τις δυσκολίες αντιμετώπισης του φόρτου εργασίας και των συναισθημάτων τους. Η παροχή συμβουλευτικής σε άτομα σε επισφαλείς καταστάσεις, όπως η θλίψη, η απώλεια και ο πόνος, είναι ιδιαίτερα κουραστική ψυχικά. Ιδιαίτερα επειδή η ουσιαστική συμβουλευτική απαιτεί ενσυναίσθηση και τη δημιουργία ανθρώπινων σχέσεων, γεγονός που καθιστά ακόμα πιο δύσκολη την αποστασιοποίηση από τα συναισθήματα και τον πόνο της γυναίκας-θύματος. Ο συνδυασμός της ακρόασης απάνθρωπων ιστοριών κάθε μέρα και της προσπάθειας αντιμετώπισης διαφόρων φραγμών που παρεμποδίζουν τη βοήθεια, δημιουργεί τον κίνδυνο διαμόρφωσης μιας κυνικής κοσμοθεωρίας και την εμφάνιση κόπωσης συμπίονιας, υπερκόπωσης ή δευτερογενούς τραυματικού στρες. Είναι πολύ σημαντικό να φροντίζετε την προσωπική σας ευημερία και να γνωρίζετε τα όριά σας σε πρακτικό και συναισθηματικό επίπεδο. Μπορείτε να βοηθήσετε τις γυναίκες-θύματα, μόνο εάν βοηθήσετε τον εαυτό σας να διαχειριστεί το πνευματικό βάρος της δουλειάς.

«Εάν είστε οι ίδιοι ανήσυχτοι και αγχωμένοι, επειδή θέλετε να συμβουλευέτε και να υποστηρίζετε μεγάλο αριθμό γυναικών-θυμάτων, κάποια στιγμή δεν θα είστε σε θέση να προσφέρετε πραγματική βοήθεια. Εσείς οι ίδιοι έχετε ανάγκη από σταθερότητα, ηρεμία και συγκέντρωση».

Πολλά μπορούν να γίνουν σε επίπεδο της οργάνωσης για να ενισχυθεί η ευημερία των συμβούλων. Μία οργάνωση πρέπει να διαθέτει ένα εσωτερικό σχέδιο επαγγελματικής υγείας/φροντίδας προσωπικού και τους απαραίτητους πόρους για

την εφαρμογή του. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εποπτεία. Αποτελεί ευθύνη της οργάνωσης απασχόλησης να προσφέρει στους συμβούλους συνεχή υποστήριξη και την ευκαιρία να έχουν επαγγελματική εποπτεία, καθώς και να δεσμεύσει τους απαραίτητους πόρους για αυτό το σκοπό. Η εργασία με θύματα βίας είναι ιδιαίτερα απαιτητική ψυχολογικά και η αποτελεσματικότητα και η κινητοποίηση του προσωπικού δεν μπορούν να διατηρηθούν χωρίς την κατάλληλη υποστήριξη. Επιπρόσθετα, η οργάνωση ενημερώσεων και ομαδικής εργασίας που επιτρέπει την ανταλλαγή με συναδέλφους είναι ένας καλός τρόπος μείωσης του ψυχικού φορτίου.

Οι σύμβουλοι αναφέρουν συχνά ότι νιώθουν εξαιρετικά φορτισμένοι μόνο από τον όγκο των υποθέσεων ή ότι δεν έχουν αρκετό χρόνο για να βοηθήσουν κάθε υπόθεση. Όπως έχει αναφερθεί αρκετές φορές σε αυτό το εγχειρίδιο, η συμβουλευτική προσφύγων που είναι θύματα βίας απαιτεί πολύ χρόνο. Ο χρόνος μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα, διότι το μεγαλύτερο μέρος του αφιερώνεται στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Αυτό θα μπορούσε να επιλυθεί, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, με τη δημιουργία ξεκάθαρων πρωτοκόλλων αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων, κατά προτίμηση σε συνεργασία με άλλους παρόχους βοήθειας. Λόγω των ψυχικών απαιτήσεων των συνεδριών, οι σύμβουλοι πρέπει να έχουν αρκετό χρόνο να «αναπνέουν» μεταξύ των συνεδριών, ώστε να μπορούν να επεξεργάζονται την προηγούμενη συνεδρία πριν να συνεχίσουν στην επόμενη υπόθεση. Επιπλέον, οι σύμβουλοι χρειάζονται αρκετές μέρες άδεια ώστε να ανακάμπτουν πλήρως και να ξεκουράζονται. Επίσης, υπάρχει ένα όριο ως προς το πόσο μπορείτε να βοηθήσετε σε κάθε περίπτωση. Εάν είστε ειλικρινείς και ανοικτοί με τις γυναίκες-θύματα σχετικά με τις υπηρεσίες που μπορείτε να προσφέρετε, θα προστατευτείτε και εσείς οι ίδιοι.

Η συμβουλευτική μπορεί να είναι ιδιαίτερα κουραστική όταν η δουλειά σας παρεμποδίζεται από παράγοντες εκτός του ελέγχου σας. Είναι ιδιαίτερα απογοητευτικό όταν δεν είστε σε θέση να βοηθήσετε μία γυναίκα-θύμα λόγω έλλειψης πόρων ή υπηρεσιών ή λόγω διαρθρωτικών ή οργανωτικών δυσλειτουργιών ή συμπεριφορών στα συστήματα ασύλου/ποινικής δικαιοσύνης/κοινωνικής και υγειονομικής περίθαλψης. Μια λύση στα θέματα πόρων και διαρθρωτικών προβλημάτων είναι η δημιουργία νέων και εντονότερων διασυνδέσεων με άλλους παρόχους βοήθειας προκειμένου να βοηθηθούν από κοινού τα θύματα. Μια λύση για συμπεριφορές μη-ανταπόκρισης είναι η παροχή εκπαίδευσης σχετικά με την έμφυλη βία.

Ορισμένες φορές η απογοήτευση μπορεί να προκληθεί από την έλλειψη ανταπόκρισης ή προθυμίας της γυναίκα-θύματος στη βοήθεια, γεγονός που μπορεί να σας εκνευρίσει ή ακόμα και να σας θυμώσει. Είναι επίσης καλό να παραδέχεστε αυτά τα συναισθήματα στον εαυτό σας. Γενικά, είναι εξαιρετικά σημαντικό να εξετάζετε τα δικά σας συναισθήματα και τις αντιδράσεις σας. Η επεξεργασία των ευαίσθητων σημείων σας είναι ζωτικής σημασίας για να είστε σε θέση να ακούτε πραγματικά, να είστε παρόντες και να δημιουργείτε μία ασφαλή σχέση συμβουλευτικής. Η απόκρυψη των συναισθημάτων και των αντιδράσεών σας είναι ένας μεγάλος κίνδυνος. Οι άνθρωποι που έχουν βιώσει τραυματικές εμπειρίες νιώθουν πολύ γρήγορα οτιδήποτε «πλανάται στον αέρα». Μία γυναίκα-θύμα π.χ. μπορεί εύκολα να θεωρήσει ότι οι αντιδράσεις σας προκλήθηκαν από κάτι «λάθος» που έκανε ή είπε. Επομένως, μία σύμβουλος που προσπαθεί να κρύψει τα συναισθήματά της μπορεί να προκαλέσει ρήγμα στη σχέση εμπιστοσύνης. Για αυτό

το λόγο, η αυτοεξέταση και η γνώση πρακτικών εργαλείων για την πρακτική της είναι εξαιρετικά σημαντικές για εσάς.

Η σημαντικότερη πηγή κινητοποίησης για τους συμβούλους ήταν η χειραφέτηση μίας γυναίκας-θύματος ή να είναι σε θέση να προσφέρουν βοήθεια με ουσιαστικό τρόπο. Επίσης, οι σύμβουλοι ένιωσαν καλά για τη δουλειά τους όταν χρησιμοποίησαν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων ή κατέβαλαν παραπάνω προσπάθεια για να βοηθήσουν μία συγκεκριμένη γυναίκα-θύμα και το κατάφεραν. Στη θεωρία αυτό είναι γνωστό και ως ικανοποίηση συμπόνιας. Η αίσθηση ότι είναι κανείς ικανός να βοηθήσει μπορεί να αποτελέσει ιδιαίτερο κίνητρο και να προσφέρει επαγγελματική ικανοποίηση. Οι σύμβουλοι ανέφεραν επίσης ότι ορισμένες φορές είναι απαραίτητο να χαμηλώσουν τις προσδοκίες και να χαρούν για τα μικρά βήματα που πραγματοποιούνται.

«Ορισμένες φορές αισθάνομαι ότι δεν έκανα τίποτα ή ότι έκανα πολύ λίγα και η γυναίκα-θύμα είναι τόσο ευγνώμων και θεωρεί πως δέχτηκε βοήθεια. Επομένως υπάρχει διαφορετική αντίληψη ως προς την έννοια της βοήθειας. Πιθανόν να πρέπει να μειώσω τις απαιτήσεις μου».

Είναι σημαντικό να αναπτύξετε ένα σχέδιο αυτοφροντίδας. Ένας καλός τρόπος να ξεκινήσετε είναι να κάνετε έναν έλεγχο αυτοεξέτασης σχετικά με το ψυχικό βάρος, για παράδειγμα στη σελίδα https://proqol.org/ProQol_Test.html. Στη σελίδα υπάρχουν ακόμα πολλές άλλες χρήσιμες πηγές και σύνδεσμοι σχετικά με την κόπωση συμπόνιας και την αυτοφροντίδα.

Ένα αποτελεσματικό μικρό βήμα είναι να ξεκινήσετε να προσέχετε τη «ψυχική υγιεινή» ανάμεσα στις συνεδρίες. Μπορείτε να αναπτύξετε «συνήθειες ψυχικού καθαρισμού» όπως να κάνετε μία βόλτα ή να πίνετε ένα ποτήρι νερό πριν την επόμενη συνεδρία.

Μια μορφή αυτοφροντίδας είναι να αναπτύσσετε συνεχώς νέες ικανότητες μέσα από εκπαιδεύσεις και προσωπική μελέτη, συμπεριλαμβανομένου υλικού ανάγνωσης σχετικό με την έμφυλη βία καθώς και διαφορετικές μεθόδους συμβουλευτικής. Μπορείτε να μάθετε περισσότερα για τη σχετική νομοθεσία και τις διαδικασίες και να ανακαλύψετε περισσότερα για τον πολιτισμό και την κατάσταση των χωρών προέλευσης των γυναικών-θυμάτων.

Ορισμένοι σύμβουλοι ήταν της άποψης ότι η υποχρεωτική εβδομαδιαία αυτοεξέταση με τη μορφή δομημένου ημερολογίου-αρχείου δούλεψε ως εργαλείο φροντίδας εαυτού. Συγκεκριμένα, εάν μία σύμβουλος μπορούσε να δώσει στον εαυτό της θετικά σχόλια, το γράψιμο στο αρχείο είχε θετικό αντίκτυπο στην ευημερία της συμβούλου. Αυτό λειτουργούσε κατά κάποιο τρόπο ως ημερολόγιο ευγνωμοσύνης που χρησιμοποιείται για την εστίαση σε πράγματα για τα οποία είστε ευγνώμονες.

Για να μάθετε περισσότερα σχετικά με τα εργαλεία αυτοφροντίδας, μπορείτε να ρίξετε μία ματιά σε ένα διαδικτυακό μάθημα μείωσης άγχους που βασίζεται στην ενσυνειδητότητα στην ιστοσελίδα <https://palousemindfulness.com/> ή να ρίξετε μία ματιά σε πηγές σχετικά με την ψυχο-εκπαίδευση και τεχνικές χαλάρωσης που είναι διαθέσιμες σε πολλές γλώσσες στην ιστοσελίδα <https://www.mielenterveysseurat.fi/turku/materiaalit/serenen-materiaalit/>. Για

περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την αυτοφροντίδα, δείτε επίσης το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο του έργου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ 2.ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

☐ Χρόνος

Εύλογος όγκος υποθέσεων για κάθε σύμβουλο και αρκετός χρόνος για κάθε περίπτωση.

☐ Εποπτεία

Προσφέρετε εποπτεία και ευκαιρίες ενημέρωσης για τους συμβούλους. Εργαστείτε σε ομάδες και υποστηρίξτε ο ένας τον άλλο.

☐ Βρείτε τη χαρά

Έχετε συναίσθηση των ορίων σας. Λάβετε υπόψη τις πετυχημένες ιστορίες και χαρείτε για αυτές.

☐ Ξεκούραση και ανάκαμψη

Αφιερώστε αρκετό χρόνο για να ανακάμψετε, να στοχαστείτε και να μάθετε νέες ικανότητες.

ΚΑΡΤΑ ΤΣΕΠΗΣ:ΦΡΟΝΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΑΣ ΟΤΑΝ ΕΙΣΤΕ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ ΜΕ ΣΚΛΗΡΗ ΔΟΥΛΕΙΑ

Η δουλειά μας μπορεί να είναι εξαντλητική. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε είναι η διατήρηση της ανθεκτικότητάς μας, ώστε να μπορούμε να συνεχίζουμε να εργαζόμαστε με φροντίδα, ενέργεια και συμπόνια.²

10 πράγματα που πρέπει να κάνετε κάθε μέρα:

- 1.Κοιμηθείτε αρκετά.
- 2.Τρώτε αρκετά.
- 3.Κάντε κάποια μορφή ελαφριάς άσκησης.
- 4.Διαφοροποιείτε τη δουλειά που κάνετε.
- 5.Κάντε κάτι ευχάριστο.
- 6.Επικεντρωθείτε σε όσα κάνετε καλά.
- 7.Μάθετε από τα λάθη σας.
- 8.Μοιραστείτε ένα ιδιωτικό αστείο.
- 9.Προσευχηθείτε, κάντε διαλογισμό ή χαλαρώστε.
- 10.Προσφέρετε υποστήριξη σε κάποιον συνάδελφο.

²Για περισσότερες πληροφορίες μιλήστε με τον επόπτη σας και επισκεφτείτε την ιστοσελίδα www.psychosocial.org ή www.proqol.org Beth Hudnall Stamm, Ph.D., ProQOL.org και Idaho State University , Craig Higson-Smith, M.A., South African Institute of Traumatic Stress, Amy C. Hudnall, M.A., ProQOL.org and Appalachian State University, Henry E. Stamm, Ph.D., ProQOL.org

Κεφάλαιο

4

Εργαλεία προσέγγισης

Εργαλεία προσέγγισης

Είναι σημαντικό να ενημερώνετε τις γυναίκες που αιτούνται άσυλο για τα δικαιώματά τους το συντομότερο δυνατό κατά την άφιξή τους. Σύμφωνα με την εμπειρία μας, ορισμένες γυναίκες αναζητούν βοήθεια μόνο αφού έχουν λάβει μία αρνητική απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου και η παροχή βοήθειας σε αυτό το στάδιο είναι εξαιρετικά δύσκολη. Επιπλέον, καθώς τα θύματα έμφυλης βίας είναι ευάλωτα σε περαιτέρω κακοποίηση, θα ήταν σημαντικό να τα προσεγγίσετε όσο το δυνατόν συντομότερα ώστε να αποφευχθεί η επαναθυματοποίησή τους.

Ορισμένες οργανώσεις ενδέχεται να έχουν σταθερές ροές γυναικών που αιτούνται άσυλο και ζητούν βοήθεια. Τυχόν θύματα έμφυλης βίας θα πρέπει να εντοπίζονται ανάμεσα σε αυτές. Για άλλες οργανώσεις μπορεί να απαιτείται μία πιο ενεργή προσέγγιση. Σε αυτό το κεφάλαιο περιγράφουμε αρκετές μεθόδους προσέγγισης που αναπτύχθηκαν στο έργο «Συνδιαμορφώνοντας μια Συμβουλευτική Μέθοδο για γυναίκες πρόσφυγες, θύματα Έμφυλης Βίας», οι οποίες έχουν αποδειχθεί επιτυχημένες και στις δύο περιπτώσεις.

Φυλλάδια και αφίσες μπορούν να διανεμηθούν σε κέντρα υποδοχής προσφύγων και άλλα μέρη που επισκέπτονται γυναίκες πρόσφυγες, ώστε να υπάρχει ευαισθητοποίηση. Στο πλαίσιο του έργου μας, ετοιμάσαμε φυλλάδια και αφίσες στις πιο σημαντικές γλώσσες του προσφυγικού πληθυσμού: Αραβικά, Φαρσί/Νταρί, Γαλλικά, Λινγκάλα, και Ουρντού. Μπορείτε να κατεβάσετε τα φυλλάδια και τις αφίσες στην ιστοσελίδα www.gcr.gr.

Τα Ενημερωτικά Ραντεβού για Καφέ (Info café) που δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν στα πλαίσια του έργου είναι οργανωμένες ομαδικές συναντήσεις με στόχο να προσφέρουν στις γυναίκες πρόσφυγες μία ευκαιρία να μάθουν και να συζητήσουν για την έμφυλη βία σε ένα χαλαρό και ανεπίσημο περιβάλλον. Τα Info café είναι ένα εξαιρετικό εργαλείο ενημέρωσης των γυναικών σχετικά με την έμφυλη βία και μία ευκαιρία ενημέρωσής τους για τη δυνατότητα ατομικής συμβουλευτικής. Τα Info café μπορεί να είναι ένα μέσο υποστήριξης μεταξύ ίσων. Η έμφυλη βία είναι ένα ευαίσθητο θέμα και η συζήτηση διαφόρων εμπειριών ή ακόμα και η έκφραση απόψεων σχετικά με αυτό το θέμα μπορεί να είναι άβολη και να προκαλέσει περαιτέρω τραύματα. Η συζήτηση για την έμφυλη βία δεν μπορεί να γίνει αναγκαστικά. Ωστόσο, καθώς θα αρχίσει να αναπτύσσεται εμπιστοσύνη ανάμεσα στην ομάδα και τον εισηγητή αλλά και ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, συχνά κάποια ευαίσθητα θέματα θα μπορούν επίσης να συζητηθούν.

Ακολουθούν ορισμένα βήματα που μπορείτε να ακολουθήσετε όταν οργανώνετε το δικό σας info café:

1

Σκεφτείτε πώς να διαφημίσετε τα info café. Συνεργαστείτε με άλλους φορείς προκειμένου να μοιράσετε πληροφορίες σχετικά με τα info café. Παρουσιάστε τα info café με ουδέτερο τρόπο όπως «συναντήσεις για γυναικεία θέματα». Σκεφτείτε πώς να κινητοποιήσετε τις γυναίκες να συμμετάσχουν.

Σκεφτείτε επίσης πώς να ενημερώσετε τους άνδρες για τους στόχους των info café.

2

Σκεφτείτε εάν οι γυναίκες θα προτιμούσαν να έρθουν στις εγκαταστάσεις σας και εάν θα ένιωθαν πιο άνετα να συζητήσουν σε ουδέτερο έδαφος. Φυσικά, θα πρέπει να γίνουν ταξιδιωτικές ρυθμίσεις. Να είστε ευέλικτοι σχετικά με την ώρα του info café. Προσπαθήστε να βρείτε την ώρα που είναι πιο βολική για τη συμμετοχή των γυναικών (όταν δεν έχουν άλλες δραστηριότητες, ανάγκες των παιδιών, κτλ.).

3

Εάν υπάρχουν παιδιά, ίσως να είναι δύσκολο να συζητήσετε πιο ευαίσθητα θέματα. Ωστόσο, για πολλές γυναίκες δεν είναι δυνατό να παρευρεθούν εάν δεν φέρουν μαζί και τα παιδιά. Τα παιδιά μπορεί να «σπάσουν τον πάγο», αλλά, εάν είναι δυνατό, εξασφαλίστε υπηρεσίες φροντίδας. Μία επιλογή είναι η εύρεση εθελοντών για να προσέχουν τα παιδιά.

4

Εάν στη συνεδρία συμμετέχουν διαφορετικές γλωσσικές ομάδες, η διερμηνεία μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα. Μία λύση είναι να κανονίσετε ξεχωριστές ομάδες για κάθε γλώσσα. Ωστόσο, η ύπαρξη γυναικών από διαφορετικές χώρες στην ίδια ομάδα μπορεί να προσφέρει περισσότερα. Ορισμένες φορές δεν υπάρχει κοινή γλώσσα, αλλά μπορείτε να σκεφτείτε δημιουργικά και να χρησιμοποιήσετε μη λεκτική επικοινωνία. Δείτε παρακάτω μερικά παραδείγματα σχετικά με μεθόδους που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ακόμα και με περιορισμένες γλωσσικές ικανότητες.

5

Να σκέφτεστε πάντα την ασφάλεια των γυναικών-θυμάτων και του προσωπικού που συμμετέχουν στις συνεδρίες. Ανεξάρτητα από την τοποθεσία, βεβαιωθείτε ότι διαθέτετε ένα άνετο μέρος όπου η συζήτηση θα διεξαχθεί χωρίς διακοπές. Προτείνεται ο χώρος να μοιάζει περισσότερο με σπίτι και θα ήταν καλύτερο να είναι ένας χώρος αποκλειστικά για γυναίκες.

6

Ο χώρος μπορεί να διαμορφωθεί ώστε να διευκολύνει τη συζήτηση. Φυλλάδια σχετικά με τη σεξουαλικότητα, την έμφυλη βία, την αντισύλληψη, τα σεξουαλικά νοσήματα κτλ. μπορούν να είναι τοποθετημένα στα τραπέζια ή να αναρτηθούν στους τοίχους, δίνοντας το μήνυμα ότι οι συμμετέχοντες μπορούν να μιλήσουν για αυτά τα θέματα. Ετοιμάστε τσάι και γλυκά για τη συνεδρία (ή μαζί με τις συμμετέχουσες) για να δημιουργήσετε ένα φιλικό και ανεπίσημο περιβάλλον.

7

Ξεκινήστε τα info café τονίζοντας ότι εσείς ως εισηγητής δεσμεύεστε με εμπιστευτικότητα. Ορισμένοι σύμβουλοι προτιμούν επίσης να τονίζουν τον ρόλο τους ως εργαζόμενοι σε ΜΚΟ. Δημιουργήστε κανόνες μαζί με την ομάδα. Είναι σημαντικό να συμφωνήσετε ως ομάδα πως ό,τι ειπωθεί στο info café μένει στο δωμάτιο. Επίσης, κανόνες όπως «όλες οι απόψεις επιτρέπονται και γίνονται σεβαστές» ή «μιλάμε στους άλλους με σεβασμό» μπορούν να οδηγήσουν σε μια ανοιχτή συζήτηση.

8

Προσπαθείτε να κατανοήσετε το επίπεδο γνώσεων στην ομάδα ξεκινώντας με πιο γενικά θέματα όπως μία συζήτηση σχετικά με τις διαφορές στην καθημερινότητα μεταξύ του κράτους προέλευσης και της χώρας υποδοχής. Σύμφωνα με την εμπειρία μας, είναι σημαντικό να επιτρέπετε στα άτομα να μιλούν για τις προσωπικές τους εμπειρίες αλλά ταυτόχρονα να μην τα πιέζετε να μιλήσουν για την έμφυλη βία.

Προσκαλέστε κάποιον, για παράδειγμα έναν εμπειρογνώμονα για την έμφυλη βία για να μιλήσει και να απαντήσει σε ερωτήσεις. Ή προσκαλέστε μία γυναίκα που επέζησε και είναι έτοιμη να μοιραστεί την ιστορία της. Το άτομο που θα προσκαλέσετε δεν είναι απαραίτητο να έχει βιώσει βία, αλλά να είναι μία γυναίκα που είναι έτοιμη να μιλήσει για τα δικαιώματα των γυναικών, την οικογενειακή ζωή, την αναπαραγωγική υγεία κτλ. Εάν πρόκειται να προσκαλέσετε ένα άτομο που έχει βιώσει βία, βεβαιωθείτε ότι είναι κάποιος που έχει ξεπεράσει την τραυματική εμπειρία και μπορεί να μιλήσει από την οπτική του επιζώντα και όχι του θύματος!

Φτιάξτε ένα λεξικό μαζί με εικόνες σχετικές με μέρη του σώματος, γεννητικά όργανα, περίοδο, ρούχα, είδη μακιγιάζ κτλ. Οι ίδιες οι γυναίκες πρόσφυγες πρότειναν αυτήν την ιδέα, καθώς χρειαζόντουσαν λέξεις για να μπορούν να πάνε στο γιατρό, να αγοράσουν στηθόδεσμο κτλ. χωρίς διερμηνέα.

Η εξέταση της ιστορίας των δικαιωμάτων της γυναίκας μπορεί να προκαλέσει συζήτηση και να οικοδομήσει γνώση σχετικά με τα δικαιώματα στο κράτος προορισμού. «Έδειξα ένα βίντεο σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών. Τι έχει συμβεί τα τελευταία 150 χρόνια. Στη συνέχεια είχαμε καταπληκτικές συζητήσεις σχετικά με τις διαφορές ανάμεσα στα κράτη προέλευσης όλων μας πάνω σε αυτά θέματα. Εάν ο βιασμός εντός σχέσης ποινικοποιείται, εάν έχουν υπάρξει γυναίκες υπουργοί και πρωθυπουργοί κτλ.».

Διερεύνηση της εικόνας της γυναίκας στα ΜΜΕ: στα περιοδικά, τα μουσικά βίντεο, τη διαφήμιση. Αναλογιστείτε μαζί σχετικά με το είδος της εικόνας και τις προσδοκίες από τις γυναίκες που αντιπροσωπεύουν αυτές οι εικόνες.

Τοποθετήστε καρέκλες που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές απόψεις. Οι καρέκλες μπορούν έχουν ετικέτες που γράφουν «Συμφωνώ», «Διαφωνώ» και «Δεν έχω άποψη» ή «Ναι», «Όχι», «Ίσως». Στη συνέχεια παρουσιάστε ισχυρισμούς που μπορούν να απαντηθούν με τη μετάβαση σε μία καρέκλα όπως «Σε μία σχέση, επιτρέπεται ένα άτομο να αποφασίσει εάν θέλει να κάνει σεξ;». Εάν δεν θέλετε να κινήστε γύρω γύρω, μπορείτε να μοιράσετε κόκκινα, πράσινα και πορτοκαλί φύλλα χαρτιού σε όλους. Αυτή είναι μία καλή τεχνική, εάν τα άτομα δεν έχουν λέξεις για την έμφυλη βία.

3 καρέκλες: Η καρέκλα 1 είναι το παρελθόν, η καρέκλα 2 είναι το παρόν και η καρέκλα 3 είναι το μέλλον. Όλες οι γυναίκες κάθονται σε όλες τις καρέκλες. Στην καρέκλα 1 μοιράζονται κάτι σχετικό με το παρελθόν και λένε αντίο σε όλες τις αναμνήσεις και τις δυσκολίες που δεν θέλουν να κουβαλούν πλέον. Η καρέκλα 2 είναι για να εξετάζουν το παρόν και να εκφράζουν ευγνωμοσύνη για όλα τα καλά πράγματα που έχουν τώρα. Η καρέκλα 3 είναι για το μέλλον, όπου οι γυναίκες μπορούν να φανταστούν αυτά που θέλουν να έχουν στο μέλλον.

Μαζί, δημιουργήστε έναν χαρακτήρα με όνομα και ταυτότητα. Η επεξεργασία θεμάτων έμφυλης βίας μέσω ενός χαρακτήρα επιτρέπει στις γυναίκες να αποστασιοποιούνται από τις δικές τους εμπειρίες. Στη συνέχεια, εξετάστε περιπτώσεις μέσω του χαρακτήρα. Για παράδειγμα: «Τι θα μπορούσε να κάνει αν ο σύζυγός της την αναγκάζει να μένει στο σπίτι;»

Ζωγραφίστε ό,τι θέλετε σχετικά με τη ζωή σας. Μία σύμβουλος ανέφερε ότι κάθε φορά που χρησιμοποιεί τη ζωγραφική, διευκολύνει την έναρξη συζήτησης για εμπειρίες.

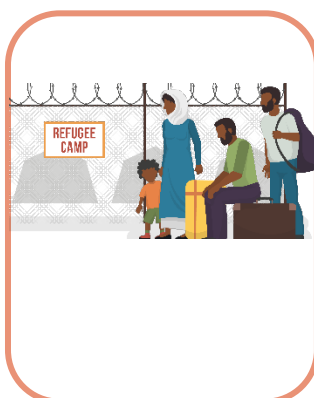
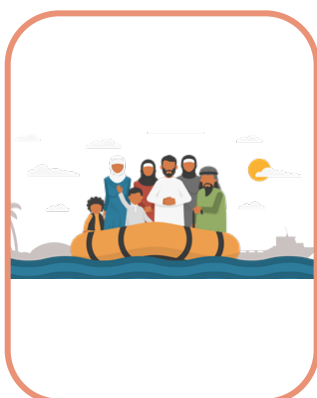
Εικονογραφημένες κάρτες

Οι εικονογραφημένες κάρτες μπορούν να χρησιμοποιούνται για την έναρξη της συζήτησης είτε σε ομαδικές συνεδρίες είτε κατά την εξατομικευμένη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Οι κάρτες μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται όταν δεν υπάρχει κοινή γλώσσα. Υπάρχουν αρκετές έτοιμες στοίβες καρτών όπως οι κάρτες Core και οι κάρτες Tandoo, τις οποίες μπορείτε να αγοράσετε από το διαδίκτυο. Μπορείτε επίσης να φτιάξετε τη δική σας συλλογή από κάρτες, συλλέγοντας καρτ-ποστάλ ή/και εκτυπώνοντας εικόνες.

Οι κάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν απλωμένες σε ένα τραπέζι, ώστε να μπορούν όλοι να τις βλέπουν καλά. Στη συνέχεια, κάντε μία ερώτηση όπως «Πώς νιώθετε αυτήν την στιγμή» και ζητήστε από την γυναίκα-θύμα να επιλέξει μία κάρτα. Δώστε αρκετό χρόνο για την επιλογή της κάρτας. Εάν βρίσκεστε σε ομάδα, μιλάτε με σειρά ώστε να μπορούν όλοι να εξηγήσουν γιατί επέλεξαν τη συγκεκριμένη κάρτα. Βεβαιωθείτε ότι και εσείς θα πάρετε μία κάρτα και μιλήστε ανοιχτά για τα συναισθήματά σας όταν είναι η σειρά σας να μοιραστείτε και να μιλήσετε. Αυτό δείχνει ότι είστε μέλος της ομάδας και όχι εκτός. Μην πιέζεται ένα άτομο που διστάζει να μοιραστεί. Αυτό που μπορείτε να κάνετε, ωστόσο, είναι να επιστρέψετε σε αυτό το άτομο αργότερα, εάν νιώθει πιο άνετα να μοιραστεί. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει κοινή γλώσσα, η μη λεκτική επικοινωνία μπορεί να εκφράσει παραδόξως πολλά πράγματα.

Σκεφτείτε προσεκτικά την ερώτηση που κάνετε. Ένας εύκολος τρόπος να ξεκινήσετε είναι να κάνετε μία ερώτηση για το παρόν, γεγονός που σας επιτρέπει να αφήσετε τα επώδυνα συναισθήματα του παρελθόντος εκτός, εάν επιθυμείτε. Μπορείτε επίσης να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν 3 κάρτες (μία για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον). Και αυτή η επιλογή λειτουργεί καλά χωρίς κοινή γλώσσα. Προσφέρει επίσης τη δυνατότητα να επιλέγετε αυτά που θέλετε να μοιραστείτε. Μπορείτε επίσης να ζητήσετε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν μία κάρτα που τους αρέσει και μία κάρτα που δεν τους αρέσει. Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιείτε ερωτήσεις όπως «Τι είδους γυναίκα θα ήθελα να είμαι στο μέλλον;».

Μπορείτε επίσης να τοποθετήσετε 4 κάρτες και να ρωτήσετε «τι έχετε βιώσει στη ζωή σας;». Έπειτα αποκαλύπτετε την κάρτα και ρωτάτε τι βλέπει το άτομο σε αυτή. Εάν η γυναίκα-θύμα δεν μπορεί να σκεφτεί κάτι, αλλάζετε την κάρτα. Μπορείτε επίσης να ζητήσετε από τις γυναίκες-θύματα να διηγηθούν την ιστορία της ζωής τους με τη βοήθεια των καρτών. Ορισμένες φορές, ο πρώτος γύρος μπορεί να είναι μία πολύ ελαφριά συζήτηση και έπειτα, ξαφνικά τα άτομα να αρχίσουν να μιλάνε. Βάσει της εμπειρίας των συμβούλων, τα άτομα πάντα μοιράζονται κάτι με τις κάρτες ή τις χρησιμοποιούν ως πλατφόρμα για κάτι άλλο. Μπορείτε να σκεφτείτε αν θα χρησιμοποιείτε τις κάρτες στην αρχή της συνεδρίας ή στο τέλος της συνεδρίας ως καταληκτική δραστηριότητα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτές τις σελίδες για τις σημειώσεις και τις σκέψεις σας

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal blue dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Ελπίζουμε ότι βρήκατε αυτό το εγχειρίδιο χρήσιμο και έχετε αρχίσει να χρησιμοποιείτε τη μέθοδο συμβουλευτικής ή κάποιες πτυχές του στη δουλειά σας. Θα θέλαμε πολύ να μάθουμε για τις εμπειρίες σας στην παροχή συμβουλευτικής σε γυναίκες που είναι θύματα έμφυλης βίας και στη χρήση αυτής της μεθοδολογίας. Παρακαλούμε, επικοινωνήστε μαζί μας.

Επικοινωνήστε μαζί μας στο:

CCM-GBV Facebook

<https://www.facebook.com/EU-Ccm-Gbv-Project-1750925935203070/>

SOLWODI

eu-projekte@solwodi.de

KuopionSetlementtiPuijolar

setlementtipuijola@puijola.net

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

gcr1@gcr.gr

HEUNI

heuni@om.fi